

securitate civilis Constantiae autedictae, quam securitatem ipse rex praestitorum et in ipso concilio personaliter affutorum pollicetur, volentes et ab intimis cupientes ut praefata celebratio concilii salubriter impleatur et optatum consequatur effectum, huiusmodi electionem loci et temporis, ut praefertur, factam, auctoritate apostolica, tenore praesentium, de eorundem fratrum nostrorum consilio et assensu, ratificamus, approbamus et confirmamus, ac ei apostolici roboris adiicimus firmitatem, praefatumque concilium in civitate praedicta Constantiensi die 1 mensis novembris proxime venturi initiandum et, auctore Domino, exinde celebrandum, eadem auctoritate et consensu, harum serie statuimus, pronunciamus et decernimus.

*Ecclesiarum
praelatos, re-
ges, aliosque ut
concilio inter-
sint, hortatur.*

§ 7. Venerabiles fratres nostros patriarchas, archiepiscopos, episcopos, et dilectos filios electos, abbates et caeteros Ecclesiarum et monasteriorum praelatos requirentes, hortantes et monentes, ac in virtute praestiti iuramenti et sanctae obedientiae eisdem mandantes quatenus personaliter, necnon carissimos in Christo filios reges, et nobiles viros, duces, principes, marchiones et alios, qui huiusmodi concilio interesse debent, vel qui prodesse possunt quoquomodo, per viscera caritatis D. N. Iesu Christi invitantes et exhortantes quatenus, pro pace Ecclesiae et omnium christianorum, etiam personaliter, vel, si personaliter non possint, per solemnes oratores, congruo tempore, concilio dicto debeant interesse, ut sic, congregata fidelium multitudine copiosa, ea quae in eodem concilio agenda incumbunt, Deo auctore et adiutore, salubriter ordinentur. Nulli ergo etc.

Datum Laudae quinto idus decembris, pontificatus nostri anno quarto.

Dat. die 9 decembris 1413, pont. anno iv.

MARTINUS V

PAPA CCVIII

Anno Domini MCCCCXVII.

Anno 1417, die 11 novembris, cardinales alique a concilio Constantiensi nominati electores nationum universali Ecclesiae praefecere Odonem Columna S. Georgii ad Velum Aureum diaconum cardinalem, qui Martinus V voluit appellari, et die 21 mensis eiusdem, consecratione suscepta, solemniter coronatus est. Hic, annis xiii, mensibus iii, diebus x, quibus Summo praefuit Sacerdotio, regnante in Occidente Sigismundo, in Oriente vero Emmanuele II, mox Ioanne VII Palaeologo, tribus habitis promotionibus, decem et octo cardinales creavit, praeter Balthasarem Cossam, quem sacri cardinalium collegii decanum et Portuensem episcopum esse permisit, et quatuor pseudo-cardinales Petri de Luna, quos vera cardinalitia dignitate decoravit. Obiit vero Romae die 20 februarii 1431, et sepultus est in ecclesia Lateranensi. Vacavit sedes dies xi.

Mortuo Petro de Luna anno 1424, tres ii, quos pseudo-cardinales ante obitum dixerat, eius loco, non absque enormi simonia, mense iunio sequentis anni, Papam dixere Aegidium Sancii Munionis, canonicum Barcinonensem, qui Clemens VIII appellatus est. Hic, quintum post annum, papalia deponens insignia, ac Martinum V pro legitimo Pontifice agnoscens, exemplum suis dedit pacem Ecclesiae hae quoque ex parte reddendi, quod praestiterunt.

I.

Damnatio errorum Ioannis Wicleff, Ioannis Huss, Hieronymi de Praga et aliorum de sacramentis Ecclesiae male sentientibus, eorumque complicitum et fautorum: ac forma haereticos suspectosque de haeresi examinandi (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Episcoporum negligentia novas haereses a Wiclefo, Io. Huss et Hieronymo de Praga disseminatas deplorat. — 2. Eos itaque concilium Constantiense a fidelium coetu segregavit: — 3. Sed nonnullis eorum sectatoribus illorum legentibus libros, haeresesque tuentibus: — 4. Martinus PP. Ecclesiarum mandat praelatis, ut eosdem tamquam haereticos iudicatos saeculari tradant Curiae puniendos: 5. Receptatores eorum coerceant: — 6. Cum obduratis, praevis monitionibus, severe utantur; — 7. Principesque omnes moneant eosdem ut expellant suis ex dominiis. — 8. Haereticos ecclesiastica privari vult sepultura, eorum autem bona confiscari. — 9. De suspectis. — 10. Innovata Bonifacii VIII in cap. 18, *De haeret.*, constitutio. — 11. Formam praescribit interrogatoriorum suspectis de haeresi, infamatisque faciendorum. — 12. Tenor articulorum Ioannis Wicleff. — 13. Tenor articulorum Ioannis Huss. — 14. Tenor interrogatoriorum iuxta quae haeretici aut de haeresi suspecti interrogari debent. — 15. De modo procedendi contra infamatos vel suspectos de haeresi. — 16. De hac publicanda constitutione: et denunciandis excommunicatis huiusmodi haereticis, etc. eos defendentibus, etc. — 17. De poenis contra huiusmodi errores tenentes, dogmatizantes, etc. — De modo abiurandi. — 18. Obstantibus quibuscumque derogatur.

Martinus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopis, episcopis ac inquisitoribus haereticae pravitatis ubilibet constitutis, ad quos literae praesentes pervenerint, salutem et apostolicam benedictionem.

Inter cunctas pastoralis curae sollicitudines, quibus premimur incessanter, illa

(1) Damnum alias a Ioanne XXIII Wicleffum vidimus sup. in Constit. eiusd. Pontif. pag. 661.

Bull. Rom. Vol. IV.

84

potissime fortius nos angit, ut haereticis de finibus christicolarum expulsis, suisque falsis doctrinis et erroribus perversis penitus, quantum nobis ex alto conceditur, extirpatis, orthodoxa et catholica fides integra et illibata permaneat, ac populus christianus in eiusdem fidei sinceritate, quolibet obscuracionis semoto velamine, immobilis et inviolatus persistat.

§ 1. Sane dudum, plusquam omnibus retroactis temporibus, in nonnullis regionibus et dominiis, praesertim in regno Bohemiae et marchionatu Moraviae ac locis et districtibus illis vicinis, adversus fidei catholicae dogmata insurrexerunt quidam haeresiarchae, circumcelliones, schismatici et seditiosi, luciferina superbia et rabie lupina evecli, daemoniorum fraudibus illusi, de vanitate in idipsum (licet forent de diversis mundi partibus oriundi) convenientes, et caudas colligatas habentes, damnatae videlicet memoriae Ioannes Wicleff de Anglia, Ioannes Huss de Bohemia et Hieronymus de Praga, qui utinam alios secum ad infidelitatis interitum non traxisent. Nam, ubi huiusmodi pestilentes personae perversa dogmata pertinaciter seminabant, in suae doctrinae pestiferae primordio praelati et alii iudiciariae potestatis regimina exercentes, tamquam canes muti non valentes latrare, nec ulciscentes cum Apostolo in promptu omnem inobedientem, haeresiarchas ipsos pestiferos et dolosos, eorum lupinam rabiem truculentam statim, ut adstricti fuerant, canonice coercere, eosque de domo Domini corporaliter eicere non curarunt, sed sacrilegam, falsam et perniciosam ipsorum doctrinam per longas moras negligenter convalere permiserunt: populorum multitudo, illorum opinionibus falsis decepta, pro veris accepit quae diu mendaciter et perniciose ac damnabiliter seminaverant, eisque credendo, a recta fide cecidit turba multa, et errore devio involvitur, proh dolor! paganorum, adeo quod, per diversa illarum eisdemque convicinarum partium climata, oves Christi catholicas haeresiar-

*Episcoporum
negligentia no-
vas haereses a
Wiclefo, Io.
Huss et Hiero-
nymo de Praga
dissemin. de-
plorat.*

chae ipsi successive infecerunt, et in stercore mendaciorum fecerunt putrescere.

Evilique concilium Constantiense a fidelium coetu congregavit.

§ 2. Quapropter generalis Constantiensis synodus, tantam fidelium et fidei orthodoxae plagam et ruinam videns, exclamare compulsa est cum Augustino: Quid faciet Ecclesiae medicina, salutem omnium materna caritate conquirens, tamquam inter phreneticos et lethargicos aestuans? Numquid contemnere, numquid desistere vel debet vel potest? Certe non, secundum eundem, imo utrisque sit necesse est molesta, quae neutris est inimica. Nam et molestus est medicus furenti phrenetico, et pater indisciplinato filio, ille ligando, iste caedendo, sed ambo diligendo. Si autem negligant, et eos perire permittant, inquit Augustinus, ista falsa mansuetudo potius crudelitas est. Proinde synodus praefata, ad omnipotentis Dei gloriam ipsiusque catholicae fidei ac christianae religionis conservationem, augmentum et animarum salutem et praeservationem, eosdem Ioannem Wicleff et Ioannem Huss et Hieronymum, qui, inter caetera, de sacro Eucharistiae sacramento et aliis sacramentis Ecclesiae et articulis fidei aliter quam sancta Romana Ecclesia credit, et tenet et praedicat et docet quamplurima temere et damnabiliter credere ac tenere, praedicare atque docere pertinaciter attemptabant, velut haereticos et pertinaces ac obstinatos iam a communione fidelium separatos, de domo Dei corporaliter eiecit, et spiritualiter eiectos declaravit, et alia nonnulla circa praemissa utilia et salubria statuit et decrevit, per quae alii, qui, causantibus haeresiarchis eorumque falsis doctrinis huiusmodi, spiritualiter de domo Dei exierant, per vias canonicas reducerentur ad semitas veritatis.

Sed nonnulli eorum sectatoribus illorum laicis gentibus libros, haeresesque tuentibus.

§ 3. Et quia, sicut dolenter accepimus, non solum in regno Bohemiae et marchionatus dominiis et locis supradictis, verum etiam in quibusdam partibus et provinciis contiguis seu vicinis eisdem, etiam nonnulli ex sectatoribus et sequacibus haeresum ac errorum haeresiarcha-

rum praedictorum, timore divino et pudore humano prorsus abiectis, nec de ipsorum, et praesertim Ioannis Huss et Hieronymi, interitu miserabili sumentes conversionis et poenitentiae fructum, sed tamquam in profundum pressi peccatorum, Dominum Deum blasphemare non cessant, ducentes in irritum nomen Eius, quorum mentes pater mendacii sic damnabiliter excaecavit, ut praedictos libros, codices et opuscula, haereses et errores continentes seu continentia, dudum etiam per synodum praefatam damnatos et damnata, ac ignibus concremanda deputata et concremata legunt, student, ac ex eis in sui et multorum simplicium periculum, nedum contra statuta, decreta et ordinata in synodo supradicta, sed etiam contra canonicas sanctiones dogmatizare praesumunt in animarum periculum ac puritatis fidei denigrationem et scandalum plurimorum.

§ 4. Nos igitur, attendentes quod error, cui non resistitur, approbari videtur, ac malis et perniciosus erroribus huiusmodi resistere ac eos de medio Christi fidelium, et praesertim de supradictis Bohemiae et Moraviae dominiis et districtibus ac confinibus et viciniis eorum, ne amplius et latius se extendant, funditus evellere cupientes, discretionis vestrae, sacro approbante concilio Constantiensi, per apostolica scripta committimus et mandamus quatenus vos, archiepiscopi et episcopi ac electi, et quilibet vestrum, per se seu alium vel alios, quos graves et idoneas personas spirituales iurisdictionem habentes esse volumus, omnes et singulos, cuiuscumque dignitatis, officii, praeminentiae, status vel conditionis existant, et quibuscumque nominibus censeantur, qui, de praexcelso, salutifero et supermirabili sacramento Corporis et Sanguinis D. N. Iesu Christi, vel de Baptismate seu peccatorum Confessione, Poenitentiae pro peccatis iniunctione vel reliquis ecclesiasticis sacramentis seu fidei articulis aliter sentire aut docere, quam sacrosancta Romana Ecclesia et univer-

Martinus PP. Ecclesiarum mandat praefatis, ut eosdem tamquam haereticos iudicatos saeculari tradant Curiae puniendos.

salis docet, praedicat et observat, aut articulos seu libros et doctrinas praefatorum haeresiarcharum Ioannis Wicleff et Ioannis Huss et Hieronymi, per eandem Constantiensem synodum, cum suis auctoribus, ut praedicitur, damnatos et damnatas, tenere, credere et dogmatizare, ac vitae finem ipsorum haeresiarcharum publice vel occulte pertinaciter quomodolibet laudare vel approbare praesumpserint, eorumque receptatores, defensores et fautores quoslibet, etiam contemplatione praedictorum errorum, necnon credentes et adhaerentes eisdem, tamquam haereticos iudicetis, et velut haereticos saeculari curiae relinquatis.

Receptatores eorum coercant.

§ 5. Receptatores quoque, fautores et defensores huiusmodi pestiferarum personarum, quae erroribus ipsis crediderint, nec favore aut contemplatione errorum ipsorum, sed forte carnalis amoris causa vel occasione alia huiusmodi personas pestiferas receptaverint, praeter poenas ab utroque iure talibus inflictas, per iudices competentes, tanta severitate poenarum, in tam enormi scelere, ultionem accipiant, quod cedat caeteris crassantibus in exemplum, ut, quos Dei timor a malo non revocat, saltem coerceat severitas disciplinae.

Cum obducat, prius monitionibus, severe utantur.

§ 6. Cum reliquis vero huiusmodi secta damnabili quomodolibet infectis, qui, post competentem monitionem ac frequentem exhortationem, qua pie erga eos, spe correctionis et emendationis ac ad melioris vitae frugem conversionis, usum est, a praedictis erroribus et secta noluerint resipiscere, et ad gremium unitatemque sanctae matris Ecclesiae ac fidem catholicam, quae sola salvare potest, sine qua nulli verae salutis subsidium contingit, plene recognoscere et confiteri, iustitiae severitas, prout facti poposcerit qualitas, dolore misericordiae temperetur.

§ 7. Et nihilominus omnes christianae et catholicae fidei professores, imperatorem, reges, duces, principes, marchiones,

comites, barones, milites, potestates, rectores, consules, proconsules, scabinos, communitates et universitates regnorum, provinciarum, civitatum, oppidorum, castrorum, villarum, terrarum, aliorumque locorum huiusmodi, necnon caeteros iurisdictionem temporalem exercentes, iuxta iuris formam et exigentiam, auctoritate apostolica, exhortando moneatis et requisiti ut de regnis, provinciis, civitatibus, oppidis, castris, villis, terris et omnibus aliis locis ac dominiis supradictis omnes et singulos haereticos huiusmodi, secundum tenorem Lateranensis concilii, quod incipit, *Sicut ait*, ad instar etiam irretitorum crimine usurarum, quos publice vel manifeste per facti evidentiam cognoverint esse tales, tamquam oves morbidas gregem Domini inficientes expellant, donec et quousque a nobis seu vobis vel aliis iudicibus ecclesiasticis vel inquisitoribus fidem et communionem Romanae Ecclesiae tenentibus aliud recipiant in mandatis, nec eosdem in suis districtibus praedicare, domicilia tenere, larem fovere, contractus inire, negociationes et mercantias quaslibet exercere, aut humanitatis solatia cum Christi fidelibus habere permittant.

Haereticos ecclesiastica privati vult sepultura, eorum autem bona confiscari.

§ 8. Et si tales haeretici publici ac manifesti, licet nondum per Ecclesiam declarati, in hoc tam gravi crimine decesserint, ecclesiastica careant sepultura, nec oblationes fiant aut recipiantur pro eisdem: bona tamen ipsorum a tempore commissi criminis, secundum canonicas sanctiones, confiscata, non occupentur per illos ad quos alias pertinerent, donec per huiusmodi iudices ecclesiasticos super hoc potestatem habentes sententia declaratoria super ipso haeresis crimine fuerit promulgata.

§ 9. Qui autem de haeresi, per iudicem competentem ecclesiasticum, inventi fuerint sola suspitione notati seu suspecti, nisi, iuxta considerationem et exigentiam suspitionis qualitatemque personae, ad

De suspectis.

arbitrium iudicis huiusmodi, propriam innocentiam congrua devotione monstraverint, in purgatione eis canonice indicta deficientes, et se canonice purgare non valentes, aut pro huiusmodi purgatione facienda, obstinatione damuabili, iurare renuentes, tamquam haeretici condemnentur. Qui vero dictam innocentiam monstrare, ex quadam negligentia seu desidia, et purgationem huiusmodi facere omiserint, anathematis gladio feriantur, et usque ad satisfactionem condignam ab omnibus evitentur; ita quod, si per annum in excommunicatione huiusmodi perstiterint, ex tunc velut haeretici condemnentur. Si quis vero, super aliquo saepedictae pestiferae doctrinae haeresiarcharum praedictorum, vel aliquibus articulis dumtaxat scandalosis, temerariis, seditiosis vel piarum aurium offensivis, culpabilis repertus fuerit, canonice puniatur. Si vero, propter solam infamiam aut suspicionem dictorum articulorum vel alicuius ipsorum, quis repertus fuerit suspectus, et in purgatione canonica propter hoc sibi indicta deficeret, pro convicto habeatur, et tamquam canonice convictus puniatur.

Innocentius Bonifacii VIII in cap. 18 de haeret. constitutio.

§ 10. Et insuper dispositionem felicis recordationis Bonifacii Papae octavi, praedecessoris nostri, quae incipit: *Ut inquisitionis negotium*, renovantes et etiam exequentes, universas potestates et dominos temporales et iudices antedictos, quibuscumque dignitatibus vel officiis seu nominibus censeantur, exhortando requirimus et mandamus ei dem ut, sicut reputari cupiunt et haberi fideles, ac filii Ecclesiae nuncupari, et in Christi nomine gloriar, ita, pro defensione fidei vobis archiepiscopis, episcopis et electis ac inquisitoribus haereticae pravitatis et aliis iudicibus seu personis ecclesiasticis, per vos ad hoc, ut praemittitur, deputandis, fidem et communionem sanctae matris Ecclesiae tenentibus, pareant, et intendant praebeantque auxilium et favorem in haereticorum, necnon credentium, fautorum, receptatorum et defensorum ipsorum in-

vestigatione, captione, custodia diligenti cum ab eisdem fuerint requisiti, ut praefatas personas pestiferas, alios secum perdere molientes, in potestatem seu carcerem per vos archiepiscopos, episcopos, electos et inquisitores praedictos, aut deputandos a vobis, vel ad locum de quo vos vel ipsi mandabitis, infra eorundem dominorum potestatem, rectorum seu iudicum districtum ducant vel duci faciant sine mora, ubi per viros catholicos a vobis archiepiscopis vel episcopis, electis, seu inquisitoribus seu deputandis personis huiusmodi, vel vestrum aliquo deputato sub arcta et diligenti custodia, ne fugiant, ponendo, eos etiam compedibus et manicis ferreis teneant, donec eorum negotium per Ecclesiae iudicium terminetur, et quod de haeresi a iudice ecclesiastico competenti, qui fidem et communionem dictae sanctae Romanae Ecclesiae teneat, condemnentur, praefati domini temporales seu rectores, iudices vel eorum officiales seu nuncii sibi relictos recipiant iudicate animadversione debita puniendos.

§ 11. Verum ne praeiudicium et scandalum praefatae fidei orthodoxae religionis christianae, praetextu ignorantiae, quemquam in hoc circumveniri, aut versutos homines sub frivola excusationis velamine in hac materia palliare contingat, et ut de convincendis seu cognoscendis haereticis, receptatoribus, defensoribus, fautoribus, credentibus et adhaerentibus, necnon de haeresi suspectis et aliis huiusmodi perversa doctrina quomodolibet maculatis, plenior habeatur in futurum instructio, tam ad regnum Bohemiae et convicinas illi, quam alias quaslibet partes in quibus haec superstitiosa doctrina quomodolibet pullulaverit, articulos infra scriptos sectam dictorum haeresiarcharum concernentes, pro directione dictae fidei decernimus transmittendos et etiam destinandos, super quibus vobis et aliis omnibus archiepiscopis, episcopis et electis ac commissariis et inquisitoribus in vir-

Formam praescribit interrogatorum suspectis de haeresi, infamatisque faciendorum.

tute sanctae obedientiae praecipimus et mandamus, ut quilibet eorum infra limites et loca suae iurisdictionis, necnon regno et marchionatu et locis eis vicinis praedictis, etiam si loca ipsa extra iurisdictionem eandem ultra duas dietas consistant, circa extirpationem et correctionem errorum ac haeresum, ac huiusmodi sectae pestiferae, in favorem ipsius fidei orthodoxae, diligenter invigilent, et omnes infamatos seu suspectos de tam pestifera labe sub confessati criminis, excommunicationis, suspensionis, interdicti aut alia formidabili poena canonica vel legali, prout, quando et quemadmodum eis videatur expedire, et facti requireret qualitas, ad singulos huiusmodi articulos per iuramentum corporaliter praestitum, tactis sacrosanctis Evangeliiis seu sanctorum reliquiis, imagine Crucifixi, secundum quorundam locorum observantiam, iuxta infrascripta interrogatoria ad quemlibet articulum convenientia, respondere compellant. Nos enim contra omnes et singulos archiepiscopos, episcopos, et electos, et inquisitores, qui super extirpando haereticae pravitatis fermento, et expurgando suum territorium, districtum seu locum de talibus malis et sceleratis hominibus, negligentes fuerint seu remisse egerint, usque ad privationem seu depositionem pontificalis dignitatis procedere intendimus et procedemus, ac procedi faciemus, aliosque loco illorum substituemus, qui pravitatem haereticam possint et valeant confundere, et ad alias poenas contra tales a iure inflictas et alias graviores, si expediat, infligendas, procedemus, procedique faciemus, iuxta iuris et facti exigentiam, ac huiusmodi culpa et criminis foeditatem.

Tenores vero eorundem articulorum seu capitulorum, de quibus supra fit mentio, sequuntur per ordinem in haec verba.

§ 12. Tenor articulorum Ioannis Wicleff.

1. Substantia panis materialis et similiter substantia vini materialis remanent in Sacramento altaris.

2. Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem Sacramento.

3. Christus non est in eodem Sacramento identico et realiter in propria praesentia corporali.

4. Si episcopus vel sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.

5. Non est fundatum in Evangelio, quod Christus missam ordinaverit.

6. Deus debet obedire diabolo.

7. Si homo fuerit debite contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua et inutilis.

8. Si Papa sit praescitus et malus, et per consequens membrum diaboli, non habet potestatem super fideles sibi ab aliquo datam, nisi forte a Caesare.

9. Post Urbanum VI non est aliquis recipiendus in Papam, sed vivendum est more Gracorum sub legibus propriis.

10. Contra Scripturam sacram est, quod viri ecclesiastici habeant possessiones.

11. Nullus praelatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat eum excommunicatum a Deo: et qui sic excommunicat, sit ex hoc haereticus vel excommunicatus.

12. Praelatus excommunicans clericum, qui appellavit ad regem vel ad concilium regni, eo ipso traditor est regis et regni.

13. Illi, qui dimittunt praedicare, sive audire verbum Dei, propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, et in Dei iudicio traditores Christi habebuntur.

14. Licet alicui diacono vel presbytero praedicare verbum Dei absque auctoritate Sedis Apostolicae sive episcopi catholici.

Tenor articulorum Ioannis Wicleff.

15. Nullus est dominus civilis, nullus est praelatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali.

16. Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus, idest ex habitu, non solum actu, delinquentibus.

17. Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere.

18. Decimae sunt purae eleemosynae, et possunt parochiani, propter peccata suorum praelatorum, ad libitum suum eas auferre.

19. Speciales orationes applicatae uni personae per praelatos vel religiosos, non plus prosunt eidem, quam generales, caeteris paribus.

20. Conferens eleemosynam fratribus est excommunicatus eo facto.

21. Si aliquis ingreditur religionem privatam qualemcumque, tam possessionatorum quam mendicantium, redditur ineptior et inhabilior ad observationem mandatorum Dei.

22. Sancti instituentes religiones privatas, sic instituendo peccaverunt.

23. Religiosi viventes in religionibus privatis non sunt de religione christiana.

24. Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere et non per mendicitatem.

Prima pars est scandalosa et praesumptuose asserta, pro quanto sic generaliter et indirecte loquitur, et secunda erronea, pro quanto asserit mendicitatem fratribus non licere.

25. Omnes sunt simoniaci, qui se obligant orare pro aliis eis in temporalibus subvenientibus.

26. Oratio praesciti nulli valet.

27. Omnia de necessitate absoluta eveniunt.

28. Confirmatio iuvenum, clericorum ordinatio, locorum consecratio reservantur Papae et episcopis propter cupiditatem lucri temporalis et honoris.

29. Universitates, Studia, collegia, graduationes et magisteria in eisdem sunt vana gentilitate introducta, et prosunt Ecclesiae sicut diabolus.

30. Excommunicatio Papae vel cuiuscumque praelati non est timenda, quia est censura Antichristi.

31. Peccant fundantes claustra; et ingredienti sunt viri diabolici.

32. Ditare clerum est contra regulam Christi.

33. Silvester Papa et Constantinus imperator erraverunt Ecclesiam dotando (1).

34. Omnes de Ordine Mendicantium sunt haeretici: et dantes eis eleemosynam sunt excommunicati.

35. Ingredientes religionem aut aliquem Ordinem, eo ipso inhabiles sunt ad observanda divina praecepta, et per consequens ad perveniendum ad regnum coelorum, nisi apostataverint ab eisdem.

36. Papa cum omnibus clericis suis possessionem habentibus sunt haeretici, eo quod possessiones habent; et consentientes eis, omnes videlicet domini saeculares et caeteri laici.

37. Ecclesia Romana est synagoga Sathanæ, nec Papa est proximus et immediatus vicarius Christi et Apostolorum.

38. Decretales epistolae sunt apocryphae, et seducunt a fide Christi, et clerici sunt stulti qui student eas.

39. Imperator et domini saeculares sunt seducti a diabolo, ut Ecclesiam dotarent (2) bonis temporalibus.

40. Electio Papae a cardinalibus a diabolo est introducta.

41. Non est de necessitate credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias.

Error est, si per Romanam Ecclesiam intelligat universalem Ecclesiam, aut concilium generale, aut pro quanto negaret primatum summi Pontificis super alias Ecclesias particulares.

(1) *Ditando.* (2) *Ditarent* (Cocquelines).

42. Fatuum est credere indulgentiis Papae et episcoporum.

43. Iuramenta illicita sunt, quae fiunt ad corroborandum humanos contractus et commercia civilia.

44. Augustinus, Benedictus et Bernardus damnati sunt, nisi poenituerint de hoc, quod habuerunt possessiones et instituerunt et intraverunt religiones: et sic a Papa usque ad ultimum religiosum omnes sunt haeretici.

45. Omnes religiones indifferenter introductae sunt a diabolo.

§ 15. Tenor articulo- rum Ioannis Huss.

Tenor articulo-
rum Ioannis
Huss.

1. Unica est sancta universalis Ecclesia, quae est praedestinatorum universitas, et infra sequitur: Universalis sancta Ecclesia tantum est una, sicut tantum unus est numerus omnium praedestinatorum.

2. Paulus numquam fuit membrum diaboli, licet fecit quosdam actus actibus Ecclesiae malignantium consimiles.

3. Praesciti non sunt partes Ecclesiae, cum nulla pars eius finaliter excidet ab ea, eo quod praedestinationis caritas, quae ipsam ligat, non excidet.

4. Duae naturae, divinitas et humanitas, sunt unus Christus.

5. Praescitus, etsi aliquando est in gratia secundum praesentem iustitiam, tamen nunquam est pars sanctae Ecclesiae: et praedestinatus semper manet membrum Ecclesiae, licet aliquando excidat a gratia adventitia, sed non a gratia praedestinationis.

6. Sumendo Ecclesiam pro convocatione praedestinatorum, sive fuerint in gratia, sive non secundum praesentem iustitiam, isto modo Ecclesia est articulus fidei.

7. Petrus non est nec fuit caput Ecclesiae sanctae catholicae.

8. Sacerdotes quilibet criminoso viventes, sacerdotii polluant potestatem: et sic, ut filii infideles, sentiunt infideliter de septem sacramentis Ecclesiae, de clavibus,

officiis, censuris, moribus, ceremoniis et sacris rebus Ecclesiae, veneratione reliquiarum, indulgentiis et ordinibus.

9. Papalis dignitas a Caesare inolevit, Papae praefectio et institutio a Caesaris potentia emanavit.

10. Nullus sine revelatione assereret rationabiliter de se vel alio, quod esset caput Ecclesiae particularis, nec Romanus Pontifex est caput Romanae Ecclesiae particularis.

11. Non oportet credere, quod iste quicumque est Romanus Pontifex, sit caput cuiuscumque particularis Ecclesiae sanctae, nisi Deus eum praedestinaverit.

12. Nemo gerit vicem Christi vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter recipiat a Deo procuratoriam potestatem, quia ad illud officium vicariatus requiritur, et morum conformitas et instituentis auctoritas.

13. Papa non est verus et manifestus successor Apostolorum Principis Petri, si vivit moribus contrariis Petro: et si quaerit avaritiam, tunc est vicarius Iudae Scarioth. Et, pari evidentia, cardinales non sunt veri et manifesti successores collegii aliorum apostolorum Christi, nisi vixerint more apostolorum, servantes mandata et consilia Domini nostri Iesu Christi.

14. Doctores ponentes, quod aliquis per censuram ecclesiasticam emendandus, si corrigi noluerit, saeculari iudicio est tradendus, pro certo sequuntur in hoc Pontifices, Scribas et Phariseos, qui Christum non volentem eis obedire in omnibus, dicentes: Nobis non licet interficere quemquam, Ipsum saeculari iudicio tradiderunt, et quod tales sint homicidae gravioris quam Pilatus.

15. Obedientia ecclesiastica est obedientia secundum adinventionem sacerdotum Ecclesiae, praeter expressam auctoritatem Scripturae.

16. Divisio immediata humanorum operum est, quod sunt vel virtuosae, vel

vitiōsa: quia si homo est vitiosus et agat quidquam, tunc agit (1) virtuose: quia sicut vitium, quod crimen dicitur seu mortale peccatum, inficit universaliter actus hominis vitiosi, sic virtus vivificat omnes actus hominis virtuosi.

17. Sacerdotes Christi viventes secundum legem eius et habentes Scripturae notitiam et effectum ad aedificandum populum, debent praedicare, non obstante praetensa excommunicatione; et infra: Quod si Papa vel aliquis praelatus mandat sacerdoti sic disposito non praedicare, non debet subditus obedire.

18. Quilibet praedicantis officium de mandato accipit, qui ad sacerdotium accedit: et illud mandatum debet exequi, praetensa excommunicatione non obstante.

19. Per censuras ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis et interdicti, ad sui exaltationem clerus populum laicalem sibi suppetat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit et viam praeparat Antichristo. Signum autem evidens est, quod ab Antichristo tales procedunt censurae, quas vocant in suis processibus fulminationes, quibus clerus principalissime procedit contra illos, qui denudant nequitiam Antichristi, qui clerum pro se maxime usurpabit.

20. Si Papa est malus et praesertim praescitus, tunc, ut Iudas apostolus, est diabolus, fur et filius perditionis, et non est caput sanctae militantis Ecclesiae, cum nec sit membrum eius.

21. Gratia praedestinationis est vinculum, quo corpus Ecclesiae et quodlibet eius membrum iungitur Christo capiti insolubiliter.

22. Papa vel praelatus malus et praescitus est aequivoce pastor, et vere fur et latro.

23. Papa non debet dici sanctissimus, etiam secundum officium, quia alias rex deberet etiam dici sanctissimus secundum

(1) Addenda e Raynaldo verba: *virtuose; et si est virtuosus et agat quidquam, tunc agit* etc., quae forsitan officinatoribus mainardianis ceciderunt.

officium, et tortores et praecones dicerentur sancti, immo etiam diabolus deberet dici sanctus, cum sit officarius Dei.

24. Si Papa vivat Christo contrarie, etiam si ascenderet per rectam et legitimam electionem secundum constitutionem humanam vulgatam, tamen aliunde ascenderet, quam per Christum, dato etiam quod intraret per electionem a Deo principaliter factam: nam Iudas Scarioth rite et legitime est electus a Deo Christo Iesu ad episcopatum, et tamen ascendit aliunde in ovile ovium.

25. Condemnatio quadraginta quinque articulorum Ioannis Wicleff per doctores facta, est irrationabilis et iniqua et malefacta, et ficta est causa per eos allegata, videlicet ex eo, quod nullus eorum sit catholicus, sed quilibet eorum aut est haereticus, aut erroneus, aut scandalosus.

26. Non eo ipso, quo electores vel maior pars eorum consenserit viva voce secundum ritus hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona est legitime electa, vel eo ipso est verus et manifestus successor vel Vicarius Petri Apostoli, vel alterius apostoli in officio ecclesiastico: unde sive electores bene, sive male elegerint, operibus electi debemus credere. Nam eo ipso quo quis copiosius operatur meritorie ad profectum Ecclesiae, habet a Deo ad hoc copiosius potestatem.

27. Non est scintilla apparentiae, quod oporteat esse unum caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum ipsa Ecclesia militante conversetur et conservetur.

28. Christus sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces discipulos sparsos per orbem terrarum melius suam Ecclesiam regularet.

29. Apostoli et fideles sacerdotes strenue Domini in necessariis ad salutem regularunt Ecclesiam, antequam Papae officium foret introductum: sic facerent, deficiente per summe possibile Papa usque ad diem iudicii.

30. Nullus est dominus civilis, nullus

est praelatus, nullus est episcopus dum est in peccato mortali.

§ 14. Tenor interrogatoriorum iuxta quae haeretici aut de haeresi suspecti interrogari debent.

Tenor interrogatoriorum iuxta quae haeretici aut de haeresi suspecti interrogari debent.

1. Super praemissis autem articulis, quilibet de eis suspectus, seu in eorum assertionem deprehensus, iuxta modum interrogetur infrascriptum: in primis, utrum cognoverit Ioannem Wicleff de Anglia, Ioannem Huss de Bohemia, Hieronymum de Praga, seu aliquem eorum, et unde habuerit eorum notitiam, et utrum cum eis vel eorum aliquo, dum viverent, conversationem vel amicitiam habuerit.

2. Item, utrum sciens ipsos seu aliquem ipsorum excommunicatos, scienter participaverit cum illis reputans et dicens talem participationem non esse peccatum.

3. Item, utrum post mortem eorum, pro eisdem seu aliquo eorum oraverit, et publice vel occulte opera pietatis exercuerit, asserens eos fore beatos et salvos.

4. Item, utrum eos vel aliquem eorum sanctos reputaverit, et dixerit, et eis venerationes velut sanctis exhibuerit.

5. Item, utrum credat, teneat et asserat, quod quodlibet concilium generale et etiam Constantiense, universalem Ecclesiam repraesentet.

6. Item, utrum credat, quod illud quod sacrum concilium Constantiense, universalem Ecclesiam repraesentans, approbavit et approbat in favorem fidei et ad salutem animarum, quod hoc est ab universis Christifidelibus approbandum et tenendum (1), pro condemnato credendum et asserendum.

7. Item, utrum credat quod condemnationes Ioannis Wicleff, Ioannis Huss et Hieronymi de Praga factae de personis eorum, libris et documentis per sacrum generale Constantiense concilium, fuerint

(1) Desunt hic quoque, procul dubio, eademque ratione qua in pag. praeced., verba haec, aut aequipollentia: *et quod condemnavit et condemnat, hoc* etc.

rite et iuste factae, et a quolibet catholico pro talibus tenendae et firmiter asserendae.

8. Item, utrum credat, teneat, asserat Ioannem Wicleff de Anglia, Ioannem Huss de Bohemia et Hieronymum de Praga fuisse haereticos et pro haereticis nominandos ac reputandos, et libros et doctrinas eorum fuisse et esse perversos, propter quos et quas, et per eorum pertinacias, per sacrum concilium Constantiense pro haereticis sunt condemnati.

9. Item, utrum habeat in sua potestate aliquos tractatus, opuscula, epistolas vel quaecumque alia scripta in quocumque idiomate per Ioannem Wicleff, Ioannem Huss, et Hieronymum haereticos, seu eorum pseudodiscipulos et sequaces editos vel translatos, edita vel translata, quod illos vel illa ordinario loci, vel eius commissario seu inquisitori sub iuramento praesentet. Quod si apud se scripta huiusmodi se habere non cognoverit, sed alibi, quod iuret illa circa suum ordinarium vel alios supradictos infra certum terminum sibi praefigendum deponere.

10. Item, utrum sciat aliquem vel aliquos habentes praefatorum tractatus, opuscula, epistolas, vel quaecumque alia scripta in quocumque idiomate composita sive translata, quod illum vel illos detegat, vel manifestet, pro purificatione fidei sive executione iustitiae.

11. Item specialiter literatus interrogetur, utrum credat sententiam sacri Constantiensis concilii super quadraginta quinque Ioannis Wicleff et Ioannis Huss triginta articulis superius descriptis, latam, fore veram, et catholicam, scilicet, quod supradicti quadraginta quinque articuli Ioannis Wicleff et Ioannis Huss triginta non sunt catholici, sed quidam ex eis sunt notorie haeretici, quidam erronei, alii temerarii et seditiosi, alii piarum aurium offensivi.

12. Item, utrum credat et asserat, quod in nullo casu sit licitum iurare.

13. Item, utrum credat, quod ad mandatum iudicis iuramentum de veritate di-

cenda, vel quodlibet aliud ad causam opportunum, etiam pro purificatione infamiae faciendum, sit licitum.

14. Item, utrum credat, quod periurium scienter commissum, ex quacumque causa vel occasione, pro conservatione vitae corporalis propriae vel alterius, etiam in favorem fidei, sit peccatum mortale.

15. Item, utrum credat, quod deliberato animo contemnens ritum Ecclesiae, caeremonias exorcismi et catechismi, aquae baptismatis consecratae, peccet mortaliter.

16. Item, utrum credat, quod post consecrationem sacerdotis in Sacramento Altaris sub velamento panis et vini non sit panis materialis et vinum materiale, sed idem per omnia Christus, qui fuit in cruce passus, et sedet ad dexteram Patris.

17. Item, utrum credat et asserat, quod facta consecratione per sacerdotem, sub sola specie panis tantum, et praeter speciem vini, sit vera caro Christi et sanguis, et anima, et deitas, et totus Christus, ac idem corpus absolute, et sub una qualibet illarum specierum singulariter.

18. Item, utrum credat, quod consuetudo communicandi personas laicales sub specie panis tantum, ab Ecclesia universalis observata, et per sacrum concilium Constantiae approbata, sit servanda, sic quod non liceat eam reprobare, aut sine Ecclesiae auctoritate pro libito immutare. Et quod dicentes pertinaciter oppositum praemissorum, tamquam haeretici vel sapientes haeresim sint arcendi et puniendi.

19. Item, utrum credat, quod christianus contemnens susceptionem sacramentorum Confirmationis vel Extremae Unctionis aut solemnizationis Matrimonii peccet mortaliter.

20. Item, utrum credat, quod christianus ultra contritionem cordis, habita copia sacerdotis idonei, soli sacerdoti de necessitate salutis confiteri teneatur, et non laico seu laicis quantumcumque bonis et devotis.

21. Item, utrum credat, quod sacerdos in casibus sibi permissis possit pecca-

torem confessum et contritum a peccatis absolvere et sibi poenitentiam iniungere.

22. Item, utrum credat, quod malus sacerdos cum debita materia et forma, et cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, vere conficiat, vere absolvat, vere baptizet et vere conferat alia sacramenta.

23. Item, utrum credat, quod B. Petrus fuerit vicarius Christi, habens potestatem ligandi et solvendi super terram.

24. Item, utrum credat, quod Papa canonice electus, qui pro tempore fuerit, eius nomine proprio expresso, sit successor B. Petri habens supremam auctoritatem in Ecclesia Dei.

25. Item, utrum credat auctoritatem iurisdictionis Papae, archiepiscopi et episcopi in solvendo et ligando, esse maiorem auctoritate simplicis sacerdotis, etiamsi curam animarum habeat.

26. Item, utrum credat, quod Papa omnibus christianis vere contritis et confessis, ex causa pia et iusta possit concedere indulgentias in remissionem peccatorum, maxime pia loca visitantibus et ipsis manus suas porrigentibus adiutrices. Et utrum credat, quod ex tali concessione visitantes Ecclesias ipsas et manus adiutrices eis porrigentes, huiusmodi indulgentias consequi possint.

27. Item, utrum credat, quod singuli episcopi suis subditis, secundum limitationem sacrorum canonum, huiusmodi indulgentias concedere possint.

28. Item, utrum credat et asserat, licitum esse sanctorum reliquias et imagines a Christifidelibus venerari.

29. Item, utrum credat, quod Papa vel alius praelatus, propriis nominibus Papae pro tempore expressis, vel ipsorum vicarii, possint suum subditum ecclesiasticum sive saecularem, propter inobedientiam sive contumaciam excommunicare, ita quod talis pro excommunicato sit habendus.

30. Item, utrum credat, quod inobedientia sive contumacia excommunicatorum crescente, praelati vel eorum vi-

carii in spiritualibus habeant potestatem aggravandi et reaggravandi, interdictum ponendi et brachium saeculare invocandi, et quod illis censuris per inferiores sit obediendum.

31. Item, utrum credat, quod Papa vel alii praelati et eorum vicarii in spiritualibus habeant potestatem sacerdotes et laicos inobedientes et contumaces excommunicandi, ab officio, beneficio, ingressu Ecclesiae et administratione ecclesiasticorum sacramentorum suspendendi.

32. Item, utrum credat, quod liceat personis ecclesiasticis absque peccato huius mundi habere possessiones et bona temporalia.

33. Item, utrum credat, quod laicis ipsa ab eis auferre potestate propria non liceat; immo quod sic auferentes, tolentes et invadentes bona ipsa ecclesiastica sint tamquam sacrilegi puniendi, etiam si male viverent personae ecclesiasticae bona huiusmodi possidentes.

34. Item, utrum credat, quod huiusmodi ablatio et invasio cuicumque sacerdoti, etiam male viventi, temere vel violenter factae vel illatae, inducant sacrilegium.

35. Item, utrum credat, quod liceat laicis utriusque sexus, viris scilicet et mulieribus, libere praedicare verbum Dei.

36. Item, utrum credat, quod singulis sacerdotibus libere liceat praedicare verbum Dei, ubicumque et quandocumque placuerit, etiamsi non sint missi.

37. Item, utrum credat, quod omnia peccata mortaliter et specialiter manifesta sint publice corrigenda et extirpanda.

§ 15. Volumus insuper ac statuimus et decernimus, quod si quis per secretam informationem per vos recipiendam vel alias repertus fuerit infamatus seu suspectus de quacumque specie haeresis, pestiferae sectae vel doctrinae pestilentium Ioannis Wicleff, Ioannis Huss et Hieronymi de Praga, haeresiarcharum praedictorum, aut de fovendo, receptando,

De modo procedendi contra infamatos vel suspectos de haeresi.

defendendo praefatos damnatos homines, dum viverent in humanis, vel ipsorum perfidos sequaces et pseudodiscipulos, aut ipsorum erroribus credendo, pro ipsis defunctis vel aliquo ipsorum post obitum orando, vel inter catholicos nominando et defendendo, vel ipsos ut sanctos colendo, praedicando vel adorando, vel alias circa eos suspecte agendo, citetur per vos vel alterum vestrum personaliter coram vobis vel altero vestrum compariturus, semotis procuratore et advocato, responsurus, medio iuramento per ipsum sic (ut praedictum est) corporaliter praestito de plena et mera veritate dicenda, super praedictis articulis seu eorum singulis vel aliis opportunis, secundum exigentiam casus et occurrentium circumstantiam ad arbitrium vestrum et prout vobis seu alteri vestrum videbitur expedire, vel alias contra eosdem ipsorum singulos, prout praesentibus exprimitur, vel alias canonice procedatis.

§ 16. Nec non praesentes literas, exclusis articulis et interrogatoriis superius positae atque omissis, in civitatibus, diocesis, terris et locis aliis, ubi tute fieri poterit, auctoritate nostra, solemniter publicetis et publicari faciat, omnes et singulos haereticos huiusmodi, necnon sectatores ipsarum haeresum et errorum utriusque sexus, tuentes et etiam defendentes eosdem, aut haeticis ipsis quomodolibet publice vel occulte in divinis vel alias participantes, etiam si patriarchali, archiepiscopali, episcopali, regali, reginali, ducali aut alia quavis ecclesiastica vel mundana praefulgeant dignitate, necnon advocatos et procuratores quoslibet, qui haereticos huiusmodi aut eorum credentes, sequaces, fautores, defensores et receptatores super crimine haeresis aut credulitatis, sequelae, fautoriae, defensionis et receptionis huiusmodi defenderint, excommunicatos singulis diebus dominicis et festis in praesentia populi nuncietis et per alios nunciari faciat.

De hac publicatione, et denuntiandis excommunicatis huiusmodi haeticis, etc., non defendentibus etc.

§ 17. Et nihilominus contra eosdem omnes et singulos utriusque sexus huiusmodi errores tenentes, approbantes, defendentes, dogmatizantes, ac fautores et receptatores et defensores eorumdem exemptos et non exemptos et quemlibet ipsorum, cuiuscumque dignitatis, status, praeeminentiae, gradus, ordinis vel conditionis (ut praefertur) existant, auctoritate nostra diligenter inquirere studeatis, et eos, quos per inquisitionem huiusmodi diffamatos, vel per confessionem eorum, seu per facti evidentiam vel alias huiusmodi haeresis et erroris labe respersos reperietis, auctoritate praedicta etiam per excommunicationis, suspensionis et interdicti, necnon privationis dignitatum, personatum et officiorum aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum ac feudorum, quae a quibuscumque Ecclesiis, monasteriis ac aliis locis ecclesiasticis obtinent, ac etiam bonorum et dignitatum saecularium ac graduum scientiarum quarumcumque facultatum et per alias poenas, sententias et censuras ecclesiasticas ac vias et modos, quos ad hoc expedire seu opportunos esse videritis, etiam per captiones et incarcerationes personarum et alias poenas corporales, quibus haeretici puniuntur seu puniri iubentur aut solent iuxta canonicas sanctiones. Similiter vel clericos ipsos et ecclesiasticas personas, usque ad degradationem inclusive, si eorum culpa ac pertinacia vel rebellio id exigat aut requirat, corrigatis et puniatis ac diligenter corrigi et puniri faciatis. Necnon contra eosdem et ipsorum, laicorumque bona secundum canonicas sanctiones et legales contra haereticos et eorum sequaces editas, quibus eosdem sectatores sive sequaces subiacere decernimus, animose consurgatis iuxta modum et formam supradictos. Et qui de praemissis haeresibus vel articulis vel aliquo praemissorum infamati fuerint, ad arbitrium vestrum se purgare teneantur. Alii vero, qui per testes seu propriam confessionem vel alias

legitimas probationes convicti fuerint de praemissis haeresibus vel articulis vel aliquo praemissorum, eosdem articulos et errores solemniter et publice revocare, abiurare, poenitentiam condignam, etiam ad immurationem (si delictum exegerit) subire cogantur. Necnon quod errores et haereses huiusmodi, cuiuscumque generis vel speciei censeantur, de caetero verbo, nutu vel facto non fovebunt, seu alios ad credendum illis verbo, de facto, publice vel occulte, directe vel indirecte aut alio quovis modo inducent, sufficientem et idoneam cautionem praestare teneantur. Quod si forsitan eosdem articulos solemniter et publice revocare et abiurare, et poenitentiam condignam, etiam ad immurationem perpetuam vel temporalem iuxta vestrae discretionis arbitrium sine dilatione subire, ac sufficientem cautionem, quod errores et haereses ipsas de caetero non tenebunt, nec fovebunt, nec alios ad credendum vel verbo vel facto, publice vel occulte, directe vel indirecte vel quovis quaesito colore inducent, praestare, seu aliquod praemissorum facere noluerint, ex tunc contra ipsos iuxta qualitatem errorum ad delictorum suorum, etiam (si expediat) tamquam contra haereticos aut haeretica labe respersos, auctoritate nostra iuxta canonicas et legales sanctiones summarie et simpliciter ac de plano sine strepitu et figura iudicii et etiam ex officio, appellatione seu appellationibus quibuscumque cessantibus, procedatis, ac ipsos iuxta easdem canonicas traditiones puniatis, etiam, si opus fuerit, Curiae saeculari relinquendo, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, invocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio eiusdem brachii saecularis.

§ 18. Non obstantibus tam felic. record. Bonifacii Papae Octavi praedecessoris nostri, qua cavetur, ne quis extra civitatem et dioecesim suam, nisi in

De modo abiurandi.

Obstantibus quibuscumque derogatur.

certis exceptis casibus, et in illis ultra unam dietam a fine suae dioecesis ad iudicium evocetur, seu ne iudices a Sede Apostolica deputati, extra civitatem et dioecesim in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, sive alii vel aliis vices suas committere aut aliquos ultra unam dietam a fine dioecesium eorumdem trahere praesumant, et de duabus dietis in concilio generali, quam aliis quibuscumque constitutionibus Romanorum Pontificum, tam a iudicibus delegatis, quam personis ultra certum numerum ad iudicium non vocandis aut aliis editis, quae possint in hac parte vestrae iurisdictioni aut potestati, eiusque libero exercitio quomodolibet obviare, seu si aliquibus communiter vel divisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdicti, suspendi vel excommunicari, seu ultra vel extra loca ad iudicium evocari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi et eorum personis, locis et ordinibus et nominibus propriis mentionem, et qualibet alia dictae Sedis indulgentia generali vel speciali, cuiuscumque tenoris existat, per quam praesentibus non expressam vel totaliter non insertam vestrae iurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri, et de qua, cuiusque toto tenore de verbo ad verbum in nostris literis habenda sit mentio specialis.

Datum Constantiae, octavo kal. martii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 22 februarii 1418, pont. anno 1.

II.

Contra impediens executionem literarum apostolicarum, praetextu concessionis vel indulti Urbani VI.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Quae fuerit Urbani VI concessio. — 2. Quae mala inde provenierint. — 3. Illam concessionem revocat

Martinus: literasque apostolicas libere vult executioni mandari: — 4. Sententiasque e contrario latas irritat: — 5. Secusque agentes debitis coercet poenis.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Quod antidota morbis, hoc praestare solent statuta negotiis; sed plerumque contingit ut quod profuturum putabatur iudicio, noxium inveniat experimento.

§ 1. Sane cum dudum in exordiis pestiferi et antiquati schismatis, iam per Dei gratiam extincti, ad tollendum scandala, quae propter executionem diversarum literarum, quae ab iis, qui pro Romanis Pontificibus in diversis obedientiis se gerebant, in nonnullis partibus orientantur, Urbanus sextus in sua obedientia nuncupatus, concesserit quibusdam praelatis quod in eorum civitatibus et dioecibus non posset fieri executio aliquarum literarum apostolicarum, nisi prius huiusmodi literae praelatis ipsis vel eorum officialibus ad hoc deputatis exhiberentur, et per ipsos approbatae forent.

§ 2. Verum, quia etiam deinde ipsi praelati seu officiales in consuetudinem traxerunt, et aliqui, praetextu statutorum provincialium seu synodaliū similiter servant et servari faciunt quod literas apostolicas nullus exequi audeat, nisi postquam praelati seu officiales ipsi, per suas literas, quas *Vidimus* seu *Placet* nuncupant, mandant et concedunt quod possint exequi per iudices in eis deputatos, propter quod executio literarum apostolicarum plus debito plerumque retardata fuit, et saepe ipsae literae apostolicae executione caruerunt totaliter, in gravem iniuriam Sedis Apostolicae et enorme impetrantium praedicti iudicii et gravamen.

§ 3. Nos igitur, censes rationi consonum ut, quod huiusmodi schismatis calamitas introduxit, pacis tempore auferatur, concessionem praedictam et quaecumque statuta circa praemissa quomodolibet facta, auctoritate apostolica, tenore praesentium,

Proemium.

Quae fuerit Urbani VI concessio.

Quae mala inde provenierint.

Illam concessionem revocat Martinus.

Litterasque apostolicas libere vult executioni mandari:

hoc sacro Constantiense approbante concilio, revocamus, cassamus et etiam annullamus. Ac volumus et decernimus quod indices et executores quibuscumque in literis apostolicis deputati et deputandi, et alii quicumque ad quos spectabit, nec non notarii et tabelliones super iis requisiti vel requirendi, absque huiusmodi littera *Vidimus* seu *Placet* nuncupata, ac etiam licentia vel assensu quorumcumque praclatorum, patriarchali aut alia quavis dignitate insignitorum, et locorum ordinariorum aut officialium eorumdem, libere huiusmodi litteras apostolicas exequi debeant atque possint.

Sententiasque e contrario lutas irritat

§ 4. Nos enim eadem auctoritate decernimus omnes et singulas sententias, quas praedicti praelati et scriptores aut eorum officiales contra huiusmodi iudices vel executores seu impetrantes propter excommunicationes huiusmodi per eos faciendas forsitan inflixerint et promulgaverint, irritas et inanes ac nullius existere roboris vel momenti.

Secusque a penes debita coercet poenis.

§ 5. Neenon quemcumque, qui contra praemissa aliquid attentare praesumpserit, ab exercitio iurisdictionis ecclesiasticae, per tres menses, ipso facto suspensum. Nulli ergo etc. Si quis autem etc.

Datum Constantiae, secundo kalendas maii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 30 aprilis 1418, pontif. anno 1.

III.

Ordinis Mendicantium professoribus quibusvis ad alios, quam Carthusiensem Ordinem, transitum, absque Sedis Apostolicae licentia speciali, interdicat (1).

SUMMARIUM

1. Ordinum Mendicantium professis ad alios Ordines, Carthusiensi excepto, transire prohibet. — 2. Secus acta irritat. — 3. Quemque in ordine, in quo novam emisit professionem stare praecipit. — 4. Vagos autem ad suam religionem vult remeare.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

— 5. Hunc vero transitum fieri in posterum vetat. — 6. Obstantibus derogat. — 7. Clausulae.

Martianus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

§ 1. Viam ambitiosae cupiditati religiosi, potissime Mendicantibus, pracludere cupientes, ad alios Ordines praesertim monasticos, fucatis tamen coloribus, asserentibus, ob frugem melioris vitae aut arctioris observantiae, tam Sancti Benedicti, quam Cisterciensis, Camaldulensis, Vallis Umbrosae, Canonicorum Regularem Sancti Augustini vel aliorum monasticorum Ordinum convolare nitentibus licentiam a Sede Apostolica seu legatis aut nuntiis eiusdem Sedis de transferendo se a Mendicantium Ordinibus, ea ratione praesertim, ut verisimiliter, prout facti evidentia docet, est putandum, quod liberius degant, dignitatesque et beneficia monastica consequi valeant, et ex certis aliis causis honestati non consonis obtinentibus, ac volentes conservationi Ordinum Mendicantium etiam providere, auctoritate apostolica, ex certa scientia, tenore praesentium declaramus ac decernimus, statuentes quod de caetero nullus religiosus de Ordinibus Mendicantium quorumcumque, cuiuscumque status, conditionis vel religionis existat, quomodocumque aut qualitercumque possit vel debeat, virtute cuiuscumque licentiae ac indulti apostolici, seu Poenitentiariae nostrae curam gerentis, vel alia quavis auctoritate hactenus etiam per bullas apostolicas facultatum quarumvis, tam legatorum et nuntiorum Sedis praefatae, nec non Poenitentiariae huiusmodi pro tempore curam gerentis, quam aliorum quorumcumque, sub quavis potestate aut auctoritate, maxime de transferendis fratribus aut aliquibus praesertim Ordinum Mendicantium professoribus in genere vel in specie ab Ordinibus huiusmodi Mendicantium ad monasticos, sub quacumque verborum conceptione appareant, admitti

Ordinum Mendicantium professis ad alios Ordines, Carthusiensi excepto, transire prohibet.

aut recipi per aliquos, etiam superiores Ordinis seu monasterii aut loci monastici, seu alias in monachum vel in fratrem alicuius ex Ordinibus monasticis supradictis, vel aliis expressis et non expressis, Ordine Carthusiensi dumtaxat excepto, sub poena excommunicationis, in quam tam recipientes quam recepti ipso facto incurrant, et quam ex nunc, prout ex tunc, contra quemlibet transgressorem quomodolibet in praemissis, scientia et auctoritate praefatis, proferimus in his scriptis, et a nemine, nisi dumtaxat a Romano Pontifice, praeterquam in mortis articulo, excommunicati huiusmodi possint absolutionis beneficium quomodolibet obtinere.

Secus acta irritat.

§ 2. Et nihilominus secus vel aliter facta non teneant, et nullius existant efficaciae, roboris vel momenti.

Quemque in Ordine, in quo novam emisit professionem, stare praecipit.

§ 3. Decernentes etiam et volentes quod si quis hactenus, virtute cuiusvis licentiae seu indulti huiusmodi fuisset receptus ad aliquem monasticum Ordinem, et habitum consuetum gestari per monachos talis Ordinis suscepisset, sive professionem emisit sive non, sub dicta poena teneatur in monasterio in quo receptus fuit, etiamsi beneficia ecclesiastica seu rectorias Ecclesiarum quarumvis obtineat, stare in eius totali vocatione in huiusmodi Ordine monastico et Altissimo deservire.

Vagos autem ad suam religionem vult remeare.

§ 4. Si quis autem, praetextu huiusmodi licentiae, cum habitu vel sine, quomodolibet vagando incederet, monitione praevia, teneatur et debeat, infra terminum quindecim dierum a die monitionis huiusmodi computandorum, ad eius Religionem et Ordinem, unde cum licentia vel sine recesserat, remeare: quod si efficere neglexerit, post ipsum terminum, tamquam notorius apostata et excommunicatus in omnibus et per omnia debeat per quemlibet reputari et tractari, etiam per invocationem brachii saecularis, quoties fuerit opportunum.

Hunc vero transitum fieri in posterum vetat.

§ 5. In futurum autem nullus ex professoribus alicuius ex Ordinibus Mendicantium huiusmodi ad aliquem monasti-

cum Ordinem, Carthusiensi dumtaxat excepto, possit aut debeat per quemcumque recipi vel admitti, virtute alicuius licentiae vel indulti, absque Sedis eiusdem licentia speciali, sub dictis poenis; et nihilominus secus facta non teneant ipso iure.

Obstantibus derogat.

§ 6. Huiusmodi licentiis et indultis, necnon constitutionibus apostolicis et Mendicantium Ordinum praedictorum, etiamsi de his specialis et expressa ac de verbo ad verbum in nostris literis mentio habenda foret, et aliis contrariis non obstantibus quibuscumque.

Clausulae.

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis, decreti, statuti, prolationis et voluntatis infringere, etc.

Datum Gebennis, quarto kalendas augusti, anno primo.

Dat. die 29 iulii 1418, pontif. anno 1.

IV.

De officio et qualitatibus scriptorum et abbreviatorum litterarum apostolicarum, custodisque Cancellariae ac examinatorum, bullatorum et registratorum, auditorumque, procuratorum et notariorum Rotae et advocatorum consistorialium.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Praedecessorum Pontificum editas hac de re constitutiones confirmat. — De non exigendo ultra taxam. — Poena praeter taxam exigentibus infligenda. — Et abbreviatorum examine. — 3. De literis rescribendis, et poena errantium in scribendo vel abbreviando. — 4. De distributionibus absentibus non dandis. — 5. Scriptoria Cancellariae, et scriptoria Poenitentiariae incompatibiles. — 6. De assistentibus praevio examine probandis. — 7. Cancellariae officiales singulis diebus in ea praesentes esse debent. — 8. De iuramento a custode emittendo; eiusque officio. — 9. De constitutionibus Cancellariae petenti dandis. — 10. De expeditione litterarum iustitiae. — 11. De examinato-

rum officio et qualitatibus. — 12. De bullatoribus. — 13. Registratoribus. — 14. De auditorum causarum qualitatibus. — 15. Et huiusmodi qualitatum perquisitione. — 16. Disputatio publica habenda antequam aliquis in auditorem admittatur. — 17, 18. Auditorum munus, moresque esse qualia debeant. — 19. De causis cognoscendi, et iudice competenti. — 20. In cohabitatione notarii cum auditore quid cavendum. — 21. De qualitatibus adsciscendorum in notarios. — 22. A notariis exercendum officium per se. — 23. De notariorum moribus. — 24. Si beneficium aliquod adquisierit notarius, officium dimittat. — 25. De excessibus notariorum puniendis. — 26. Taxa ab eis servanda. — 27. Notanda circa huiusmodi taxam. — 28. Advocatorum consistorialium admittendorum qualitates. — 29. In consistorio male se gerentium poena. — 30. Procuratorum Rotae qualitates. — 31. Munus eorundem. — 32. Vita, moresque. — 33. Sacerdotes non sint vel beneficiati. — 34. Salarium advocatorum et procuratorum. — 35. De hisce legibus publicandis.

**Martinus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Exordium.

In apostolicae dignitatis specula super gregem dominicum, licet immeriti, constituti, iniunctum nobis desuper apostolatus officium, debite, ut tenemur, exequi, coadiuvante Domino, cupientes, ad ea libenter nostrae dirigimus considerationis intuitum, ut diligenter conspiciamus quae reipublicae utilitatem respiciunt et commodum, ut, per nostrae provisionis auxilium, evellantur vitia, plantentur virtutes, destruantur iniqua, et reaedificentur honesta, ac prava transeant in directa, et, sublatis deformibus, reluceant debitae reformationis decor et pulchritudo, ut totius aequitatis et iustitiae exinde proveniant incrementa.

Praedicti Pontificum editas
haec de re con-
stitutiones con-
tinuat

§ 1. Sane, licet felicitis recordationis Ioannis XXII, Benedictus XII et Gregorius XI, Romani Pontifices praedecessores nostri, necnon de mandato apostolico nonnulli auditores audientiae contradi-

ctarum literarum apostolicarum, et demum bonae memoriae Gaufridus episcopus Cabillonensis, et Petrus tunc electus Vivariensis, dictae audientiae auditores, nonnullas constitutiones et ordinationes regimen et gubernationem officialium ac officiorum Cancellariae et Poenitentiarum apostolicarum, necnon praedictarum contradietarum et causarum Palatii Apostolici audientiarum et aliorum in Romana Curia iudicum seu commissariorum, eorumque notariorum, necnon advocatorum consistorialium et procuratorum in audientia praedictis concernentes laudabiliter ediderint; quia tamen, huiusmodi crescente malitia, postmodum aut debite non observatae aut additionibus utilibus indigere noscuntur; nos igitur super hoc intendentes, prout ex debito pastoralis officii nobis iniuncti, licet immeriti, obligamur, laudabiliter et utiliter providere, tenore praesentium, praefatas constitutiones et ordinationes (quas hic haberi volumus pro expressis), auctoritate apostolica, tenore praesentium, innovantes, ac eas cum additionibus infrascriptis praecipientes firmiter observari, eadem auctoritate statuimus et etiam ordinamus.

§ 2. Quod si notarii apostolici ac eorum abbreviatores et alii in iustitia et etiam gratia literarum apostolicarum abbreviatores taxam nimiam pro minutis suis petierint, ac etiam si literae apostolicae excessive taxatae fuerint, super excessibus huiusmodi per partes ad vicecancellarium aut de mandato suo, vel, ipso absente, ad eius locumtenentem seu praesidentem in Cancellaria praedicta habeatur recursus; qui, deliberatione habita cum abbreviatoribus assistantibus eidem vicecancellario in expeditione literarum apostolicarum in Cancellaria, et aliis de quibus sibi videbitur in hoc peritis, excessus praedictos ad debitam reducant moderationem, ac medietatem huius quod excessive petierint, a scriptoribus vel abbreviatoribus, qui illud petierint, necnon taxatoribus literarum earum, qui illas sic excessive taxa-

De non exigendo ultra taxam.

Poenae praeter taxam exigentibus indigenda.

Et abbreviatorum examine.

De litteris rescribendis, et poena erran-

verint, exigant, in usus cappellae scriptorum praedictorum, aut alia pia opera convertendum. Quodque notarii praedicti pro minutis literarum provisionum patriarchalium, metropolitanarum, ac aliarum cathedralium Ecclesiarum et monasteriorum quorumcumque consistorialiter factarum, cum aliae non pertineant ad ipsos, recipere valeant, sicut plus vel minus pro communi servitio solvitur ab eisdem, videlicet pro primo centenarium florenorum communis servitii ultra quinque, et pro quolibet alio similium florenorum centenarium, si plura sint, ultra unum; et si servitium huiusmodi ad centum florenos non ascenderit, pro quolibet decenario numero florenorum huiusmodi ultra medium florenum nullatenus recipiant vel exigant, quocumque quaesito colore, aliquin eorum quemlibet poenas in dictarum literarum abbreviatores plus debito a minutis quas faciunt exigentes latas inferius declaratas, incurrere volumus ipso facto. Quod si eorum et cuiuscumque alterius abbreviatoris culpa literae, quarum fecerint minutas, et pro quibus salaria seu emolumenta recipiunt, fuerint rescribendae, eorum sive illius expensis rescribantur, qui fuerint vel fuerit in culpa, sub poenis infra dictis. Et insuper cum praefati notarii expertos et sufficientes habere debeant abbreviatores, quandoque recipiunt in arte abbreviatoria minus expertos, ex quibus secuta sunt quandoque detrimenta atque damna, statuimus, quod nullus dictorum notariorum aliquem in suum abbreviatorem recipere valeat neque possit, nisi primitus ad id per assistentes vicecancellario in expeditione literarum apostolicarum et alios, quibus sibi videbitur, abbreviatores in minutis super ipsis de iustitia formandis experti et sufficientes reperti fuerint, et etiam approbati.

§ 3. Statuimus et etiam ordinamus, quod si litera fuerit in Cancellaria rescribenda iudicata, quod infra tres dies naturales, a die requisitionis partis pro-

Bull. Rom. Vol. IV.

86

sequentis, aut solicatoris expeditionis eiusdem, ille cuius culpa iudicata fuerit rescribenda, expensis suis propriis sine quocumque alio salario quantumcumque modico, etiam gratis oblato, teneatur rescribere aut rescribi facere sub poena suspensionis ab officio scriptoriae literarum praedictarum et ingressu Cancellariae, si scriptor fuerit literarum praedictarum quadraginta dierum continuorum tempore, nec interim literam alicuius taxae sibi distribuat distributor, sive referendarius literarum earumdem sub excommunicationis poena, quam si contrarium faciat scienter, incurrat ipso facto, a qua absolvi non possit, nisi a Romano Pontifice, prius satisfacto realiter et cum effectu parti laesae de damnis et interesse, et tres ducatos solvat applicandos eidem cappellae scriptorum literarum praedictarum pro poena. Si vero fuerit abbreviator, similiter compellatur literam facere scribi infra praedictum terminum, sub poena suspensionis ab eius officio et eius ingressu Cancellariae per tres menses, quo suspensionis tempore durante, nihil sibi distribuat vicecancellarius. Quod si inadvertenter vel alias vicecancellarius quicquam sibi distribuat, et ipse recipiat, huiusmodi suspensionis tempore durante, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat, a qua nullo modo possit absolvi, nisi a Romano Pontifice, prius satisfacto parti laesae de damnis et interesse, et donec realiter solverit tres ducatos convertendos, ut praefertur; et ad reiterationem delicti sive excessus locum habeat multiplicatio poenae.

§ 4. Et quod nulli ex scriptoribus praedictis, qui per se ipsum eius officium scriptoriae literarum praedictarum personaliter non exercet aut non valet exercere, quicquam distribuatur aut aliquod ex eodem officio percipiat emolumentum nisi causa infirmitatis aut alio legitimo extiterit impedimento detentus; quo casu

De distributionibus absentibus non dandis.

cum eo possit per vicecancellarium praedictum per literas eiusdem causam distributionis continentes prius in ipsa Cancellaria publicandas, ad tempus, de quo sibi videbitur, dispensari. Quodque de caetero nullus huiusmodi officium scriptoriae praedictae cum officio Poenitentiariae literarum valeat retinere, et si quis hoc attentare praesumpserit, utroque privatus existat ipso facto.

Scriptoria Cancellariae, et scriptoria Poenitentiariae incompatibiles.

§ 5. Illi quoque, qui huiusmodi abbreviaturae vel scriptoriae apostolicarum, cum officio scriptoriae Poenitentiariae literarum praedictarum insimul nunc obtinent, infra decimam diem proxime futuram huiusmodi officium Poenitentiariae vel scriptoriae literarum dimittere teneantur. Alioquin, si contrarium fecerint, poenam incurrant proxime dictam.

De assistentibus praevio examine probandis.

§ 6. Sane cum deceat abbreviatores literarum praedictarum assistentes vicecancellario aut locumtenenti seu praesidenti praedictis in huiusmodi literarum in Cancellaria praedicta expeditione, abbreviaturae literarum ipsarum officio fore sufficientes et expertos ac etiam circumspectos, prudentes et probos, similiter statuimus et ordinamus, quod nullus de caetero ad assistendum praedicto vicecancellario seu locumtenenti vel praesidenti in literarum apostolicarum expeditione, nisi per dictam maiorem partem abbreviatorum continuantium Cancellariam antedictam primitus examinatus fuerit, et ad id repertus sufficiens et etiam approbatus, nullatenus admittatur.

Cancellariae officiales singulis diebus in ea praesentes esse debent.

§ 7. Et quod praedicti assistentes hora super hoc per vicecancellarium praedictum deputanda, singulis diebus, quibus ipsa Cancellaria tenebitur, ad eam venire, et in ipsa quando tenta fuerit, residere debeant, nec interim ab ipsa recedere possint, cessante excusatione legitima, quam eidem vicecancellario aut locumtenenti seu praesidenti, si praesentes fuerint, vel in eorum absentia, praedictis assistentibus exprimere debeant vel iurare se legitimam excusationem habere, nisi super hoc a

vicecancellario vel locumtenente licentiam habuerint specialem. Quodque singuli assistentium praedictorum, qui post tertiam partem horae praedictae venerint, sex, et similiter qui ante dictam Cancellariam finitam recesserint, sex alios, qui vero eadem die ad dictam Cancellariam non venerint, duodecim grossos turonenses singulis diebus, quibus haec commiserint, capellae scriptorum praedictorum pro poena contemptus statuti et ordinationis nostrae huiusmodi, infra tres dies tunc immediate sequentes, solvere sint adstricti; nec ob id appellantes, nisi prius satisfacto de principali et expensis, si quae inde factae fuerint, ad huiusmodi appellationis prosecutionem quomodolibet admittantur. Similiter idem per alios abbreviatores sufficientes ad continuandum eandem Cancellariam per assistentem praedictos ex aliis abbreviatoribus eligendos, necnon in officialibus dictae Cancellariae, sub similibus poenis volumus observari.

§ 8. Statuimus insuper et etiam ordinamus, quod senescallus dictae Cancellariae, qui custos nuncupatur, iuramentum in manibus dicti vicecancellarii in sua primaria receptione ad officium senescalliae Cancellariae praedictae, necnon singulis annis, de huiusmodi officio fideliter exercendo, et alias iuxta formam iuramenti praedicti per nos noviter appositam, et in libro Cancellariae infrascriptam, praestare teneatur. Quodque ipse in quibuscumque literis de gratia, diem receptionis earundem, qua sibi in dicta Cancellaria praesentabuntur, scribat, et pro scriptura huiusmodi nihil recipiat etiam gratis oblatum, literasque praedictas secundum ordinem receptionis earundem sine fraude in expeditione praesentet expediendas. Nec literas, rotulos ac supplicationes in literarum expeditione traditas vel traditos ante vel post nostrarum literarum expeditionem in dicta Cancellaria, celabit vel occultabit aut malitiose retinebit, seu earundem literarum expeditionem differet aut retardabit per se vel

De iuramento a custode emittendo: eiusque officio.

alium seu alios contra ordinem supra-scriptum. Quod si contrarium scienter fecerit, eo ipso sententiam excommunicationis incurrat, a qua absolvi non possit nisi a Romano Pontifice, praeterquam in mortis articulo constitutus. Quodque si senescallus praedictus contra huiusmodi suum iuramentum fraude vel dolo aliqua fecisse reperiatur, sit dicto officio eo ipso privatus; et quia de talibus et similibus delictis, quae secrete committuntur, potest cum difficultate constare, sex de scriptoribus vel abbreviatoribus praedictis non suspecti, ac bonae famae et boni nominis, ipsum senescallum huiusmodi suum officium illegaliter exercuisse deponant, et de hoc etiam sit publice diffamatus, dicto suo officio sit eo ipso privatus, et nisi de eo per dictum cancellarium infra tres dies inde sequentes provisos fuerit, ex tunc possit de sufficienti abbreviatore literarum praedictarum (qui iuramentum similiter praestare et omnia praedicta eidem senescallo incumbenda adimplere teneatur) provideri. Et insuper quod nullus alius quam senescallus praedictus aliquam literarum gratiam continentem expediendam in loco expeditionis ponat.

De constitutionibus Cancellariae petenti dandis.

§ 9. Similiter statuimus et etiam ordinamus, quod nulla constitutionum dictae Cancellariae cuiquam, ut de ea in iudicio vel alibi fidem faciat, tradere, nisi primitus per dictos assistentes fuerit iudicatum danda, et postmodum per duos ex eis tunc praesentes videatur, et signetur in dorso, ac per duos ex abbreviatoribus in forma debita auscultetur cum libro praedicto, qui se subscribant in eadem, et deinde per vicecancellarium subscribi debeat, et suo signo more debito signari, et parti petenti dari, pro qua quidem constitutione ultra quatuor grossos avinionenses, quorum sexdecim valent unum florenum auri de Camera, pro signo, sigillo et scriptura, et alias per secretarium vel cubiculum dicti vice-

cancellarii et senescallum praedictum vel alios quoscumque nullatenus recipiatur vel etiam exigatur.

§ 10. Praeterea ut literae iustitiam concernentes absque partium damno ac brevius expediantur, statuimus et ordinamus, quod Cancellaria literarum iustitiae, quae si ad hoc literae sufficient, ter singulis septimanis, prout antiquitus teneri consueverat: si vero ad id huiusmodi literae non sufficient, singulis septimanis saltem semel teneatur; ad quam notarii, qui sex esse debent, eorumque, et alii in formandis notis de iustitia, vel in iure sufficientes abbreviatores (quorum nomina sint in matricularia abbreviatorum dictarum literarum inscripta), necnon praelati et alii doctores famosi ac practici in dicta Curia praesentes, et primitus per eosdem praelatos et doctores, solito praestito iuramento, debeant convocari, prout hactenus extitit laudabiliter observatum. Quodque in eadem Cancellaria literae executoriae super sententiis in Romana Curia latis, nisi stylus in causis in eadem Curia servari solitus servatus fuerit per ordinem, prout in literis praedictis iuxta stylum Cancellariae praedictae narrari consuevit, aut in aliquibus expensae factae in causis ipsis excessive contra constitutiones super editas notorie taxatae fuerint, donec de partium vel partis victricis consensu vel alias iuridice moderatae fuerint, minime possint et debeant expediri.

De expeditione literarum iustitiae.

§ 11. Et insuper statuimus et ordinamus, quod examinatores in gratia speciali, antequam exercent huiusmodi officium, de illo fideliter exercendo in manibus dicti vicecancellarii praestent iuramentum, ipsique postmodum huiusmodi officium diligenter per se ipsos exercent. Impetrantes de literatura, scientia et idoneitate, et illos beneficia, curam animarum aut iurisdictionem habentia petentes, rigide examinent, ac de vita et moribus informationem recipiant diligentem, et praedictas sufficientiam et

De examinatum officio et qualitatibus.

idoneitatem in scriptis sub signeto suo referant examinatores, pro qua quidem scriptura, signeto, salarioque et labore eorum, ultra unum grossum turonensem, et clericus scripturam faciens praedictam, ultra similis grossi quartam partem, aliquid, etiam gratis oblatum, nullatenus recipere praesumant. Quod si examinatore vel clericus in contrarium attentaverint, eo ipso excommunicationis sententiam incurrant, a qua non possint absolvi donec fuerit satisfactio facta.

De bullatori-
bus. § 12. Similiter statuimus et ordinamus, quod bullatores dictarum literarum apostolicarum, pro ipsis literis bullandis, sive gratiam, sive iustitiam contineant, ultra illud quod antiquitus, et ante ultimum schisma, videlicet tempore Greg. Papae XI praedicti, pro similibus recipiebant literis, nihil recipere praesumant, nec de litera duplicata, ultra quatuor, et de litera correcta iterum bullanda, necnon de litera super sumpto habito de registro, ultra octo, necnon de literis alias bullatis, et iterum (non tamen propter defectum partium) bullandis, et in dicto registro corrigendis, ultra unum turonensem grossum recipere aut exigere praesumant.

Registratori-
bus. § 13. Et idem volumus per dictarum (1) registratores in praedictis omnibus observari. Quodque praedicti registratores literas registratas, causa aliquid exigendi vel extorquendi a prosequentibus ipsas, plus debito differri non faciant registrari, vel eas de mala expeditione malitiose redarguant, sed ad quaestum accusent, aut in salariis clericorum in registro praedicto scribentium participant; quod si contrarium fecerint, ipso facto excommunicationis sententiam incurrant, a qua (mortis casu excepto) per alium quam Romanum Pontificem nequeant absolutionis beneficium obtinere, et insuper suo officio huiusmodi, si hoc per testes, vel alias praesumptive probari poterit, eo ipso sint privati, et perpetuo inhabiles ad quodcumque officium exercendum si in Romana Curia

(1) Adde *literarum*.

existant. Quodque clerici in dicto registro scribentes, qui literas eis traditas infra tres dies ex tunc immediate sequentes (cessante impedimento legitimo) non registraraverint, a dicto registro penitus amoti existant, nec ad ibi scribendum de caetero admittantur.

De auditorum
causarum qua-
litate.

§ 14. Et nihilominus cum iustitiam in iudicio contradictorio pure deceat exerceri, statuimus et etiam ordinamus, quod nullus deinceps causarum Palatii Apostolici in auditorem recipiatur, nisi doctor fuerit iuris famosus, et post doctoratum ab eo receptum per triennium ad minus legerit in eodem, sitque commendatus de vita ac morum honestate, aliisque virtutibus, ac ab omni munere sint mundaе manus eius, et bonum habeat testimonium, habeatque ad minus sive in beneficiis, sive in bonis temporalibus ducentos florenos auri de Camera annuatim in portatis, de quibus valeat in dicta Curia ipse sustentari.

Et huiusmodi
qualitatem per-
quisitione.

§ 15. Quodque postquam fuerit concessum per Papam aliquem in auditorem causarum dicti Palatii admitti, antequam ulterius ad ipsius admissionem procedatur, decanus auditorum praedictorum de praemissis facere teneatur inquisitionem diligentem, et quicquid per eam repererit, fideliter referat vicecancellario praedicto, qui hoc similiter Papae exponere teneatur, quod si aliquid de praemissis defuerit, ad ipsius admissionem in auditorem ulterius minime procedatur, nisi aliud mandaret Papa antedictus.

Disputatio pu-
blica habenda
antequam ali-
quis in audito-
rem admittatur.

§ 16. Si vero per informationem huiusmodi, ipsum constiterit famosum doctorem, aliaque praemissa fore vera, idem vicecancellarius, vocatis quatuor ex dictis auditoribus, si canonista, decretalem, si vero legista fuerit, legem, quam infra unius mensis spatium a die sibi assignata computandum, in dicti vicecancellarii aut locumtenentis praesentia (et ad hoc vocatis omnibus dictae Sedis notariis et praedictis auditoribus et consistorialibus advocatis tunc in eadem Curia praesentibus; invitatis ad id etiam praelatis et aliis famosis et

literatis viris, qui tunc in eadem Curia extiterint) repetere teneatur, singulos qui arguere voluerint idem repetens audire teneatur, quodque quatuor ultimi ex auditoribus et quatuor ultimi ex advocatis praedictis tunc praesentes arguere sint adstricti.

Auditorum mu-
nus, moresque
esse qualia de-
beant.

§ 17. Quod si idem repetens in huiusmodi repetitione taliter se habuerit, quod sit merito commendatus, dictus vicecancellarius secundum relationem maioris partis notariorum et auditorum ac advocatorum praedictorum ad eius admissionem in auditorem ulterius procedat: si vero secundum relationem praedictam repertus fuerit diminutae scientiae vel iudicii, relatione super hoc per dictum vicecancellarium Papae facta, ab huiusmodi admissione repellatur.

§ 18. Et insuper quod praedicti auditores, et eorum loca exercentes, libros iuris ordinarios ad minus, continuo secum habere teneantur, processusque causarum agitarum coram eis personaliter videant et visitent, ac testes in causis huiusmodi si ponderis fuerint (maxime si pars aliqua hoc requisiverit) examinent, in aliis vero per duos notarios faciant examinari diligenter, nec cuiuscumque notarii vel alterius relationi credant; nec ad sententiarum prolationem in causis huiusmodi procedant registris praedictis per eos, ut praemittitur, non visis et diligenter examinatis. Hoc etiam volumus per quoscumque iudices et commissarios in dicta Curia praesentes similiter perpetuo observari. Et nihilominus, quod si quis ex auditoribus fuerit notatus de praecipitatione iustitiae, negligentia, seu non promptitudine iurium, propter non continuationem librorum, aut alias, et specialiter de corruptione et acceptione munerum, seu vagus fuerit, seu alias male versetur in dicta Curia, per praefatum vicecancellarium vel eius vicesgerentem caritative reddatur attentus, ut ab iis se absteat et emendet, bonamque famam acquirat, et in ea perseveret. Quod si se emendare neglexerit, et

per tres menses continuos post avisationem huiusmodi, eadem nota vel infamia respersus fuerit, per dictum vicecancellarium aut eius vicesgerentem commissiones sibi nullatenus committantur. Et si per alios tres menses simili nota vel infamia notatus fuerit, et notorie se non emendaverit, tunc praedictus vicecancellarius aut vicesgerens cum duobus auditoribus, praemissa Papae referre teneatur, qui provideat prout salubriter fuerit providendum.

§ 19. Verum si contingat inter easdem personas et super eadem re diversis auditoribus aliquam causam committi, is cui primo fuerit praesentata commissio, super causa huiusmodi, remaneat eiusdem causae iudex. Quod si de iurisdictione alterius extiterit pro parte adversa data exceptio, tunc cuius fuerit iurdictio primitus cognoscatur, et si ulterius procedatur ante cognitionem huiusmodi, non valeat processus, et iudex teneatur parti ad restitutionem expensarum inde factarum, suumque interesse. Notarius vero, qui ausus est talem contentionem appetere propter lucrum, scripturae, ac totius causae commodum perdat, teneaturque suis expensis parti dare, quod expendit in causa huiusmodi. Quod si idem auditor et notarius contrarium fecerint, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant, a qua non possint absolvi donec super iis satisfecerint, ut praefertur. Et hoc etiam ad quoscumque iudices ac commissarios ac eorum notarios in dicta Curia praesentes pro tempore duximus extendendum.

§ 20. Praeterea statuimus et etiam ordinamus, quod nullus ex notariis cuiusvis ex auditoribus praedictis cum eo moram trahat, quod si forsitan aliquis ex ipsis cum eo morari voluerit, pro habitatione domus et expensis, ultra quod iustum et debitum fuerit, et rationabile salarium, non solvat; et si quacumque causa vera vel simulata, respectu officii, aliquid auditori dederit vel solverit, notarius dando et auditor recipiendo, eo ipso excommunicationis sen-

De causis co-
gnoscendi, et
iudice compe-
tenti.

In cohabitatio-
ne notarii
cum auditore
quid cavendum.

lentiam incurrant, a qua nequeant nisi per Papam absolvi, ac duplo, quod notarius ultra debitum solverit et auditor receperit, per eorum quemlibet in usus pauperum de mandato dicti vicecancellarii distributo.

De qualitatibus
adscriptis in
notariis.

§ 21. Et quod nullus in notarium cuiuslibet auditorum praedictorum, nisi vigesimumquintum suae aetatis annum attigerit, et alias notariatus officium exerceat, sitque boni nominis et bonae famae, ac sufficiens et idoneus ad dictum notariatus officium causarum dicti palatii exercendum, et post diligentem informationem super iis habitam, ac ipsius examinationem, et de praemissis constiterit, admittatur.

A notariis ex-
ercendum offi-
cium per se.

§ 22. Et quod notarii dictorum auditorum sua notariatus officia personaliter exercent, et si quis (cessante causa necessaria) a sui notariatus officii exercitio per mensem continue se absentaverit, sit dicto officio eo ipso privatus, et de causa necessaria propter quam ipsum oporteat dictum officium per substitutum exercere, et de illo per substitutum exercendo, a dicto vicecancellario petat licentiam, quam idem vicecancellarius, postquam de causa huiusmodi sibi constiterit, per suas literas causam ipsam continentes, concedere poterit ad tempus, de quo sibi videbitur faciendum.

De notariis
moribus.

§ 23. Et insuper quod notarii praedicti in habitu decenti incedant ac honesto, et convenienti clerico saeculari. Tabernas non frequentent, nec concubinarij existant, cum ex hoc suum vilescat officium, et malam famam acquirant; et si contrarium fecerint, suis priventur officiis.

Si beneficium
aliquod acqui-
sierit notarius,
officium dimittat.

§ 24. Quodque quilibet ipsorum quamprimum presbyter factus, seu dignitatem vel personatum in cathedrali vel collegiata Ecclesia, aut parochialem Ecclesiam pacifice assecutus fuerit, huiusmodi notariatus officium omnino dimittat, et ad huiusmodi officii exercitium in dicta audientia amplius non admittatur.

§ 25. Et insuper, quod notarius qui notatus aut diffamatus fuerit, quod mali-

tiose, negligenter, vel per dolum scripserit aliud, quam in processu aut in iudicio deductum vel actum fuerit inter partes, seu diffamatus quod sit personarum, in quarum causis scribit, acceptor, plus uni quam alteri favendo, et ei causae secreta detegendo, eo ipso a suo notariatus officio suspendatur; et per auditorem Camerae, cui hoc per dictum vicecancellarium committatur, summarie, simpliciter et de plano de huiusmodi infamia et aliis praemissis inquiratur diligenter, et si per inquisitionem huiusmodi culpabilis repertus fuerit, aut si purgatio extiterit indicenda, et debite se non expurgaverit, privetur quibuscumque officiis, quae in dicta Curia obtinebit, et ab eadem Curia perpetuo sit proscriptus, necnon in quingentis florenis auri de Camera, per ipsum elemosynario Romani Pontificis realiter tradendis, et in usus pauperum convertendis, condemnatur; et idem volumus de quibuscumque notariis quorumcumque cardinalium, iudicum et commissariorum in Curia pro tempore deputatorum inviolabiliter observari.

De excessibus
notariorum puniendis.

§ 26. Et nihilominus quod dicti notarii in exactione salariorum suorum taxationes pro suis processibus et scripturis in causa huiusmodi, taxas super hoc ordinatas per dictum Ioannem XXII servare teneantur, quod, si ultra dictam taxam aliquid petierint aut receperint, super excessu huiusmodi ad vicecancellarium seu locumtenentem praedictum super hoc habeant recursum, qui, vocatis in hoc peritis, excessus praedictos iuxta taxationes praedictas ad debitum reducat moderamen, et medietatem huius, quod excessive petierint, a notariis exigant in usus pauperum convertendam.

Taxa ab eis
servanda.

§ 27. Quodque pro citationibus compulsois, et inhibitionibus, decretis in partibus, procuratoriis, instrumentis, remissionibus ad partes, examinationibus testium, et quibuscumque aliis scripturis bis scriptis in processu, nisi semel dumtaxat taxentur, neque solvantur. Termini

Notanda circa
huiusmodi taxam.

quoque superflui, seu ultra debitum extensi, et quaecumque aliae superfluae scripturae pro resecatis habeantur, taxenturque clausulae et dictiones proportionabiliter, prout poterant scribi in processu, quodque nullus notarius, qui de petia notae registri sententiae definitivae duodecim grossos turonenses receperit, de petia instrumenti super eo confecti, cum sit copia dictae notae, nisi sicut de copia in publica forma redacta, iuxta constitutionem dicti Ioannis XXII, recipiat. Et si de petia huiusmodi instrumenti similes duodecim turonenses receperit, de huiusmodi nota sententiae sicut de copia recipere possit: quod si contrarium attentaverit, quod ultra receperit, parti restituat, et totidem pro cappella praedictorum auditorum vel cursorum infra octo dies tunc immediate sequentes realiter solvat, alioquin a sui officii exercitio per mensem sit suspensus, quod si se illi ingesserit, gravius per vicecancellarium, prout sibi videbitur, puniatur.

Advocatorum
consistorialium
admittendorum
qualitates.

§ 28. Verum cum, sicut iudicum, similiter advocatorum requiratur consilium, maturitas et circumspectio magna, insuper statuimus et ordinamus consimiliter advocatum nullatenus admittendum, nisi primitus servaverit, quae in auditoribus servari statuuntur. Quodque iidem advocati, pro singulis per eos commissionibus de iustitia extra consistorium proponendis, uno floreno de Camera sint contenti, nec aliquid ultra petere sint ausi, quod si contrarium fecerint, illud quod ultra exegerint, partibus restituere, et totidem dare pauperibus teneantur.

In consistorio
male se geren-
tium poena.

§ 29. Et quod, si quis advocatus in consistorio proponat aliqua quae ex sui natura sint iniuriosae, et in alterius diffamationem et notam cedant, licet hoc in commissione sive supplicatione per ipsum proponenda scriptum non fuerit, nisi pars principalis, cuius nomine proponitur, sit praesens, et dicat et asserat hoc facere proponi ad effectum accusandi, vel partem

denunciationis assumendi in forma iuris, seu eius procurator ad hoc habeat mandatum speciale, aut sint substantialia causae, ipse, actione iniuriarum, teneatur ei, contra quem organum vocis suae praestiterit, et in decem florenis Camerae Apostolicae condemnatus existat. Quodque si quis advocatus in consistorio vel audientia clamorosus, iniuriosus et tumultuosus fuerit, vel etiam temere vel immoderate se ingerat replicationi aut defensionem causarum in consistorio, sine requisitione et informatione partis, eo ipso sit ab eius officio suspensus per duos menses, et quinque florenos Camerae pro qualibet vice, qua hoc egerit, eidem Camerae solvere sit adstrictus. Caeterum, quod si duo advocati unam causam defendant in consistorio, eorum altero dumtaxat duplicetur, habeant tamen prius consultationem ad invicem, vel in ipso consistorio insimul se iniungant, ita quod, si proponens, alias reallegans aliquid, quod faciat ad causae defensionem, emitat, illud submissa voce et sine tumultu hoc dicat, ita quod in similibus iunior semper deferat antiquiori avvocato, nisi ex causa aliter inter eos fuerit concordatum.

Procuratorum
Rotae qualita-
tes.

§ 30. Praeterea statuimus et etiam ordinamus quod nullus ad publicum procuratoris officium in eadem Curia de caetero admittatur, nisi in eodem officio in dicta Curia sit exercitatus et practicus, aut in iure graduatus, ac de diligentia, fidelitate et probitate commendatus, et super iis et aliis ad huiusmodi officii exercitium necessariis per vicecancellarium, uno vel duobus ex auditoribus et totidem ex advocatis praedictis ad id vocatis et praesentibus, fuerit diligenter examinatus et repertus idoneus.

Munus eorum-
dem.

§ 31. Et quod nullus ex dictis procuratoribus sit iniuriosus verbo vel scriptura in causarum patrocinio, nec causas, quas noverit iniustas seu iniquas vel alias desperatas, recipiat, nec pro causarum defensione, ad eas diutius malitiose protra-

hendas, materias subiungat admissibiles, quas non veras esse sciat aut credat, vel probabiles per partem suam, quod praesumi poterit, videlicet si pars, pro qua causa dicitur, debilem aut minus plenam informationem dederit aut miserit super ea. Quod si quis procuratorum praedictorum in hoc culpabilis repertus fuerit, per causae auditorem vel iudicem, qui hoc noverit, aut in altero praemissorum eum deprehenderit, seu si hoc neglexerit, per vicecancellarium vel eius locumtenentem, quando sibi de hoc constiterit, perpetuo vel ad tempus, prout casus exiget, a procuratoris officio in dicta Curia suspendatur, et alias, secundum casus exigentiam, per praedictum vicecancellarium vel locumtenentem puniatur. Idem volumus, si procurator, per corruptionem vel aliam malitiam, in causis quas defendendas suscepit, et eas scienter vel per eius negligentiam perdiderit in laesionem iuris suae partis, observari: quo casu ad quaecumque damna et expensas, ultra praedicta eidem parti restituenda, teneatur. Similiter in procuratores, qui, postquam pro una parte causam dixerint, eam contra ipsam et pro eius adversa parte defendunt et ducent. Quodque, si quis ex procuratoribus praedictis vel aliis, post appellationem interpositam in dicta Curia, huiusmodi appellationis causam finxerit esse commissam, ut partem adversam decipiat, et eam ad dicendum contra huiusmodi fictam commissionem citari fecerit, in viginti florenos Camerae puniatur, in piis operibus, per manum eleemosynarii praedicti, convertendis. Et huiusmodi procuratores, qui, ut lites diu durare faciant, fictis appellationibus et commissionibus utuntur, nisi probaverint causas appellationum et commissionum huiusmodi veras esse, et ipsas relevantes ad iuris sui declarationem, iudicis vel vicecancellarii seu praesidentis praedictorum arbitrio puniantur, et parti adversae, quam indebite vexaverint, de damnis et interesse, quae propterea incurrerit, teneantur.

§ 32. Verum, cum dicti procuratores gravia gerant negocia, similiter in moribus graves, in gestu, habitu et conversatione honesti esse debent; quod praefati procuratores in habitu decenti et honesto et statu saeculari convenienti incedant, tabernas non frequentantes, nec sint concubinari. Si quis autem contrarium fecerit, ab huiusmodi procuratoris officio, per auditores, iudices et commissarios praefatos repellatur et penitus excludatur, et alias per dictum vicecancellarium vel eius locumtenentem animadversione debita puniatur.

§ 33. Et nihilominus quod de caetero nullus in sacerdotio constitutus, aut dignitatem vel personatum cathedralis vel collegiatae Ecclesiae pacifice obtinens, ad huiusmodi procuratoris officii exercitium quomodolibet admittatur, nec in eo toleretur; et si de hoc in causis per partem adversam data fuerit exceptio, ex tunc processus non valeat; eadem tamen pars adversa de sua in huiusmodi causa defensione confisa iterato denuo in eam causam vocetur, nisi sit in dicta Curia alius procurator, qui onus causae huiusmodi in se velit suscipere defendendae.

§ 34. Caeterum, cum advocati et procuratores praefati, iuxta sui laboris meritum sint praemiandi, statuimus et etiam ordinamus quod in causis, in quibus simpliciter et de plano aut per audientiam contradictarum sive in contumaciam partis adversae, vel alias in causis levibus, in quibus non sit magna iurium discussio, advocati in prima viginti, in secunda duodecim, in tertia instantia octo; procuratores similiter in prima decem, et in secunda septem, ac in tertia instantia huiusmodi quatuor florenis similibus sint contenti. Praeterea volumus et etiam ordinamus decem grossos turonenses circa taxam literarum apostolicarum et Poenitentiarie praedictarum, ac minutarum earumdem literarum apostolicarum, necnon in bulla et registris apostolicis ac dictae Poenitentiarie, necnon salarii notariorum et

Vita, mores-que.

Sacerdotes non sint vel beneficiati.

Salarium advocatorum et procuratorum.

aliorum quorumlibet, pro uno dumtaxat floreno de Camera computari.

De hisce legibus publicandis.

§ 35. Verum, ut huiusmodi nostrae constitutiones et ordinationes ad omnium perveniant notitiam, eas in audientia praedicta singulis annis in kalendis octobris publicari; necnon in libris Cancellariae praedictae inscribi et registrari volumus per praesentes. Nulli ergo etc.

Datum Gebennis, kalendis septembris, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 1 septembris 1418, pont. anno 1.

V.

In officio provincialatus non possunt fratres Ordinis Eremitarum S. Augustini re-eligere nec confirmari, biennio vel triennio completo, nec ad eorum vitam in ipso remanere (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Ambitionem fratrum huius Ordinis curans cohibere: — 2. Constitutionem (de qua in rubrica) addit. — 3. Provinciales ultra terminum in officio permanere vetat. — 4. Priori generali super hoc dispensandi adimit facultatem. — 5. Clausulae.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Pro cunctorum christianae religionis Ordinum statu prospere et salubriter dirigendo, libenter nostrae sollicitudinis partes adhibemus, et iis quae in eorum offensam redundare conspiciamus, quantum possumus obviamus.

Ambitionem fratrum huius Ordinis curans cohibere.

§ 1. Sane, sicut nuper non sine mentis displicentia veridica relatione percepimus nonnulli Ordinis fratrum Eremitarum S. Augustini professores, etiam in theologia magistri, in officiis provincialatus, secundum instituta et laudabilem consuetudinem eiusdem Ordinis pro tempore constituti, spiritu inanis gloriae et ambitionis

(1) Edidit Empolus in Bullar. Ordinis huius.

Bull. Rom. Vol. IV.

87

ducti, et sua sorte non contenti, ut in huiusmodi officiis, quibus praesunt, continue seu ad eorum vitam remanere, seu iterum confirmari vel reeligere possint, variis ingeniis, subtilibusque et exquisitis modis ac coloribus, etiam contra ipsius Ordinis instituta et consuetudines huiusmodi, perquirunt, insistunt et procurant: unde plerumque accidit quod eiusdem capitula provincialia secundum morem et consuetudinem ipsius Ordinis celebrari prohibentur, seu alias indirecte impediuntur, delinquentium excessus non corriguntur, corruptiones quoque et alia pacta illicita committuntur, divisiones etiam et odia ac alia scandala plurima oriuntur in Ordine eodem, in non modicam dicti Ordinis confusionem et offensam ac perniciosum exemplum plurimorum.

§ 2. Nos igitur in praemissis, prout ex debito tenemur pastoralis officii, salubriter providere cupientes, auctoritate apostolica, tenore praesentium, statuimus, volumus etiam et ordinamus quod quilibet prior provincialis dicti Ordinis, qui est vel erit pro tempore, qui, iuxta instituta ac consuetudines praedicta, in sua provincia anno quolibet capitulum provinciale ipsius Ordinis, diebus et locis in huiusmodi capitulo provinciali in ipsa provincia immediate antea celebrato deputatis, celebrari non fecerit cum renunciatione sui provincialatus officii, et singuli, sit dicto officio eo ipso privatus; et quod si ex tunc administrationi dicti officii se immiscuerit, excommunicationis sententiam incurrat ipso facto, et provinciam regant illi quibus in hoc casu, per instituta et consuetudines praedicta, eius regimen est commissum, quodque nullus ex huiusmodi fratribus ad huiusmodi provincialatus officium iam electus, vel in futurum eligendus, si in huiusmodi theologia magister, ultra tres; si vero alius fuerit, ultra duos annos, si tamen rite ad illud vocatus extiterit, eligi aut confirmari quoquo modo possit aut debeat; nec ipsorum aliquis, infra biennium a fine

Constitutionem (de qua in rubrica) addit.

termini huiusmodi sui provincialatus officii computandum, ad idem officium aliquatenus de novo recipiatur.

Provinciales
ultra terminum
in officio per-
manere velut.

§ 3. Ita etiam, quod illi, qui ad praesens in huiusmodi provincialatus officii existunt, si huiusmodi tempus compleverint aut transcenderint, officiis eisdem omnino cedant: si autem nondum compleverint, possint tempus ipsum complere modo suprascripto.

Priori gene-
rali super hoc
dispensandi a-
dimit facultatem

§ 4. Neque etiam liceat priori generali eiusdem Ordinis quidquam contra praemissa quomodolibet attentare aut alias super eorum aliquo, praeterquam super mutatione loci ad huiusmodi capitulum, pro tempore celebrandum, si expedierit... iuxta tamen diffinitionum capitulorum provincialium huiusmodi significationem et determinationem et non alias dispensare, quibuscumque constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac statutis et consuetudinibus dicti Ordinis et aliis contrariis non obstantibus quibuscumque.

Clausulae.

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis et voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Mediolani, decimo sexto kalendas novembris, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 17 octobris 1418, pont. anno 1.

VI.

Expositis iis, quae peracta sunt in condemnatione errorum Nicolai Serurarii, archiepiscopis et episcopis mandatur, ut inquirent contra eius sectatores (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Ab episcopo Tornacensi confectus processus super propositionibus Nicolai Serurarii; — 2. Eiusdem propositiones. — 3. Serurarii causae cognitio a

(1) Ex Regest. Vatic. et Raynald. ad annum 1420.

concilio Constantiensi patriarchae CP. demandata. — 4. Martinus post suam electionem patriarchae eandem cognitionem commisit. — 5. Propositiones illas eiuravit idem Nicolaus. — 6. Patriarcha definivit Nicolaum illis propositionibus populos scandalizasse: — 7. Impositaque ei poenitentia, in gremium Ecclesiae recepit. — 8. Data praelatis facultate eum, si in suis dioecesibus reperiant, canonice puniendi. — 9. Pertinax si foret, haereticum voluit declarari. — 10. Haec patriarchae sententia per Martinum exposita examini: — Et a Martini delegato approbata. — 11. Haec Pontifex publicari praecipit per Ecclesiarum praelatos: — Illarumque assertionum defensores canonicis coerceri poenis. — 12. Obstantium derogatio.

Martinus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiscopis, episcopis et dilectis filiis electis, abbatibus, prioribus, praepositis, decanis, archidiaconis, et aliis ecclesiarum et monasteriorum praelatis, et inquisitoribus haereticae pravitatis, ad quos praesentes litterae pervenerint, salutem et apostolicam benedictionem.

Prooemium.

Ad hoc praecipue, disponente Domino, universali Ecclesiae praesidentes, ut Christiani fideles sub orthodoxae fidei sinceritate, quibusvis erroribus intacti permaneant, vigilamus, adversus quoque bases fidei et Ecclesiae praedictarum doctrinas, decreta, observantias et ordinationes quomodolibet dogmatizata sollicitis studiis angimur extirpare, ne ager ipse dominicus haeresis et errorum contagio valeat maculari.

Ab episcopo
Tornacensi con-
fectus proces-
sus super pro-
positionibus Ni-
colai Serurarii.

§ 1. Dudum siquidem, postquam venerabilis frater noster Ioannes episcopus Tornacensis dilectum filium Nicolaum Serurarii, Ordinis fratrum Eremitarum Sancti Augustini professorem, in Sacra Theologia magistrum, qui, maligno inflatus spiritu, credens plus sapere, quam oportet, et civitatibus et dioecesibus Tornacensi et Cameracensi ac partibus illis contiguis immaculae Ecclesiae puritatem inficere et dirumpere, ac simplices et vulgares christianos populos in aeternae damnationis interitus viam ponere satagens, eis articulos et assertiones infra-

scriptos, haeretica labe et erroribus infectos, scandalosos, seditiosos, temerarios et iniuriosos per nonnulla tempora in suis publicis sermonibus et alias publicaverat, praedicaverat et divulgaverat, et quod illos defendere, tanquam veros, se iactabat in suae dictique populi animarum periculum; necnon cleri illarum partiumurbationem gravissimam perniciosumque scandalum, ad inquisitionem auctoritate ordinaria descenderat, et in causa huiusmodi diutius processerat, testes et alias probationes recipiendo super articulis et assertionibus memoratis, quorum tenores sequuntur in haec verba:

§ 2. Caritas est ad Deum et proximum, et non ad se ipsum.

Deus non remisit, neque remittere potest culpam peccatori absque praevia contritione.

Serurarii pro-
positiones.

Presbyteri publici concubinari non habent auctoritatem seu potestatem absolviendi peccatorem, et peccator confessus sacerdoti publico concubinario recedit absque absolutione.

Orationes et preces missales talium sacerdotum publicorum concubinariorum sunt nullius valoris, et missae per tales concubenarios celebratae pro defunctis aut vivis sunt nullius valoris.

Oratio non debet dirigi nisi ad Deum solummodo, et non ad Sanctos.

Curati dicunt parochianis suis, quod saltem semel in anno parochianus tenetur confiteri suo proprio curato.

Religiosi putati sunt proprii sacerdotes et veri curati.

Curati impediunt parochianos suos, ne dent, nec faciant elemosynas, dona aut legata Mendicantibus, et ne dicti parochiani eligant sepulturas suas in domibus eorundem Mendicantium.

Mendicantibus praesentatis, ipsis confessus licite potest recipere Corpus Christi, et non potest, nec debet curatus confessor Mendicantibus praefatis denegare Corpus Christi; quod si deneget, dictus

curatus peccat mortaliter et est excommunicatus.

Statim, mortali peccato commisso, peccator sub poena peccati mortalis debet illud confiteri priusquam obliviscatur.

Non est mulieri opus purificari, quinimo, hoc scilicet purificari, est iudaizare.

Presbyteri publici concubinari sunt peiores Iuda, qui de loculis apostolorum nutrit suam concubinam et suas proles.

Presbyteri publici concubinari sunt excommunicati, et sanctum (1) publice scienter participantes.

Plures sacerdotes a modico tempore citra licentia verunt fide suas concubinas; fide, inquam, quia occulte bibunt et comedunt cum suis concubinis, quod nullus debet pati, immo cum eisdem sacerdotibus concubinariis publicis conversantes et eos favorizantes sunt in pari peccato, et peccant qui eos nituntur excusare falsis glossis.

Si parochiani alicuius curati concubinari publici bene Deum diligerent, deberent inhibere suo curato publico concubinario ne missam aut aliud divinum officium coram eis parochianis celebraret.

Facientes celebrare missas per sacerdotes concubenarios publicos peccant mortaliter.

Audientes scienter missas sacerdotum publicorum concubinariorum peccant mortaliter.

In aliquibus sermonibus suis vocavit obfirmatos et reprobos, adiiciens ulterius, quod non sine causa presbyteri vocantur ribaldi.

Deferre honorem feretro beati Antonii erat crimen idololatriae.

Illi, qui dant ad comedendum porcis baiulantibus campanulam beati Antonii, peccant mortaliter ratione praecedente.

Multum mirabatur quomodo praelati sustinebant tale quid, scilicet (2), deferre huiusmodi feretrum per patrias, sicut

(1) Raynaldus legit *secum*. (2) Raynaldus legit: *tale, quod*. — Sequenti versu legit *per patrias suas propter etc.*

propter larga denaria, quae a religiosis Sancti Antonii habebant.

Deputati ad portandum huiusmodi feretrum non sunt nisi trumpatores et absatores (1).

Non credebatur quod religiosi praefati super deportatione feretri cum caeteris, quae ibi fiunt, obtinuerunt aliqua privilegia.

Hoc faciunt indebite et iniuste populum seducendo.

Non credebatur fore verum, quod habent illi religiosi indulgentias a Papa pro dando aliquid beato Antonio, seu nunciis eius, seu porcis portantibus campanulam beati Antonii; addens, quod nunquam aliquis Papa dedit indulgentias pro dando victum animali.

Tales religiosi et nuncii ipsorum intulerunt timorem audientibus, et praesertim in villagiis, quod Sanctus Antonius comburit eos, et ideo timore perterriti, si non habeant nisi unum denarium, darent eundem.

Seruarii causa cognitio a concilio Constantiensi patriarchae CP. demandata.

§ 3. Sacrosancta synodus Constantiensis, ad quam dictus Nicolaus propterea personaliter accesserat, et ad cuius synodi articuli et assertiones praedictae notitiam pervenerant, tunc Apostolica Sede vacante, tantum scelus, ne satore zizaniae procurante in huiusmodi christiana fide et populo per amplius pullularet, radicitus extirpare cupiens, et de praemissis certam notitiam non habens, venerabili fratri nostro Ioanni patriarchae Constantinopolitano in dicta synodo et ipsius potentissimum membrum existenti causam inquisitionis huiusmodi ad se advocans, eam ad instantiam dilecti filii Michaelis de Brodatheumcali (2) clerici promotoris et instigatoris causarum fidei catholicae, cum idem Nicolaus tunc apud Sedem existeret praedictam, ut praefertur, audiendam commisit, et fine debito terminandam.

§ 4. Et deinde, postquam idem patri-

(1) Raynaldus hic addit: idest impostores.

(2) Rayn. Brodatheumcali.

archa ad dictorum articulorum et assertionum, ad id vocatis et praesentibus Nicolao praedicto, magnoque archiepiscopo, episcoporum, abbatum et aliorum in eadem theologia, necnon iure canonico et civili magistrorum et doctorum numero, discussionem et examinationem diligentem, necnon circa illorum per Nicolaum praedictum assertionem et defensionem, informationem processerat; nos, divina favente clementia, ad summi apostolatus apicem assumpti, iuxta debitum apostolatus officii nobis iniuncti, huiusmodi haereses et errores cupientes a fide et populo eliminari (1) praedictis, praefato patriarchae commisimus, ut causam praedictam in eo statu, in quo tempore assumptionis nostrae huiusmodi coram eo remanserat, resumeret, eamque ulterius audiret, et fine debito terminaret, iuxta tenorem commissionis antedictae.

Martinus post suam electionem patriarcham eandem cognitionem commisit.

§ 5. Postea vero per eundem patriarcham super articulis et assertionibus memoratis cum archiepiscopis, episcopis, abbatibus, caeterisque magistris et doctoribus praefatis, discussione et examinatione et super eorum praedicatione et assertionem huiusmodi per Nicolaum memoratum factis, ut praefertur, sufficientibus probationibus tam per fide dignorum testium in huiusmodi causa productorum et examinerum attestationem fidelem, quam alias etiam per processum per dictum Ioannem episcopum eadem auctoritate factum, ut praefertur, praehabitis, praedictus Nicolaus Spiritus Sancti gratia ad viam veritatis reductus, in praemissis se turpiter errasse et deliquisse cognoscens, dicta durante synodo, certo peremptorio termino competenti sibi per eundem patriarcham super hoc assignato, coram eo in iudicio comparens, non compulsus, non coactus, sed sponte et libere, puro corde et animo, ut ore proprio dicebat, asseruit et confessus fuit, se cum determinatione dictae synodi firmiter credere, nonnullos ex eisdem articulis et

Propositiones illas eiuravit idem Nicolaus.

assertionibus fore haeretica labe infectos, alios erroneos, aliquos scandalosos et sediciosos, et aliquos temerarios ac iniuriosos, ac eos penitus revocavit. Et nihilominus iuramento solemniter professus fuit, se semper stare firmiter et fideliter cum sancta catholica et apostolica Romana Ecclesia in suis determinationibus et ordinationibus, illis semper obediendo, in his praesertim, quae ad fidem pertinent eandem, etiam quoad damnatae memoriae Ioannis Wiclef et Ioannis Huss condemnatos articulos, cum quibus aliqui ex eisdem articulis et assertionibus per eundem Nicolaum praedicatis et publicatis, ut praefertur, connexionem habere noscuntur; anathematizans et detestans omnes et singulas haereses et errores articulorum praedictorum, quodque in sacramentis et clavibus dictae Ecclesiae, veneratione sanctorum, et illorum reliquiis ac indulgentiis, in unitate ipsius Ecclesiae integre et perfecte absque dubio permaneret, et si ipse contra praedicta aliquid senserit aut praedicaverit publice vel occulte, verbo vel in scriptis, canonum severitati se subiecit, ipsamque confessionem manu sua propria subscriptam ad regnum Franciae et Studium Parisiense ac nobiles et communitates praedictarum Tornacensis et Cameracensis civitatum et dioecesium ac oppidorum circumiacentium dirigi voluit, ne quis nomine sui articulos et assertiones suprascriptas approbaret, quos voluit, rogavit, et obsecrabatur, ne ulterius pias aures offenderent, publice ad eorum detestationem notoriam cremari.

Patriarcha definivit Nicolaum illis propositionibus populum scandalizasse.

§ 6. Et successive praefatus patriarcha, visis per eum et diligenter inspectis omnibus actis et actibus, habitis, probatis et confessis in causa huiusmodi, ipsisque cum diligentia recensitis et examinatis, et super his cum archiepiscopis, episcopis, abbatibus ac magistris et doctoribus praedictis, deliberatione matura et fidei praehabitis, ad exaltationem fidei et veritatis manifestationem, per suam diffinitivam

sententiam, etiam per venerabilis fratris nostri Thomae, episcopi Caputaquensis, et dilectorum filiorum Roberti, abbatis monasterii Cluniacensis Matisconensis diocesis, ac Mauriti de Praga, Guillelmi Pulchrinepotis, canonici Aniciensis, in eisdem theologia et iuribus magistrorum et doctorum subscriptionem manibus propriis factam et approbatam, pronunciavit, decrevit et declaravit eundem Nicolaum in civitatibus Tornacensi et Cameracensi ac partibus praedictis, per suas falsas dogmatizationes, populum infecisse in scandalum Ecclesiae, et contra veritatem fidei atque bonorum morum, illosque periculosissime seduxisse et circumvenisse.

§ 7. Et quia quorumlibet delictorum qualitas et quantitas inspiciendae sunt, ut iuxta illas poenitentia inducatur, civitates et dioeceses Tornacenses et Cameracenses praedictas et regionem eis contiguam, triginta leucarum spatio, eidem Nicolao, quoad viveret, ac civitatem et dioecesim Parisiensem, usque ad decem annos a die latae sententiae huiusmodi computandos, sub poena incarcerationis perpetuae absque spe cuiusvis remissionis, interdixit, ipsum, si contrafecerit, brachio saeculari relinquendo; necnon apparentibus de praemissis erroribus in eodem Nicolao contritionis et compunctionis signis, ac ipsius voluntaria super salubriter imponendis sibi subiectione, et illorum humili petitione praeviis, praefatum Nicolaum ad gremium sanctae matris Ecclesiae devote redeuntem suscepit, et ab excommunicationis sententia et aliis censuris ecclesiasticis, quibus tenebatur adstrictus, sui Ordinis regulari correctione excepta, absolvit, et communioni Ecclesiae praefatae reconciliavit, sibi quoque, si poenitentiam sibi iniunctam salubriter peregerit, misericorditer rigorem iuris attemperans, ut inclusus per duos annos continuos in domo Metensi eiusdem Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, et illius totum ambitum pro carceribus assignavit, omni collatione et communicatione quo-

Impositaque ei poenitentia, in gremium Ecclesiae recepit.

rumcumque laicorum, sub poenis praefatis, quas ipso facto eum incurrere voluit, penitus interdicta.

Data praefatis facultate eum si in sua dioecesis reperiant canonice puniri.

§ 8. Decrevit denique, concessit et iniunxit omnibus et singulis praelatis ecclesiasticis, alias iurisdictionem ecclesiasticam habentibus, in quorum iurisdictione dictus Nicolaus repertus fuerit, quod illum, si contra praemissa vel eorum aliquid attentaverit, iuxta sanctiones canonicas, quibuscumque non obstantibus, punirent.

Pertinax si foret, haereticum voluit declarari.

§ 9. Si vero dictus anathematizationes, detestationes et revocationes huiusmodi recusaverit, vel etiam neglexerit adimplere, et huic sententiae parere subterfugerit, ipsum tamquam pertinacem haereticum actualiter degradandum et exuendum in forma Ecclesiae omni ordine et gradu ecclesiastico, et brachio saeculari relinquendum fore declaravit.

Haec patriarchae sententia per Martinum exposita ostendit.

§ 10. Postmodum vero, cum ab aliquibus, praesertim Praedicatorum, Minorum, praedicti Eremitarum Sancti Augustini et Beatae Mariae de Monte Carmelo Ordinum in Romana Curia tunc praesentibus, an sententia ipsa mature et iuste contra dictum Nicolaum lata haesitatum foret, nos dilecto filio nostro Antonio, tituli Sanctae Susannae presbytero cardinali, commisimus ut de sententia ipsa cognoscens, legitime eam confirmaret vel infirmaret, prout de iure foret faciendum. Idemque cardinalis, ad praedictorum magistri Simonis Bollehoux, archidiaconi Ecclesiae Cavallicensis, baccalaurei in decretis, causae huiusmodi specialiter deputati, procuratorum instantiam, prout vigore commissionis huiusmodi poterat, in huiusmodi causa procedens legitime, visis omnibus et singulis actibus et habitis in causa huiusmodi, illisque cum diligentia recensitis et examinatis, ac habito super his cum venerabilibus fratribus nostris Petro archiepiscopo Cretensi, Gundissalvo Astoricensi, Thoma Vigintimiliensi episcopis et dilectis filiis magi-

stro Hermannno Alberg, notario nostro, Nicolao abbate monasterii Sancti Wandregisilii et magistris Iacopo Morressoni, Ioanne de Fabrica, Ioanne Gundissalvi, cappellanis nostris, causarum Palatii Apostolici auditoribus, Ioanne de Francfordia et Conrado de Suto et aliis in eadem theologia et utroque iure doctoribus et peritis consilio maturo, de illorum consilio et assensu per suam diffinitivam sententiam pronunciavit, decrevit per eundem patriarcham in causa huiusmodi bene fuisse et esse processum, sententiatum et diffinitum, ipsiusque sententiam antedictam confirmandam fore, et confirmavit, illaque executioni debitae demandandam fore, et demandavit, prout in instrumentis publicis inde confectis, eorundem cardinalis et patriarchae sigillis munitis, dicitur, plenius continetur.

Et a Martini delegato approbata.

§ 11. Nos itaque huiusmodi articulos et assertiones Nicolai praedicti penitus cupientes extirpari, discretioni vestrae per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus vos et quilibet vestrum, per se vel alium seu alios, praefatas sententias executioni debitae demandantes, illasque et praesentes literas, in civitatibus et dioecibus praefatis ac locis eis vicinis et alibi ubilibet, ubi vobis videbitur expedire, auctoritate nostra, solemniter publicetis, et publicari faciatis, ac praefatum Nicolaum, si praedictae sententiae ipsius patriarchae in singulis suis partibus non paruerit cum effectu, iuxta ipsius sententiae tenorem et alias sacrorum canonum exigentiam, puniatis. Et nihilominus contra Nicolaum praefatum, nec non sibi adhaerentes et dictorum articulorum et assertionum sectatores, ac huiusmodi articulos et assertiones vel eorum aliquem approbantes, tenentes, defendentes vel dogmatizantes, exemptos et quemlibet ipsorum, de quibus vobis constiterit, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis existant, diligenter inquirere studeatis, et eos quos

Haec Pontifex publicari praecipit per Ecclesiarum praelatos.

Illarumque assertionum defensorum canonice puniendi poenis.

per inquisitionem huiusmodi diffamatos, vel errorum huiusmodi labe respersos repereritis, auctoritate praedicta, etiam per excommunicationis, suspensionis et interdicti, necnon privationis dignitatum et beneficiorum ac fendorum, quae a quibuscumque Ecclesiis sive monasteriis et aliis locis ecclesiasticis obtinent, etiam bonorum saecularium, et per alias poenas, sententias et censuras ecclesiasticas ac vias et modos, quos ad hoc quomodolibet expedire seu opportunos esse videritis, etiam per captiones et incarcerationes personarum et alias poenas corporales, quibus haeretici puniuntur seu puniri solent, corrigatis et puniatis ac corrigi et puniri faciatis; contradictores per censuras et poenas ecclesiasticas (1), invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Obstantium derogatio.

§ 12. Non obstante tam fel. rec. Bonifacii PP. VIII, praedecessoris nostri, qua cavetur ne quis, extra civitatem et dioecesim, nisi in certis exceptis casibus, et in illis ultra unam dietam a fine suae dioecesis, ad iudicium evocetur; seu ne indices a Sede Apostolica deputati, extra civitatem et dioecesim in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, sive alii vel alii vices suas committere, aut aliquos, ultra unam dietam a fine dioecesis eorundem, trahere praesumant, et de duabus dietis in concilio generali, quam aliis quibuscumque constitutionibus apostolicis, tam de iudiciis delegatis, quam personis ultra certum numerum ad iudicium non vocandis aut aliis editis, quae possent in hac parte vestrae iurisdictioni aut potestati eiusque libero exercitio quomodolibet obviare. Seu si praefato Nicolao vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi et eorum personis, locis, ordinibus et nominibus propriis mentionem, et qualibet alia dictae

(1) Deest fortasse *compescendo*.

Sedis indulgentia generali vel speciali, cuiuscumque tenoris existat, per quam praesentibus non expressam vel totaliter non insertam nostrae iurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri, et de qua cuiusque toto tenore in nostris literis habenda sit mentio specialis.

Datum Florentiae, octavo idus ianuarii, anno tertio.

Dat. die 6 ianuarii 1420, pont. anno III.

VII.

Exemptio Ordinis Fratrum Cartusianorum a solutione primitiarum et decimarum.

SUMMARIUM

Cartusiensis Ordinis encomium. — 1. Exemptio ei concessa (de qua in rubrica). — 2. Obstantium derogatio.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Fons parvulus, qui crevit in fluvium, et in lucem solemque conversus, in aquas plurimas redundavit, Cartusiensium est utique Ordo praelucidus, quia in sui ortus exordio parvus et humilis abiectioe habitus, tenuitatis substantia, humilitatis professione ac numero professorum, sub fontis similitudine non indigne describitur, cui, diversarum illi proprietatum conformitate respondens, non immerito comparatur. Hic enim fons est hortorum irriguus, caeteras irrigans Religiones et Ordines, ac exemplis salubribus scaturiens. Hic est fons amoenus varietate virtutum, praeclarus munditiae puritate, pietate patens, indeficiens sanctitate, horum meritum illustratus, ita nomen fontis ampliat, ut fluvius esse censeatur. Cuius professio laudabilis, de virtute in virtutem progrediens, ut Deum deorum in Sion videat, universalis Ecclesiae laetificet civitatem, in qua, per meritum evidentiam, clarae lucis splendorem adeptus, quasi stella matutina refulget in

Cartusiensis Ordinis encomium.

VIII.

Iurisdictio consulum artis mercaturae pannorum de Urbe iuxta artis eiusdem statuta cognoscendi causas quascumque ad ipsam artem spectantes.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Facultas consulum causas eorum mercaturam respicientes cognoscendi. — 2. Mercatorum huiusmodi libris pro summa 20 ducat. auri danda fides. — 3. Declinatio huius fori prohibetur. — 4. Poenae mercatorum in suis libris praeter veritatem scribentium.

Martinus episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, consulibus artis mercantiae pannorum Urbis, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum inter caeteras alias artes atque laudabiles negotiationes, mercantia pannorum utilior sit, et ad vitam humani generis necessaria, decens ac congruum arbitramur, ut eiusdem artis rectores pro veritatis ac iustitiae cultu digna eorum industriae praerogativa extollantur, quo sublatis calumniarum obiectionibus, ac reorum dilationibus reiectis, veritas debitum suum prosequens effectum elucescere valeat, et mercatores huiusmodi artis ad gratificandum liberaliores et prouiores creditores efficiantur.

§ 1. Vestris itaque in hac parte supplicationibus inclinati, atque sinceræ et singularis devotionis fervore inducti, quam erga nos et Romanam Ecclesiam, magistra experientia, gerere comprobamini, ius dicendi, lites, controversias et causas iudicandi, cognoscendi, tractandi, terminandi, definiendi, et terminatas ac definitas exequendi, ad instantiam mercatorum praedictae artis vel eorum institutorum motas seu movendas iuxta seriem et ordinationem statutorum ipsius artis, de quibuscumque debitis et creditis vigore huiusmodi artis nunc usque contractis, ac etiam de quibuscumque aliis rebus ad praedictam artem nunc, in futurum et in posterum, quomodocumque perpetuo con-

Exordium.

Facultas consulum causas eorum mercaturam respicientes cognoscendi.

IX.

Unio omnium Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini ubique professorum in unam congregationem cum innovatione constitutionum, et communicatione sive extensione privilegiorum (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Enumeratio domorum quas unit Pontifex. — 2. De capituli generalis celebratione et auctoritate. — 3. Derogatio Bullae Benedicti XII circa statuta huius Ordinis. — 4. De statutis in capitulo editis observandis, et transgressorum poenis. — 5. De rectoris generalis electione et officio. — De definitioribus. — 6. Praelatorum Ordinis auctoritas qualis: — 7. Officia eorum quamdiu durent. — 8. Rector generalis iterato eligi nequit: — 9. Caeteri autem praelati possunt. — 10. Vacationis tempore officia per vicarios sunt exercenda. — 11. De translatione canonicorum. — 12. Obedientia quibus et quo ordine praestanda. — 13. Facultas accipiendi monasteria. — 14. Extensio privilegiorum. — 15. Clausulae derogatoriae.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Solitudinis pastoralis officium, quod super omnes orbis Ecclesias et monasteria, dispensatione divina, licet immeriti, gerimus, pulsat et excitat mentem nostram, ut cunctorum fidelium et praesertim personarum regularium, quae, mundanis relegatis illecebris, sub arctioris vitae observantia, se perpetuo divinis obsequiis manciparunt, commodis intendamus; ac in his, quae divini cultus et religionis augmentum, ac animarum salutem concernunt, eos apostolici favoris praesidio foveamus.

§ 1. Hinc est, quod nos dilectos filios S. Mariae de Faxionaria, S. Leonardi, S. Ioannis de Monte Bononiensi et San-

(1) Ista congregatio Lateranensium Canonicorum nuncupatur forte quia eis Ecclesiam Lateranensem administrandam demandavit Paschalis II, prout videre est in eius constituto, quae incipit: *Quanto* (tom. II, pag. 246).

Exordium.

Declinatio huius fori prohibetur.

Poenae mercatorum in suis libris praeter veritatem scribentium.

trahendis, spectandis et pertinendis, contra et adversus quascumque personas saeculares dumtaxat, vestrasque et vestrorum praedecessorum sententias principaliter et realiter exequendi, et quod una via realis per aliam personalis executionis minime tollatur vobis, et omnibus posteris consulibus dictae artis auctoritate apostolica tenore praesentium perpetuam iurisdictionem ac potestatem concedimus.

§ 2. Vobisque et omnibus futuris consulibus, ut eorundem mercatorum codicibus ac libris (dummodo ipsi mercantiles sint, et mercatorum ordine et more scripti et confecti, et cum debitis circumstantiis rationabili suspitione carentes, discrete etiam ipsius mercatoris scribentis circumspecta vita et qualitate pensatis) usque ad quantitatem viginti ducatorum auri inclusive, occasione mercantiae vel cuiuslibet alterius rei ad artem huiusmodi pertinentium, ita tamen, ut agentium et exigere volentium interveniat iuramentum, perinde plenam fidem debiti adhibeatur, ac si legitime probatum esset (legibus et canonibus contrarium disponentibus non obstantibus quibuscumque), et super iis iudicare et decernere possitis, auctoritate apostolica harum serie indulgemus.

§ 3. Intendentes et decernentes praesentes, ut huiusmodi mercatorum iurisdictioni, ac eorum Curia et Forum a conventis in eisdem nequaquam declinari possit.

§ 4. Volentes insuper, quod si forsitan aliquis mercatorum cuiuscumque gradus et conditionis existat, etiamsi is consuetus huiusmodi artis fungatur officio, ex confidentia huiusmodi nostri indulti, in suis codicibus et libris aliquid contra et praeter veritatem conscripserit, ex nunc ab exercitio memoratae artis privatus existat, et aliis poenis a iure institutis et inflictis puniatur. Nulli ergo etc.

Datum Romae apud S. Petrum, quinto nonas maii, pontificatus nostri anno quarto.

Dat. die 3 maii 1421, pontif. anno IV.
Bull. Rom. Vol. IV. 88

medio nebulae mundi huius. Huius siquidem Ordinis sacra Religio, a suae institutionis auspiciis quasi deserta et invia, paucis adhuc initiata cultoribus, tandem honoris et honestatis fructus parturiens, ramos quidem honoris et gratiae, generationes germinans, religionis sinceritatem et austeram vitae continentiam ampliavit. Ea propter exultat iam in multitudine numerosa spectabilis, quae olim in solitudine dilatabat.

§ 1. His itaque considerationibus inducti, Religionis eiusdem perseverantiam ac personarum sub illius habitu divinae vacantium servituti, utilitates et commoda sinceris affectibus procurantes, maioris et aliarum quarumcumque domorum praedicti Ordinis ubilibet consistentium priores et fratres, praesentes et posteros, a praestatione et solutione primitiarum et decimarum ex fructibus, proventibus, ex eorum pratis, pascuis, terris, vineis, hortis, agris, sylvis, nemoribus, montibus, aliisque praediis et possessionibus, in quibuscumque mundi partibus consistentibus, tam ante quam etiam post generale concilium habitis vel acquisitis, illis videlicet quae de praesenti manibus propriis aut eorum laboribus vel expensis excolunt vel excoli facient in futurum, necnon ex foetibus animalium eorundem debitarum, auctoritate apostolica, perpetuo immunes reddimus et constituimus et liberamus, ac etiam immunes et liberos esse volumus et decernimus et censemus, eisque nihilominus, ne primitias et decimas huiusmodi cuiquam solvere vel praestare teneantur, nec ad id a quoquam inviti valeant compelli, tenore praesentium indulgemus.

§ 2. Concilii praedicti ac aliis per nos sive praedecessores nostros Romanos Pontifices editis constitutionibus apostolicis contrariis non obstantibus quibuscumque. Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctos Apostolos octavo kal. octobris, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 24 septembris 1420, pont. anno III.

Exemptio concessa de qua in rubrica.

Obstantium derogatio.

Enumeratio domorum quas unit Pontifex.

eti Victoris ei canonice annexi, S. Mariae in Porto, S. Ioannis de Cereto prope Sanctum Archangelum, S. Mariae de insula Tremiti, S. Mariae de Blancis loci Caxoreti, S. Salvatoris, S. Mariae de Caritate et Ss. Quadraginta Martyrum, Lucanensis, Veronensis, Bononiensis, Ravennatensis, Ariminensis, Teatinensis, Mediolanensis, Brixianensis, Castellanaensis et Tarusiensis dioecesium Ordinis Sancti Augustini monasteriorum, priores, praepositos, rectores, canonicos et conventus de Frisionatia vulgariter nuncupatos, ut Deo quietius perpetuo famulari valeant, favoribus gratiosis prosequi volentes, ad laudem, gloriam et honorem omnipotentis Dei, eiusque Matris Virginis gloriosae, necnon B. Augustini confessoris, ac pro religionis incremento, auctoritate apostolica, tenore praesentium statuimus, sancimus et ordinamus perpetuis futuris temporibus irrefragabiliter observandum, quod de caetero priores, praepositi, rectores, canonici et conventus praefati, pro eorum perpetua soliditate ac conservatione, quamquam diversorum monasteriorum et locorum professi existant, nihilominus unum corpus, unaque congregatio similiter et invicem connexa censeantur, ac sub una et eadem lege ac observantiae regularis unitate, morumque conformitate, et eisdem consuetudinibus, privilegiis, ordinationibus ac statutis subsint.

De Capituli generalis celebratione et auctoritate.

§ 2. Ad cuius quidem religionis et congregationis ipsius conservationem, augmentum, et felicem in Domino in observantia vera et sanctitate successum, iidem priores, praepositi, rectores, canonici et conventus singulis annis, sive bienniis, aut saltem trienniis, prout opportunum et utilius pro eadem religione expedire noverint, capitulum generale celebrent nullatenus dissolvendum, nisi de subsequenti celebrando fuerit per ipsum capitulum locus idoneus determinatus, qui quidem locus nisi evidenti et magnae necessitatis causa et de ipsius religionis

regiminis principalis consensu nequeat commutari. In quo quidem capitulo pro stabilimento congregationis religionis praefatae quomodolibet in eis occurrentia praeservationem ac statum sanctae religionis praefatae et observantiae regularis concernentia, pro tempore, eadem auctoritate terminare, statuere et ordinare, et ordinationes atque statuta condere: ac inde statuta condita et ordinata successu temporis, prout eidem capitulo magis congruum videbitur et utilius secundum Deum et pro communi omnium pace et conservatione regularis observantiae, valeant; eis nihilominus innovandi, alterandi, commutandi in totum vel in partem: obscura quoque et dubia, etiam circa eorum regulam, constitutiones atque statuta (salva ipsius regulae substantia) declarandi, interpretandi, disponendi et ordinandi, secundum gratiam a Deo eis tributam, facultatem concedentes.

§ 3. Aliis autem ipsius Ordinis antiquis constitutionibus, praesertim Benedicti Papae XII praedecessoris nostri, minime teneantur adstricti, quoniam mores, observantias et consuetudines abundantiores habent illis, et in rigiditatibus; ac disciplina Ordinis strictiores, et observantiae regulari aptiores, ad conservandum religionis debitae statum. Universos quoque congregationis religionis eiusdem praelatos, priores, rectores et subditos, pro eorum excessibus sive delictis corrigere possint, prout eidem capitulo sive regimini principali eorum, melius et utilius secundum Deum religionisque debitum videbitur convenire.

§ 4. Statuta quoque et ordinata per ipsum capitulum, sive maiorem et saniorum eius partem, ab omnibus et singulis dictae congregationis religionis praedictae, tam prioribus, praepositis, rectoribus et canonicis, quam subditis inviolabiliter observentur. Non intendentes tamen ob hoc transgredientes simpliciter ad peccatum aliquod aggravare: sed poenitentiae tan-

Derogatio Bullae Benedicti XII circa statuta huius Ordinis.

De statutis in capitulo editis observandis, et transgressorum poenis.

tum, et temporali poenae, sive correctioni superiorum subiaccere debere, donec se humiliter emendaverint.

De rectoris generalis electione et officio.

§ 5. Praeterea eadem auctoritate statuimus, ut pro deductione atque expeditiva determinatione causarum contingentium de tempore in tempus, et occurrentium de locis suis, de canonicorum gremio dictae religionis valeant unum idoneum rectorem maiorem vel conservatorem seu visitatorem principalem, prout eis visum fuerit, eligere et creare iuxta formam de eorundem electione et confirmatione rectoris dictis ipsorum monasteriis alias ab Apostolica Sede concessam, quemcumque maluerint; etiam si in dicta congregatione religionis praefatae aliquo regiminis officio sic electus fuerit deputatus, qui tamen ob hoc, a suo titulo ac regiminis officio nullatenus censeatur destitutus; sed officium utrumque gerere valeat et exercere. Cui rectori vel conservatori seu visitatori principali, caeterisque prioribus, praepositis et rectoribus monasteriorum et locorum dictae religionis, quot eidem capitulo videbuntur, de religione eadem definitores et socii idonei valeant deputari per capitulum antedictum, sine quorum consilio, et eorum maioris partis consensu, dictus rector vel conservator seu visitator principalis ac caeteri priores, praepositi atque rectores locorum ipsorum ea quae huiusmodi generalis capituli iudicio ardua videbuntur, nequeant terminare.

Praelatorum Ordinis auctoritas qualis.

§ 6. Qui tamen rector vel conservator seu visitator principalis, ac caeteri priores, praepositi sive rectores congregationis religionis eiusdem, cum suis sociis et definitioribus deputatis illam tantam auctoritatem habeant, bayliam et potestatem super fratribus et canonicis et subditis antedictis, ac eorum monasteriis et locis et super tota congregatione religionis praedictae, et tam in visitationibus locorum omnium et conventuum dictae congregationis et religionis praefatae, quam in agendis omnibus spiritualibus et tem-

poralibus, quam dictum capitulum sanius et utilius, pro communi omnium pace et conservatione regularis observantiae ac eorum humilitate servanda dignum fore censebit.

§ 7. Officium vero huiusmodi rectoris vel conservatoris seu visitatoris principalis, caeterorumque priorum, praepositorum atque rectorum locorum omnium dictae religionis et congregationis ipsius, praesentium et futurorum, et deputatorum sibi sociorum, sive definitorum, elapso anno ab eorum creatione, ipso facto expiret, secundum formam in eorum privilegiis contentam, ac dictis eorum monasteriis et locis, ab Apostolica Sede concessis, aut eisdem non obstantibus privilegiis, anno secundo expleto, sive tertio tantum successive finito ad plus; tunc eo ipso vacet et expiret dictorum regimen et officium, prout in praemissis idem generale capitulum pro dictae religionis et congregationis conservatione, commoditate atque utilitate, secundum Deum, sanius et utilius decreverit exequendum.

§ 8. His tantum adiectis et declaratis, quod talis rector, conservator seu visitator principalis praedictus, ultra tertium annum successive finitum, in eodem suo regimine et officio, pro quarto sequenti anno amplius reeligi, et in dictum regimen et officium assumi non possit, pro illa vice tantum. Ad aliud tamen regimen et officium eligi possit in alio monasterio et loco.

§ 9. Caeteri vero priores, praepositi sive rectores et officiales praedicti monasteriorum et locorum omnium dictae religionis et congregationis ipsius, praesentium et futurorum, reeligi possint, et in idem regimen et officium assumi totiens, quotiens dicto visum fuerit capitulo generali, etiam in eodem loco et in diversis regiminibus et officiis; servatis tamen in caeteris omnibus dictorum privilegiorum debitis modis et formis.

§ 10. Interim autem, quo dicti priores, praepositi et officiales, sive rectores, sta-

Officia eorum quamdiu durent.

Rector generalis iterato eligi nequit.

Caeteri autem praelati possunt.

Vacationis
tempore offi-
cia per vica-
rios sunt ex-
ercenda.

tutum sibi regiminis et officii sui tempus expleverint, circa huiusmodi officia sive regimina gubernanda per vicarios in locis deputandos ipsi capitulo generali, sive eorum regimini principali, providendi onus incumbat, donec alii eorum loco fuerint, ut praefertur, canonice subrogati, aut ipsi, quorum cessavit regimen et officium, suis exigentibus meritis, reeligantur de novo per capitulum antedictum, iuxta modum qui continetur in praefata concessione apostolica.

De translatione
canonicorum.

§ 11. Porro ne monasteria ipsa in contingentibus mutationibus praefatorum canonicorum in suis locis et conventibus damnum aliquod quomodolibet patiantur, quotiescumque aliquis fuerit per dictum capitulum de uno ad aliud eorum monasterium pro conventuali transmissus et deputatus, ipso facto a priore sive praeposito aut rectore loci, in quo professionem emisit, illa vice censeatur absolutus, et eius ad quod, ut praefertur, fuerit monasterium destinatus, quousque in eo deputabitur permanere, ibi veluti proprius canonicus reputetur, et pro conventuali habeatur ibidem in omnibus capitularibus aliisque singulis actibus, ac si foret ibidem expresse professus, ut in dictis privilegiis et concessionibus apostolicis plenius continetur.

Obedientia
quibus et quo
ordine prae-
staunda.

§ 12. Et ut omnis via scandali praeccludatur, singuli canonici conversi, ac oblato, sive commissi congregationis religionis praedictae, sub obedientia generalis capituli ac dicti rectoris vel conservatoris seu visitatoris principalis, et sociorum deputatorum nomine congregationis eiusdem, principaliter submittantur, et inde consequenter sub illorum rectorum, sive priorum aut praepositorum, in quorum locis et monasteriis fuerint pro conventualibus deputati.

Facultas aucto-
ritatis monaste-
ria.

§ 13. Valeantque canonici dictae congregationis cum consensu eorum capituli generalis, sive regiminis dictae congregationis principalis, auctoritate apostolica acce-

ptare et acquirere iusto titulo loca et monasteria, tam facta, quam de novo construenda a quocumque praelato, ecclesiasticaque persona, necnon rege, duce, principe vel barone, dominio sive communitate, omnique Christifideli.

Extensio pri-
vilegiorum.

§ 14. Statuentes insuper eadem auctoritate pariter et ordinantes, ut tam huiusmodi statuta, ordinationes et voluntates, nostraque caetera privilegia, concessionis, immunitates et gratiae singulis antedictis monasteriis ac locis ipsius religionis et congregationis praedictae per Romanos Pontifices praedecessores nostros seu pro Romanis Pontificibus se gerentes, imperatores, reges, duces, barones et principes, dominia communitatesque concessae et concessa (quae omnia praesentibus haberi volumus pro expressis) et in posterum, favente Domino, concedenda, in omnibus et per omnia, ad universa et singula loca et monasteria, prioratus et praepositorum, et domos, eorumque personas, quae nunc et praecedente tempore ad huiusmodi religionem ac congregationem ipsius et ad eiusdem fratres et canonicos reducta vel unita sunt, seu reduci vel uniri contigerint; cum illius, aut illorum suppositis vel unitis, aut per eosdem canonice acquisitis et iusto titulo acquirendis, ut praefertur, extendi debeant.

Clausulae de-
rogatoriae.

§ 15. Omnibus dictae congregationis et religionis moribus et modis, consuetudinibus et observantiis, ordinationibus et privilegiis atque statutis, constitutionibus et reservationibus apostolicis, atque nostris generalibus vel specialibus quorumcumque tenorum existant, aliisque contrariis non obstantibus quibuscumque. Nos enim ex nunc irritum decernimus et inane, si secus super praemissis a quoque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo etc.

Datum Tibure, secundo kal. iulii, pontificatus nostri anno quarto.

Dat. die 30 iunii 1421, pontif. anno iv.

X.

Erectio cathedralis Ecclesiae Fortisventurae in Insulis Canariis, quae Ispalensi subiecta declaratur (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Insulae Fortunatae. — Causae faciendae erectionis. — 2. Erectio (de qua in rubrica). — 3. Ecclesia sic erecta Ispalensi subiicitur. — 4. Obstantium derogatio. — Clausulae.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Exordium.

Illius coelestis Agricolae, Iesu Christi videlicet Salvatoris, Domini Dei nostri, cuius vices in terris, licet immeriti, divinitus suscipimus exequendas, pulsamur doctrina, et scriptis evangelicis edocemur, ut ad messem multam, cui operarii pauci praefuerint, transmittamus operarios, per quorum ministerium messis ipsa debitae culturae adiuta suffragiis, uberes exhibeat fructus in coeleste horreum opportuno tempore reponendos.

Insulae Fortu-
natae.

§ 1. Sane ad apostolatus nostri auditum, fama publica proferente, multorumque fide dignorum relatione pervenit, quod in Insulis Fortunatis in partibus meridianis consistentibus, de Canaria nuncupatis, in quibus inter caeteras una Lancellotti, alia Fortisventurae, alia Grandiscanariae, alia Inferni, alia Gomerae, alia Palmae et alia Ferri nuncupatae insulae ab olim populis Deum minime agnoscentibus populatae habentur, per dilecti filii nobilis viri Ioannis de Betenturia militis, et aliorum multorum Christifidelium potentiam et industriam ac religiosorum virorum praedicationis doctrinam et diligentiam indefessam Lancellotti, Fortisventurae et Ferri insulae praedictae totaliter christianae fidei cultoribus subditae, ipsarumque omnes, necnon Grandiscanariae et Gomerae insularum praedictarum, pro certis earum dumtaxat partibus, populi ad fidem catholicam sunt conversi, ac Lancellotti quodam in honore

Causae facien-
dae erectionis.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

et sub vocabulo Sancti Martialis etiam in cathedralem erecta, Rubricen. nuncupata, et cui extitit de pastore provisum, ac in Fortisventurae alia sub Sanctae Mariae de Betenturia, et reliqua sub de Lapalma Ecclesiae; Gomerae vero insulis antedictis quaedam cappella sub eiusdem Beatae Mariae de Lapalma vocabulis constructae fuerunt, quodque si in praedicta insula Fortisventurae, quae ad alias, videlicet Grandiscanariae, Inferni, Gomerae, Ferri et Palmae insulas, in quibus etiam, conversionis huiusmodi novitate causante, clericorum et personarum ecclesiasticarum ad haec operam dantium raritas habetur pro huiusmodi conversionis negotio feliciter proseguendo, propinquior et magis opportuna existit, pastor proprius, qui conversus in fide catholica instrueret, et etiam roboraret, ac de conversione infidelium populorum huiusmodi specialem et fidelem et sollicitam curam gerere deputetur, nedum in Grandiscanariae et Gomerae, quoad residuas partes earum, sed in Palmae et Inferni insulis antedictis poterit, inspirante Domino, magna conversionis populorum huiusmodi et animarum utilitas provenire.

Erectio (de qua
in rubrica).

§ 2. Nos igitur, ad instar eiusdem Agricolae, cuius actio est nostra instructio, cupientes, ut messis populorum huiusmodi, quae, ut praemittitur, admodum copiosa et ad suscipiendam fidem praedictam disposita fore conspicitur, nostrae operationis ministerio, prout nobis est possibile, suffragante, per proprios operarios, ac eorum opem et operam in Ecclesiae Sanctae Dei et tandem in caeleste horreum huiusmodi reponatur, Ecclesiam Beatae Mariae de Betenturia praedictam ad Omnipotentis Dei, ac eiusdem Sanctae Mariae laudem et gloriam et honorem, divini quoque cultus augmentum et animarum salutem, de fratrum nostrorum consilio et apostolicae potestatis plenitudine in cathedralem erigimus et etiam constituimus, et Ecclesiae cathedralis titulo et honore ac insigniis decoramus, eamque ad memo-

riam indelebilem volumus et censemus Ecclesiam Fortisventurae perpetuis futuris temporibus nuncupari, sponsum idoneum cum officii pontificalis plenitudine, Deo auctore, per apostolicæ diligentiae ministerium habituram, cui sponsus ipse præsint pariter atque prosit, atque volumus (1).

Ecclesia sic e-
recta Ispalensi
subiicitur.

§ 3. Apostolica quoque auctoritate decernimus, quod episcopus Fortisventurae, qui pro tempore fuerit, Grandiscanariae, Inferni, Gomeræ, Ferri ac Palmae insularum praedictarum, et incolarum et habitatorum ipsorum episcopalem in spiritalibus et temporalibus curam gerat, quodque Ecclesia Fortisventurae praedicta Ecclesiae Ispalensis, cui praedicta Rubicen. Ecclesia subiicitur, iure metropolitico sit subiecta, quousque omnes huiusmodi habitatores et incolae fuerint ad praedictam fidem conversi, et ex tunc donec per Sedem Apostolicam super iis aliter fuerit ordinatum.

Obstantium de-
rogatio.

§ 4. Non obstantibus constitutionibus apostolicis ac statutis et consuetudinibus Ecclesiarum praedictarum, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quacumque firmitate alia roboratis, cæterisque contrariis quibuscumque.

Clausulae.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum erectionis, constitutionis, decorationis, decreti et voluntatis infringere etc.

Datum Romae apud Sanctos Apostolos duodecimo kalendas decembris, pontificatus nostri anno septimo.

Dat. die 20 novembris 1423, pont. anno VII.

XI.

Confirmatio Regulae fratrum et sororum Terti Ordinis Servorum B. Mariae Virginis (2).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Fratres et sorores has regulas confirmari petunt. — 2. Eas con-

(1) Delenda forsitan verba *et volumus*. (2) Quae Servitarum Ordinem concernunt, notavi in Constit. n. Benedicti XI, *Dum levamus*, sup. pag. 177.

firmat Martinus. — 3. De recipiendis in Ordinem. — 4. Habitus fratrum et sororum. — 5. Caeremoniae in dando habitu noviter receptis observandae. — 6. Forma professionis. — 7. Professis a religione praeclusus regressus. — 8. De horis canonicis, aliisque vocalibus orationibus. — 9. Tempore horarum dicendarum. — 10. Confessione et Communione. — 11. Silentio in Ecclesia. — 12. Reverentia episcopis, parochis aliisque exhibenda. — 13. Ieiuniis. — 14. Esu carni. — 15. Choreis, conviviisque fugiendis. — 16. Armis non deferendis. — 17. Infirmorum cura. — 18. Mortuorum suffragiis. — 19. Electione correctoris generalis et priorissae. — 20. Correctoris et priorissae officio. — 21. Peccantium correctione et emenda. — 22. Congregationibus mense quolibet in ecclesia FF. Servorum et subordinatione Generali Ordinis. — 23. Correctoris et priorissae dispensandi ab abstinentiis facultate. — 24. Regula non obligat ad culpam, sed ad poenam. — 25. Clausulae.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Sedis Apostolicae providentia circumspecta personas sub regulari observantia vacantes assidue studio piae vitae benigno favore prosequitur, et ea, quae pro earum statu salubriter dirigendo provide ordinata sunt, ut illibata persistant, apostolico consuevit munimine roborare.

Exordium.

§ 1. Sane petitio pro parte dilectorum filiorum prioris generalis et fratrum ac dilectarum in Christo filiarum sororum Ordinis Servorum Sanctae Mariae, secundum regulam et instituta beati Augustini viventium, qui quidem fratres et sorores, de consortio Servorum Sanctae Mariae nuncupantur, nobis nuper exhibita continebat, quod ipsi quamdam regulam sive religiose vivendi formam, in qua nonnulla honesta et rationabilia ac regulari disciplinae congruentia statuta et ordinationa fore noscuntur, hactenus laudabiliter observarunt prout observant: quodque licet fratres, sorores et Ordo huiusmodi variis per Sedem Apostolicam sint

Fratres et sorores has regulas confirmari petunt.

privilegiis communiti, tamen pro solidiori eorum subsistentia, et ut, clementia Altissimi operante, de virtute in virtutem gradientes, devotioem reddere valeant Domino famulatum, desiderant huiusmodi regulam seu vivendi formam per Sedem eandem approbari. Quare pro parte prioris et fratrum ac sororum eorundem nobis fuit humiliter supplicatum, ut regulae, sive vivendi formae huiusmodi, robur apostolicae confirmationis adicere, illamque per ipsos fratres et sorores in perpetuum observari mandare de benignitate apostolica dignaremur.

Eas confirmat
Martinus.

§ 2. Nos igitur, qui super praemissis omnibus et singulis relatione plenaria et fidei fuimus clarius informati, huiusmodi supplicationibus inclinati, regulam seu vivendi formam, quam per singula eius capitula, clare et distincte, ac de verbo ad verbum praesentibus fecimus anuotari, necnon statuta et ordinationes praedicta rata habentes et grata, illa auctoritate apostolica ex certa scientia confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communitus, et nihilominus regulam sive vivendi formam eandem per ipsos fratres, sorores praesentes et posteros, volumus et mandamus perpetuis futuris temporibus inviolabiliter observari.

Tenor vero Regulae, sive vivendi formae huiusmodi, sequitur et est talis.

CAP. I.

De recipiendis
in Ordinem.

§ 3. In primis, ut hic Ordo continuum et perpetuum de bono in melius recipere valeat incrementum, quod ex receptione personarum bene dispositarum plurimum noscitur dependere, volumus et ordinamus, quod nullus recipiatur ad Ordinem huius fraternitatis, nisi de licentia prioris generalis eiusdem vel ipsius vicarii seu correctoris fraternitatis pro tempore deputati illius loci, praemissa tamen diligenti examinatione, quod sit honestae vitae et bonae famae, ac de haeresi nullatenus suspectus, quinimo sit veritatis et

catholicae fidei zelator praecipuus, qui etiam antequam habitum huius religionis recipiat, de alienis, si qua habuerit, satisfaciatur ad plenum, et proximis reconciliatur, necnon paratum sive conditum testamentum tenere studeat, iuxta consilium et ordinationem confessoris discreti, et eadem examinatio fiat de mulieribus ingressum huius Ordinis petentibus: habentibus tamen viros non pateat ingressus ad consortium dictae fraternitatis, nisi de virorum suorum licentia et consensu fiat publicum instrumentum. Idem quoad haec servari volentes in viris uxores habentibus, nisi obstaret in ipsius vel altero ipsorum aliqua causa, quae legitima indicaretur consilio discretorum.

CAP. II.

§ 4. Omnes autem tam fratres, quam sorores dictae fraternitatis induantur panno nigro, qui nec in colore nec in valore minimam preciositatem praetendat, sicut convenit honestati Servorum Christi et Beatae Mariae. Tunicae quoque habeant manicas usque ad pugnium et sint strictae et clausae, corrigias de corio tantum habeant quibus sorores cingantur. In bursis etiam, calceamentis et caeteris omnem mundanam resecent vanitatem. Vela vero sororum et bindae sint alba de panno lineo vel canabino.

Habitus fra-
trum et sororum.

CAP. III.

§ 5. Recipiatur recipiendus in loco capituli fraternitatis vel ante altare Ecclesiae fratrum illius loci, et a priori generali, sive vicario vel correctore dicti Ordinis Servorum Sanctae Mariae praedictis, qui prior vel vicarius seu corrector, existente inducendo et petente humiliter flexis genibus recipi, praesentibus aliquibus aliis fratribus Ordinis eiusdem, et quibusdam de confratria viris discretis, benedicat prius habitum eius, qui debet recipi hoc modo, videlicet: *Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam. Dominus*

Caeremonia in
dando habitu
noviter recep-
tis observan-
dae.

vobiscum. Oremus: Domine Iesu Christe, qui tegumen nostrae mortalitatis induere dignatus es, etc. Postea vero, tali habita benedicto, et per receptum seorsum induto, atque ad gradum altaris reverso, et ante priorem sive vicarium vel correctorem genuflexo, dicit prior vel vicarius seu corrector: *Veni, Creator Spiritus*, et fratres, qui ei assistent, ipsum prosequantur usque ad finem. Deinde dicatur: *Kirie eleison, Christe eleison. Pater noster, etc. Emitte spiritum tuum, etc. Salvum fac servum tuum, etc. Dominus vobiscum, etc. Oremus: Deus, qui corda fidelium Sancti Spiritus illustratione docuisti, etc., et Praetende, Domine, famulo tuo, etc., et responso Amen, aspergatur sic indutus a priore vel vicario seu correctore aqua benedicta, deinde omnes fratres fraternitatis praesentes ipsum recipiant ad osculum pacis, et eo modo ante altare recipiantur mulieres quemadmodum est de fratribus supra dictum.*

CAP. IV.

§ 6. Completo anno, vel ante, si priori vel vicario seu correctori praedictis aut cui commiserit et etiam maiori parti fratrum professorum fraternitatis visus fuerit idoneus, ad professionem recipiatur; profitebitur autem hoc modo, videlicet:

Ad honorem Dei Omnipotentis Patris et Filii et Spiritus Sancti et Beatae Mariae Virginis, ego N. coram vobis priore seu vicario vel correctore fratrum Ordinis Servorum Sanctae Mariae de consortio talis loci, profiteor velle me de caetero vivere secundum formam et regulam fratrum et sororum dicti Ordinis usque ad mortem.

Mulieres vero eodem modo profiteantur coram priore vel ut supra, et priorissa vel cui commiserit.

CAP. V.

§ 7. Statuimus autem, ut nullus frater nec soror huius fraternitatis et Ordinis,

post talem supradictam professionem de hoc Ordine egredi valeat, nec eisdem ad saeculum reverti liceat, sed bene, libere possint transire ad unam de approbatis religionibus, tria vota solemniter profitentibus.

CAP. VI.

§ 8. Fratres et sorores dicant quotidie omnes horas canonicas, nisi infirmitate impediuntur. Pro matutinis dicant viginti octo *Pater noster*, pro vespers quatuordecim, et pro qualibet aliarum horarum septem. Ad honorem vero beatae Mariae semper Virginis, pro qualibet hora tot *Ave Maria* quot *Pater noster* dicere teneantur. Pro benedictione autem mensae dicant unum *Pater noster*; cum vero surgunt de mensa, similiter dicant unum *Pater noster* pro gratiarum actione, vel psalmum, *Miserere mei Deus*, vel *Laudate*, qui sciunt; omnes etiam, qui sciunt Symbolum Apostolorum, videlicet, *Credo in Deum*, dicant illud semel in principio matutarum et etiam ante primam, et quando completorium fuerit terminatum: qui autem sciunt et dicunt horas canonicas quemadmodum faciunt clerici, praedicta *Pater noster* et *Ave Maria* dicere minime teneantur.

CAP. VII.

§ 9. Ad matutinas, dominicis diebus et festis, a festo Omnium Sanctorum usque ad festum Resurrectionis Dominicae, omnes surgunt. In Adventu autem Domini et quadragesima surgant omni nocte. Qui vero occupantur quotidiano opere manuali, horas suas dicere poterunt de mane usque ad vespas exclusive, de sero vespas et completorium simul dicant.

CAP. VIII.

§ 10. Omnes quater in anno ad minus, videlicet in festo Nativitatis Domini, Resurrectionis ipsius, Pentecostes et Assumptionis aut Nativitatis Beatae Mariae

Professio a religione praecelso regressus.

De horis canonicis, aliisque vocalibus orationibus.

Tempore horarum dicendarum.

Confessione et Communionem.

Virginis, peccata sua confiteantur diligenter, et Eucharistiae devote studeant recipere sacramentum, nisi forsan ex aliqua causa rationabili alicui ex ipsis esset a suis confessoribus interdictum. Qui autem ex devotione sua saepius voluerit infra annum communicare, petita a suo praelato licentia et obtenta, devotionem suam cum Dei benedictione poterit executioni demandare.

CAP. IX.

§ 11. In Ecclesia dum celebrantur missae vel decantatur divinum officium seu actualiter proponitur ibidem verbum Dei, omnes silentium servare studeant, et orationi ac divino officio diligenter intendant, nisi ex aliqua speciali et occurrente necessitate aliquid submisce loquatur.

CAP. X.

§ 12. Fratres et sorores Ecclesias, quarum parochiani existunt, iuxta canonicas sanctiones et bonos mores, cum omni devotione studeant visitare, et Ecclesiarum suarum praelatos, videlicet episcopos et inferiores, summe revereantur. Ipsorumque iura absque omni diminutione fideliter eis solvant, et hoc tam in decimis quam in obligationibus alias quomodolibet consuetis.

CAP. XI.

§ 13. A dominica prima Adventus usque ad Nativitatem Domini, quotidie tam fratres quam sorores ieiunent. Et similiter a dominica in Quadragesima usque ad Pascha Resurrectionis Domini idem observent; serias autem sextas ieiunabunt omni tempore. Et ieiunia omnia ab Ecclesia instituta. Qui autem voluerint amplius ieiunare, seu austeritates alias facere, poterunt, habita licentia a suo praelato vel de consensu confessoris discreti.

CAP. XII.

§ 14. Fratres et sorores huiusmodi fraternitatis uti poterunt carnibus diebus

Bull. Rom. Vol. IV.

89

dominicus et tertia et quinta feria. Caeteris vero diebus se abstineant, nisi sint infirmi aut multum debiles, vel nisi praecipuum festum fuerit illa die, aut quia essent in itinere constituti.

CAP. XIII.

§ 15. Vagos curiososque discursus per civitatem non faciant. Sorores vero solae non discurrant, maxime iuniores: ad nuptias et choreas, sive ad dissoluta et mundana convivia, sive ad vana spectacula nullo modo accedant: de civitate vero seu castro vel loco ubi habitant non exeant, etiam causa peregrinationis, absque speciali licentia prioris, vicarii vel correctoris dictae fraternitatis.

CAP. XIV.

§ 16. Insinuationis sive impugnationis arma secum fratres non deferant, nisi pro defensione fidei christianae aut ex alia rationabili causa, et de suorum praelatorum licentia.

CAP. XV.

§ 17. Deputentur per correctorem duo ex fratribus, qui, cum quempiam ex eisdem noverint infirmari, ipsum, quam citius poterunt, caritative studeant visitare, et statim a principio ad recipiendum poenitentiam et alia ecclesiastica sacramenta eundem efficaciter exhortentur, et, si necesse fuerit, ministerium corporale, prout commode poterunt, eidem studeant exhibere: si vero fuerit pauper, necessaria de bonis propriis vel communibus, prout facultas permiserit, sibi ministrare procurent, et idem faciant sorores circa infirmos ex eis.

CAP. XVI.

§ 18. Quando contingeret aliquem ex fratribus ab hac luce migrare, caeteris confratribus, qui sunt in hac civitate vel castro, nunciatur, ut procurent defuncti exequiis personaliter interesse, a quibus non recedant donec corpus traditum fuerit

Choreis, conviviisque fugiendis.

Armis non deferendis.

Infirmorum cura.

Mortuorum suffragiis.

Forma professionis.

Silentio in Ecclesia.

Reverentia episcopis, parochialibus exhibenda.

I iunioribus.

Esti carnium.

sepulturae: hoc idem inter sorores decedentes volumus observari. Praeterea, infra octo dies post ipsius defuncti sepulturam immediate sequentes, quilibet frater et soror dicat pro anima eius, sacerdos unam missam, sciens vero psalterium psalmos quinquaginta. Illiterati vero centum *Pater noster* dicant, et in fine cuiuslibet *Requiem aeternam* etc. Et, praeter haec, quilibet infra annum, pro fratrum et sororum tam vivorum quam defunctorum salute, tres missas faciat celebrari; qui vero sciunt psalterium, illud dicant, et caeteri quinquaginta *Pater noster* dicere teneantur.

CAP. XVII.

Electio correctoris generalis et prioris sap.

§ 19. Correctore fraternitatis mortuo vel amoto, prior seu vicarius, cum consilio antiquiorum de fraternitate, alium instituat correctorem; singulis autem annis infra octavas Paschae vel alio tempore, privatus prior vel vicarius habeat consilium cum antiquioribus de fraternitate super amotione vel confirmatione correctoris; sic eundem confirmare vel movere poterit, secundum quod ipse cum praefatis indicaverit expedire. Consimiliter, etiam de consilio dicti prioris vel vicarii et aliquorum de fraternitate magis antiquorum, poterit corrector ordinare de subcorrectore vel vicario fraternitatis, et etiam postmodum confirmare et amovere, secundum quod eis visum fuerit expedire. Qui subcorrector vel vicarius tantam potestatem habeat, quaptam corrector sibi concedet. Et eadem forma in institutione et destitutione priorissae servetur.

CAP. XVIII.

Correctoris et priorissae officio.

§ 20. Correctoris officium erit cum omni diligentia servare in se quaeque in regula descripta sunt, et sollicitam dare operam ut ab aliis confratribus observentur. Si quos vero viderit transgredientes aut etiam negligentes, caritative corripiat et emendet, vel, si magis sibi videatur expe-

diens, priori vel vicario praedictis, ut corrigat, poterit intimare. Priorissae etiam erit officium sollicite Ecclesiam visitare, caeteras etiam sorores excitare ad observantiam regularem, diligenter etiam per se ipsam, et alias quibus imponet, observare quod in incessu, statu et habitu nihil per aliquam consorem fiat, quod cuiusquam merito turbare possit aspectum; praecipue tamen attendat ut sorores cum quoquam viro, cuiuscumque conditionis existat, familiaritatem non contrahant, maxime iuniores, nisi forsan talis vir sorori illi attingat infra tertium consanguinitatis gradum ad longius, cum hoc quod sit bonae vitae et famae.

CAP. XIX.

Peccantium correctione et emenda.

§ 21. Si quis notatus fuerit de aliqua familiaritate suspecta, et ter admonitus per praelatum, si non se emendaverit, excludatur ad tempus a capitulo et consortio caeterorum confratrum, et, de consilio discretorum, ab ipsorum penitus consortio publice excludatur, nec admitatur de caetero, nisi cum fratribus omnibus videatur esse correctus. Item, si quis confratri vel alteri cuicumque opprobrium dixerit, quod sonare infamiam videatur, aut ex ira quempiam percusserit, vel ad locum sibi prohibitum ire praesumpserit, seu inobedientiam quamcumque commiserit, aut etiam praelato mendacium ex industria dixisse deprehensus fuerit, abstinencia panis et aquae, vel exclusione a capitulo aut etiam consortio aliorum fratrum, plus vel minus, secundum conditionem personae et exigentiam delicti, gravius corrigatur. Item, si quis commiserit peccatum carnale, talis, de consilio maioris partis professorum fraternitatis illius loci, secundum exigentiam culpa et conditionem personae, gravius vel levius puniatur, sic tamen quod sit caeteris in exemplum: quam punitionem si ferre recusaverit, de consilio discretorum de Ordine expellatur. Circa sororum correctionem, illud idem volumus in omnibus observari.

CAP. XX.

Congregationibus mense quolibet in ecclesia FF. Servorum et subordinatione Generali Ordinis.

§ 22. In quolibet autem mense semel, certa die et hora, per supradictos priores vel vicarios ad Ecclesiam fratrum Servorum Sanctae Mariae convocentur fratres omnes confratriae praedictae, verbum Dei et etiam missam, si hora competens fuerit, pariter audituri, et tunc per ipsos priores vel vicarios ipsis legatur Regula ista et exponatur, ac de agendis fratres informet, et negligentes corrigant et emendent, prout, secundum Deum et istam vivendi formam, viderint expedire. In quolibet etiam mense, prima sexta feria, sorores ad Ecclesiam huiusmodi conveniant, similiter verbum Dei et missam communiter auditurae, quibus etiam legatur haec Regula et exponatur, de suisque excessibus corrigantur ut supra. Volumus quod in qualibet civitate et terra, ubi fuerint fratres et sorores confratriae huiusmodi, habeant in correctorem vel vicarium aliquem idoneum fratrem sacerdotem de Ordine praedicto, quem postulaverint a prioribus praefatis, aut quem ipsi priores vel vicarii, per se vel per alios, eis assignare decreverint. Volentes insuper et statuentes universos fratres et sorores huiusmodi confratriae, ubicumque existant, directioni et correctioni ipsius generalis vel prioris provincialis, pro eorumdem ampliori conservatione et promotione totaliter subiacere, quantum ad illa videlicet, quae eorumdem vivendi modum et formam concernere dignoscuntur.

CAP. XXI.

Correctoris et priorissae dispensandi ab abstinentiis facultate.

§ 23. Corrector fraternitatis cum fratribus, et priorissa cum sororibus suis, cum vicario eis deputato, cum ipsis in abstinentiis, ieiuniis et austeritatibus aliis in supradictis capitulis contentis, ex causa legitima, cum expedire viderint, poterunt dispensare.

CAP. XXII.

§ 24. Demum, quemadmodum in constitutionibus Ordinis S. Augustini conti-

netur, item volumus et ordinamus quod in ista Regula seu forma vivendi habeatur, videlicet quod, praeter divina et Ecclesiae praecepta atque statuta in ea contenta, in reliquis huiusmodi regulae constitutionibus sive ordinationibus fratres et sorores ad culpam nullatenus obligentur, sed solum ad poenam, quae, cum a praelato vel generali continget, ex quavis transgressionem, imponi, per transgressorem humiliter et prompte suscipiatur, et etiam opere perficiatur, cooperante gratia Domini Redemptoris nostri Iesu Christi, qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat Deus per omnia saecula saeculorum. Amen.

Regula non obligat, ad culpam, sed ad poenam.

Nulli ergo omnino hominum etc.

Clausulae.

Datum Romae apud S. Petrum, decimo septimo kalendas aprilis, pontificatus nostri anno septimo.

Dat. die 16 martii 1424, pontif. anno VII.

XII.

Privilegium exemptionis monachorum S. Benedicti Ordinis Cisterciensis a solutione decimarum.

SUMMARIUM

Prooemium. — 1, 2. Exemptio (de qua in rubrica). — 3. Obstantium derogatio.

Martinus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis, ac dilectis filiis abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis, praepositis, et aliis Ecclesiarum praelatis, ad quos praesentes litterae pervenerint, salutem et apostolicam benedictionem.

Prooemium.

Militanti Ecclesiae, licet immeriti, disponente Domino, praesidentes, circa eam Ecclesiarum ac monasteriorum omnium solertia reddimur indefessa solliciti, ut, iuxta debitum pastoralis officii, eorum occurramus dispendiis, et profectibus, divina cooperante clementia, salubriter intendamus.

§ 1. Cum abbates Cisterciensis Ordinis ad commonitionem etc. (1).

§ 2. Nos enim propagationem Ordinis et tranquillitatem praedictorum abbatum, priorum, abbatisarum et conventuum dicti Ordinis, intentis desideriis affectantes, praefatis et pluribus aliis favoribus prosequi volentes, eorum supplicationibus inclinati, de speciali gratia necnon ex consideratione nonnullorum regum et principum, qui nobis suas destinarunt literas, universitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus dictum abbatem et omnes et singulos abbates, priores et abbatissas et omnia et singula monasteria et singulares personas dicti Ordinis praesentia et futura, ubicumque pro tempore existentia, a praestatione decimarum tam de possessionibus habitis ante et post concilium memoratum, quam de caetero habendis, et tam de novalibus sive ante sive post concilium huiusmodi acquisitis et acquirendis, quae propriis sumptibus excolunt seu excolunt, quam alias quomodocumque vel qualitercumque excolantur, et etiam de illis possessionibus, de quibus aliquis hactenus percepit, necnon de hortis, virgultis et piscationibus suis et de suorum animalium nutrimentis, singuli vestrum omnino servetis immunes. Contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 3. Quibuscumque constitutionibus, ordinationibus apostolicis ac aliis in contrarium editis, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quacumque firmitate alia roboratis, non obstantibus. Nulli ergo etc.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem, nono kalendas octobris, pontificatus nostri anno septimo.

Dat. die 23 septembris 1424, pont. anno vii.

(1) Omittitur haec narrativa, quia eadem est in Constit. LXXXIII Honorii III, Cum abbates, tom. III, pag. 408.

XIII.

Statuta et ordinationes nonnullae sanciuntur ab auditoribus Rotae Romanae, advocatisque, procuratoribus et notariis eius Curiae observandae, quibus vita, moresque probi praescribuntur.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Nonnullas constitutiones hac de re editas infirmat. — 2. Hasce vero, et quas hic laudat servari mandat. — 3. De punitione excessuum. — 4. Auditor, cui prius commissa causa fuerit, eius sit iudex; et in dubiis antiquior iudex procedat. — 5. De notariorum admissione. — 6. Officia notarii non locent, nec vendant, nec absint a Curia. — 7. Eorum mores quales esse debeant. — 8. Fideliter quisque suum exerceat officium. — 9. Taxa Ioannis XXII per eos servanda. — 10. Pro pauperibus gratis a notariis, advocatisque scribendum. — 11. Iniustas causas defendendas non suscipiant. — 12. A clamoribus absterneant. — 13. Qui partem defendit semel, alteram in eadem causa non suscipiat defendendam. — 14. Procuratores examini subiici. — 15. Eorum officia. — 16. Maiores in Ecclesiis dignitates obtinentes procuratoris officio non fungantur. — 17. Procuratores et notarii concubinas non habeant. — 18. Honesti vivant. — 19. Ordo servandus in causis summariis in prima instantia: — 20. In secunda: — 21. In tertia. — 22. Quae omissiones nullum reddant processum. — 23. De causis, in quibus proceditur in figura iudicii. — 24. De secunda instantia. — 25. De tertia. — 26. Procuratores quid advertere debeant in observatione terminorum. — 27. Causae omni brevitate cognoscendae, et infra duos menses expediendae. — 28. Auditores quid servare teneantur pro expeditione causarum. — 29. Causae beneficiales infra summam 60 flor. S. R. E. cardinalibus non committendae. — 30. Quae fieri debeant pro habenda expeditione sententiarum. — 31. De feriis et diebus ad audientiam deputatis.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Romani Pontificis providentia circumspici nonnunquam gesta per eum, ratio-

nabilibus et honestis suadentibus causis, moderator et commutat in melius, prout in Domino conspicimus salubriter expedire.

§ 1. Nuper siquidem, videlicet pridie nonas februarii, pontificatus nostri anno sexto, quaedam constitutiones et ordinationes, quae reformationes officialium Romanae Curiae concernere videbantur, in audientia literarum contradictarum lectae fuerunt et etiam publicatae. Et quia nonnulla nimium rigorosa continebantur in illis, quae in ipsorum officialium nimis grave dispendium et praedudicium redundabant, eas per nostrae provisionis officium, habitaque super his deliberatione matura, in melius duximus commutandas. Illas igitur constitutiones et ordinationes, ut praemittitur, publicatas, auctoritate praesentium perinde haberi volentes, ac si in eadem audientia lectae et publicatae minime extitissent, et a nobis nullatenus emanassent.

§ 2. Infrascriptas constitutiones et ordinationes nostras in eadem audientia legi et publicari volumus et iubemus, easque praecipimus ab omnibus inviolabiliter observari. Et licet fel. rec. Ioannes XXII et Gregor. XI Romani Pontifices praedecessores nostri nonnullas constitutiones et ordinationes circa regimen et ordinationem officialium et officiorum eiusdem Curiae laudabiliter ediderint; quia tamen illae, mundi crescente malitia, aut debite non observantur, aut additionibus utilibus indigere noscuntur, nos super his intendentes, prout ex debito pastoralis officii obligamur, salubriter providere, constitutiones et ordinationes dictorum praedecessorum tenore praesentium auctoritate apostolica innovantes, eas cum additionibus infrascriptis, quas vim perpetuae constitutionis habere decernimus, praecipimus firmiter observari. Mandantes ex nunc venerabili fratri nostro Ioanni episcopo Ostiensi S. R. E. vicecancellario et in Cancellaria apostolica praesidenti, eorumque successoribus, quatenus illas

faciant diligentius observari. Quae, ut attentius observentur, statuimus, quod singuli Sedis Apostolicae notarii, et tam praedictae (1), quam Palatii Apostolici causarum auditores, corrector, scriptores, abbreviatores literarum apostolicarum, advocati, procuratores et notarii causarum dicti palatii, necnon senescallus, qui custos est dictae Cancellariae, constitutiones et additiones praedictas infra mensem a die publicationis praesentium computandum habere, et de hoc, infra alium mensem immediate sequentem, dictum vicecancellarium certificare, et alia circa praemissa facere et observare teneantur, prout in constitutionibus dictorum praedecessorum ac praesentibus plene continetur.

§ 3. De auditoribus autem causarum Palatii Apostolici et aliis in Romana Curia iudicibus, eorumque notariis, constitutiones dictorum praedecessorum super hoc laudabiliter editas volumus firmiter observari, quas auditores et notarii praedicti apud se cum caeteris huiusmodi teneantur, ut praefertur, habere et circa illarum observationem diligenter intendere. Verum si quis ex eisdem auditoribus de praemissarum constitutionum transgressione, seu de praecipitatione iustitiae, negligentia, corruptione et munerum acceptione notatus fuerit, seu vagus, aut alias male vel inhoneste versetur in dicta Curia, per praefatum vicecancellarium vel eius vicesgerentem caritative moneatur, ut ab his se absterneat et emendet, bonamque famam acquirere studeat, et in vita laudabiliter perseveret. Qui si sic monitus, se emendare neglexerit, et per tres menses continuos post monitionem huiusmodi eadem nota vel infamia respersus in proposito suae opinionis permaneat, per vicecancellarium aut vicesgerentem praedictum causae sibi nullatenus committantur, et si per alios tres menses simili nota vel infamia notatus fuerit et se non emendaverit, tunc idem vicecancellarius aut vicesgerens

(1) Cancellariae.

Nonnullae constitutiones hac de re editas infirmat.

Hasce vero, et quas hic laudat servari mandat.

Proemium

praemissa nobis referre teneantur, ut super hoc possit salubriter provideri.

Auditor, cui
prius commissae
causa fuerit,
eius sit index;
et in dubia
antiquior iudex
procedat.

§ 4. Caeterum statuimus et etiam ordinamus, quod si contingat inter easdem personas super eadem re diversis auditoribus aut iudicibus aliquam causam committi, is cui primo fuerit praesentata commissio super causa huiusmodi, remaneat eiusdem causae iudex. Quod si de iurisdictione alterius extiterit pro parte adversa data exceptio, tunc, cuius fuerit iurdictio, primitus cognoscat ille, coram quo excipitur, et exceptio alteri iudici intimetur. Quod si constare non potest, cui primo fuerit commissio praesentata, antiquior auditor iudex sit causae, et iunior causam ipsam eidem auditori antiquiori dimittat, nec ulterius quivis eorum iudicium in causa procedat, donec fuerit iudicatum. Et si ulterius procedatur ante cognitionem huiusmodi, non valeat processus. Auditor vero, aut iudex alius vel notarius, qui circa hoc ad retinendum causam aliquid dolose egerit, excommunicationis sententiam incurrat eo ipso, a qua non possit nisi per vicecancellarium praedictum absolvi, aut de eius mandato, et refusus prius parti laesae expensis et damnis.

De notariorum
admissionem.

§ 5. Statuimus etiam, quod nullus in notarium alicuius auditoris dicti Palatii, nisi vigesimum quintum suae aetatis annum attigerit et alias notariatus officium exercuerit, sitque boni nominis et laudabilis famae, ac sufficiens et idoneus ad notariatus officium causarum dicti Palatii exercendum, et post diligentem examinationem et informationem super his habitam per ipsum vicecancellarium aut deputandum ab eo de praemissis constiterit, admittatur.

Officia notarii
non locent, nec
vendant, nec
absint a Curia.

§ 6. Quodque notarii dictorum auditorum sua notariatus officia non locent, nec vendant, alioquin et officium, et precium perdant, ipsumque precium apostolicae Camerae applicetur, et officium alteri conferatur. Et si quis ex eisdem notariis, cessante causa necessaria, vel absque sui auditoris licentia, per tres menses

continuos ab eadem Curia absens fuerit, dicto officio eo ipso privatus existat.

Eorum mores
quales esse de-
beant.

§ 7. Volumus insuper, quod praefati notarii in habitu decenti incedant, honesto et convenienti clerico saeculari. Tabernas non frequentent, nec concubinarij existant, cum per hoc eorum vilescat officium, et ex huiusmodi incontinentia vitae infamiam consequantur; et si contrarium fecerint, suis priventur officiis.

Fideliter quis-
que suum exer-
ceat officium.

§ 8. Quodque notarius, qui notatus aut diffamatus extiterit, quod malitiose, negligenter vel per dolum aliquid egerit vel scripserit, quod in processu vel iudicio deductum vel actum non fuerit inter partes, seu quod ipse personarum, in quarum causis scribit, acceptor sit eis secreta causae detegendo, aut alias in alterius partis praeiudicium aliquid committendo, eo ipso sui notariatus officio sit privatus, et de huiusmodi infamia et aliis praemissis per dictum vicecancellarium vel ab eo deputandum summarie, simpliciter et de plano fiat diligens inquisitio. Et si per inquisitionem huiusmodi ipse notarius culpabilis repertus fuerit, aut purgatio extiterit indicenda, et in dicta se debite non purgaverit, privetur quibuscumque aliis officiis, quae in eadem Curia obtinebit. Et idem volumus de quibuscumque notariis quorumcumque S. R. E. cardinalium, iudicum et commissariorum in eadem Curia pro tempore deputatorum inviolabiliter observari.

Taxa Ioan-
nis XXII per
eos servanda

§ 9. Et nihilominus quod dicti notarii in exactionibus salariorum suorum pro suis processibus et scripturis, taxas super hoc ordinatas per dictum Ioannem XXII cum illarum moderationibus observare teneantur. Quod si, ultra dictam taxam, aliquid petere aut exigere quoquomodo praesumpserint, super excessu huiusmodi ad vicecancellarium vel locumtenentem praedictum habeatur recursus, qui, vocatis super hoc peritis, huiusmodi excessus, iuxta taxas praedictas, reducat ad debitum moderamen. Et si notarius ipse de facto plus receperit, duplum parti laesae refun-

dere teneatur. Quodque pro citationibus, compulsoriis et inhibitionibus, decretis in partibus, procuratoriis, instrumentis ac remissionibus ad partes, examinationibus testium et quibuscumque aliis scripturis, his scriptis in eodem processu, nisi semel dumtaxat taxatio fiat.

Pro pauperibus
gratis a nota-
riis, advoca-
tisque scriben-
dum.

§ 10. Praeterea statuimus et etiam ordinamus, quod tam notarii causarum dicti Palatii, quam etiam procuratores et advocati pauperibus clericis in dicta Curia super quibusvis beneficiis ecclesiasticis litigantibus, qui iuraverint se pro suis causis defendendis pecunias non habere, gratis in huiusmodi scribant, scripturasque tradant, eisque procuratoris et advocatoris officium, patrocinium et favorem etiam gratis impendant; ad quae facienda eos per auditorem, coram quo causa pendebit, compelli posse volumus remediis opportunis.

Iniustas cau-
sas defenden-
das non susci-
piant.

§ 11. Advocatos etiam et procuratores constitutiones Ioannis XXII et Gregorii XI praedecessorum praedictorum super hoc editas, quas secum teneantur habere, diligenter praecipimus observare et praesertim in examinatione causae, si iusta sibi vel iniusta esse videatur, ita ut nullam agendam iniustam causam vel defendendam scienter suscipiant, et de hoc iuramentum praestent et observent, prout in dictis constitutionibus extitit salubriter ordinatum.

A clamoribus
abstineant.

§ 12. Caveant autem a tumultuosis clamoribus in concistoriis et audientiis, nec umquam plures simul loquantur, et donec advocatus proponens vel respondens sermonem compleverit, alius sive eiusdem, sive adversae partis advocatus, quicquam dicere non praesumat. Liceat etiam procuratori causae proponenti avvocato retro assistere, ut si quid forsitan ille omiserit, procurator ad memoriam revocet et reducat.

Qui partem de-
fendit semel,
alteram in ea-

§ 13. Statuimus autem, prout etiam iura disponunt, ut nullus advocatus vel procurator, qui semel uni parti in aliqua causa consilium vel patrocinium dederit,

parti adversae in eadem causa patrocinium vel consilium praestet, seu causam ipsius agat vel defendat, nisi, facta advocatorum aut procuratorum distributione, auctoritate iudicis compellatur. Quo casu de his, quae ab illa prima parte in causa didicerit, numquam alteram doceat, aut ex illis, nisi ab eadem parte didicerit, patrocinium praestet. Et si contra praemissa fecerit, excommunicationis sententiam et alias poenas iuris incurrat; ac suo privetur officio, ad interesse partis nihilominus condemnandus.

dem causa non
suscipiat de-
fendendam.

§ 14. Et quia, propter procuratorum imperitiam aut inertiam, partes saepe in causis dispendium et praeiudicium patiuntur; statuimus, quod nullus de caetero ad procuratoris officium in dicta Curia publice pro salario exercendum in iudiciis admittatur, nisi prius per ipsum vicecancellarium, vel deputandos ab eo, in literatura, industria et stylo Curiae examinatus, atque habita debita informatione de moribus, fidelitate et honesta conversatione, repertus fuerit idoneus, et per eundem vicecancellarium ad huiusmodi publicum officium per eius patentes literas admissus, omnesque procuratores admissi in aliorum matriculam inscribatur, sicut in praefati Benedicti praedecessoris constitutionibus de advocatis habetur.

Procuratores
examinari subli-
cendi.

§ 15. Et quia saepe in advocatorum absentia, causae in iudiciis per procuratores aguntur et defenduntur, procuratores ipsi ab iniuriis, et contumeliosis verbis, et malo modo dicendi et loquendi cessent, et cum haec agunt, eadem studeant observare, quae de advocatis superius duximus statuenda. Quod si contrarium fecerint, formidabilibus poenis per iudicem causae taliter puniantur, ut per hoc caeteri a similibus arceantur.

Eorum officia.

§ 16. Et insuper dignitatem in cathedrali maiorem post pontificalem, vel in collegiata Ecclesia principalem obtinentes, ad officium publici procuratoris in dicta Curia praecipimus de caetero non assumi.

Maiores in Ec-
clesiis dignita-
tes obtinentes
procuratoris of-
ficio non fun-
gantur.

Procuratores
et notarii con-
cubinas non ha-
beant.

§ 17. Iubemus etiam eisdem procuratoribus et notariis causarum dicti Palatii et aliis clericis in dicta Curia actu sua officia exercentibus, ne concubinas publice teneant, mandantes quod eas de praesenti publice tenentes, infra mensem a die publicationis praedictae, dimittere teneantur. Alioquin sententiam excommunicationis incurrant, et suis officiis sint privati.

Honeste vivant.

§ 18. Honestam praeterea gerant habitum, congruentem clerico saeculari, nec tabernas frequentent, et si contrarium fecerint, ab eorum officiis per ipsum vicecancellarium ad tempus, de quo sibi videbitur, suspendantur.

Ordo servan-
da in causis
summaris in
prima instantia.

§ 19. Et quoniam lites super quibuscumque causis beneficialibus, profanis et aliis, quae pro tempore per quascumque personas ecclesiasticas vel saeculares in Romana Curia ex apostolica commissione moventur atque tractantur, intendimus fieri breviores, et ut litigantes ad ipsam Curiam pro defensione suorum iurium venientes, et huiusmodi causas prosequentes, releventur a laboribus et expensis; statuimus et etiam ordinamus, quod in causis, in quibus de iure vel alias per rescriptum, sive per commissionem proceditur, summarie, simpliciter, et de plano, sine strepitu et figura iudicii talis ordo servetur, videlicet, quod in prima instantia causae principalis, terminus ad libellandum servetur ad primam. Ad iurandum de calumnia ad primam. Ad ponendum et articulandum ad duodecimam. Ad dicendum contra articulos ad secundam. Ad producendum omnia ad secundam. Ad dicendum contra producta ad secundam. Ad declarandum ad primam. Ad dicendum contra ad primam.

In secunda

§ 20. In secunda vero instantia terminus ad libellandum ad primam. Ad iurandum ad primam. Ad articulandum ad octavam. Ad dicendum contra ad primam. Ad producendum omnia ad primam. Ad dicendum contra ad primam. Ad declarandum ad primas dies.

§ 21. In tertia autem instantia servantur similes termini, qui in secunda servantur instantia, ad primam, praeter terminum ad articulandum, qui servatur ad sextam diem.

In tertia.

§ 22. Verum cum termini ad articulandum et dicendum contra articulos, ad producendum omnia et dicendum contra producta de substantia iudicii censeantur existere, statuimus atque decernimus, quod ipsorum alicuius omissio reddat eo ipso processus nullos; aliorum vero terminorum, alicuius omissio, dum tamen malitiose non fiat, sed casualiter, quo contingente processum non vitiet.

Quae omissio-
nes nullum red-
dant proces-
sum

§ 23. In causis autem, in quibus proceditur in figura iudicii, servantur termini secundum stylum Curiae consuetum, praeterquam in terminis ad respondendum libello, et ad iurandum de calumnia, qui servantur ad primam. Et in termino ad articulandum, qui in prima instantia, tam ex parte actoris, quam rei, servetur ad decimum quintum diem.

De causis, in
quibus proce-
ditur in figura
iudicii

§ 24. In secunda vero instantia similiter ad respondendum libello ad primam. Ad iurandum de calumnia ad primam. Ad articulandum ad octavas dies. Reliqui vero termini servantur prout secundum stylum antiquum est solitum observari.

De secunda in-
stantia

§ 25. In tertia vero instantia servantur omnes termini ad primam, secundum quod consuevit antiquitus observari, praeter terminum ad articulandum observetur ad sextam diem. Volumus insuper, quod praemissa vendicent sibi locum, non solum ad futura negotia, sed ad pendencia etiam per appositionem, ita tamen, quod processus primo factus propter hoc non vitietur, sed in pristino suo robore et firmitate persistat.

De tertia

§ 26. Praeterea illum usum, quo procuratores in observantia terminorum dicunt se dare libellum et articulos verbo, et dicere contra verbo, et ita servant omnes terminos, et cum iam deberet pro-

Procuratores
quid advertere
debeant in ob-
servantia ter-
minorum

nunciari sententia, tunc incipiunt processum et dant articulos, et caetera faciunt realiter, quae dixerunt verbo, sic duximus moderandum, quod procuratores ipsi, post terminum ad dicendum contra producta, et ante terminum ad declarandum articulos facto, et omnia quae de iure volunt et possunt, producere teneantur.

Causae omni
brevitate co-
gnoscendae, et
infra duos men-
ses expedien-
dae.

§ 27. Et quoniam aliquando contingit, quod post observationem omnium terminorum, notarii registrum ordinare et auditori causae praesentare, et postquam registrum huiusmodi auditori praesentatum fuerit, auditores plus debito causam differunt expedire; statuimus et etiam ordinamus, quod servatis omnibus terminis, in quacumque causa notarius, qui scripsit in causa, registrum infra quindecim dies conficere teneatur et ordinare, ac deinde de salario sibi debito satisfacto, illum statim suo auditori tradere et assignare debeat. Et deinde idem auditor, postquam registrum ipsum sibi fuerit praesentatum, terminum habeat duorum mensium, infra quos causam ipsam expedire teneatur, nisi forsitan a nobis vel dicto vicecancellario propter arduitatem causae, sicut saepe contingit, maiorem dilationem habuerit, de qua per nostram commissionem in registro causae constet. Alioquin notarius sententiam excommunicationis incurrat. Et si de negligentia in expeditione, dolo vel fraude coram suo auditore fuerit accusatus, salarium suum perdat, ad expeditionem ad eundem auditorem nihilominus compellendus. Et nihilominus, qui infra dictos menses, non habita a nobis vel ipso vicecancellario maiore dilatione temporis, causam expedire contempserit, ex tunc iurisdictionem amittat, et causa alteri auditori committatur, et ab ingressu Rotae suspendatur per mensem; et idem de iudicibus aliis extra Rotam praecipimus observari, quibus, si negligentes fuerint causas expedire infra dictos menses, aliquae causae per trimestre tempus nullatenus committantur.

Bull. Rom. Vol. IV

90

Et si fuerit contrafactum, commissiones nullius existant roboris et momenti.

§ 28. Praeterea, quia saepe contingit, quod literae apostolicae, ad impediendum partes et eas involvendum laboribus et expensis, absque causa rationabili, in bullarum et dictarum literarum apostolicarum registro arrestantur, et suum nequeunt sortiri effectum: statuimus et etiam ordinamus, quod postquam litera arrestata ad auditorem causae fuerit reportata, idem auditor adversae parti terminum octo dierum praefigere, per eum postea, si expediat, prorogandum, infra quem ex suo iure et interesse coram dicto auditore legitime docere et fidem facere teneatur.

Auditores quid
servare tenean-
tur pro expedi-
tione causarum.

§ 29. Statuimus insuper et etiam ordinamus, ad parcendum laboribus et expensis quorumlibet litigantium, quod causae, super quibusvis beneficiis ecclesiasticis, saecularibus et regularibus, quorum fructus, redditus et proventus sexaginta florenorum auri secundum communem aestimationem valorem annuum non excedunt, S. R. E. cardinalibus nullatenus committantur, et commissiones sint nullae, si fuerit contrafactum.

Causae bene-
ficiales infra
summam 60 flor.
S. R. E. cardina-
libus non
committendae.

§ 30. Et quoniam frustra ferrentur sententiae, nisi essent qui exequerentur eadem, et in habendis literis executorialibus, sub bulla quandoque duorum vel trium mensium dilationes fiunt, pro quibus expediendis occurrunt graves expensae, quae aliquando ad quindecim, aliquando ad decem et octo florenos ascendunt, et notarii dictae Sedis, qui illarum minutas deberent conficere, non conficiunt, sed per suos abbreviatores, quorum aliqui sunt minus periti, faciunt, et cum illas quandoque non bene conficiant, ad peritiores oportet habere recursum, et sic partes ipsas executores prosequentes, plus oportet expendere, quam ab antiquo consuetum sit solvere, et qui non laborant, plus salarii accipiunt, unde partes magna temporis dilatione plus quam deceat gravantur laboribus et sumptibus in earum

Quae fieri de-
beant pro ha-
benda expedi-
tione sententiarum.

procuratore, qui in expensarum taxatione non veniunt: Nos ad evitandum huiusmodi inconvenientiam, et ut partes in procurandis praedictis executoribus, opportunitatem recipiant relevamen, statuimus et etiam ordinamus, quod sit in electione partis si velit habere sub bulla simplicem litteram executoriam, sive confirmationem sententiae, quae in effectu contineant, quod in causa, quae inter tales partes super tali revertebatur, lata fuit per talem iudicem seu tales iudices talis sententia, cuius effectus ponatur in littera et mandetur executoribus, quod sententiam ipsam debitae executioni demandent, et tales litterae non taxentur ultra duodecim grossos turonenses. Si vero pars malit habere executoriam cum confirmatione sententiae iuxta morem, quia tunc in confectione minutae maior labor occurrit, et necessarium est totum processum causae recensere, servetur quod hucusque extitit observatum, ita tamen quod confectio minutarum, quae concernunt iustitiam, ad notarios ipsos pertineant: et praeter hoc, salarium habeant: minutae per eos fiant vel expensis eorum, et hoc idem in omnibus aliis literis iustitiae et provisionum ad Ecclesias cathedrales et monasteria quaelibet factarum et fiendarum in consistorio nostro, quae per manus ipsorum notariorum transeunt, praecipimus observari. Verum intelleximus, quod procuratores, qui causas, super quibus expediuntur litterae executoriales in iudicio, in eadem Curia egerunt vel defenderunt, quando litterae huiusmodi in dicta audientia contradictarum leguntur: ubi ipsi procuratores intersunt, mediam partem taxae dictarum litterarum executores de novo a partibus nituntur exigere et saepe exigunt, illud reputantes abusum, fieri prohibemus. Volentes eosdem procuratores communi salario pro aliis in dicta audientia legendis literis, quando ibidem intersunt, esse contentos, ubi forsitan ipsi per totam huiusmodi litteram executoriam procuraverint, quo casu com-

petens salarium a partibus petere et recipere possint secundum quod in taxationibus praefati Ioannis XXII praedecessoris habetur.

§ 31. Caeterum cum saepe contingat quod in omnibus diebus unius hebdomadae, quibus teneri solet audientia, et aliquando in duabus coniunctis hebdomadis feriae celebrantur, unde lites prorogari contingit: statuimus et etiam ordinamus, ut quotiescumque in una hebdomada tres illi dies, quibus teneri solet audientia, quomodolibet sint feriati, praeterquam in octavis Nativitatis et Resurrectionis D. N. Iesu Christi, videlicet per septem dies ante, et septem post, die Iovis in hebdomada tali, si illa dies feriata non fuerit, alioquin die sabbati audientia teneatur.

Dat. Romae, apud S. Petrum etc. (1).

XIV.

Sanctorum canonis adscribit B. Sebaldum de Daciae regum prosapia genitum, oppido Nuremburgensi Bambergensi dioecesis, cum institutione festivitatis pro die 19 augusti (2).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Quibus de causis Nurembergenses B. Sebaldum canonizari petierint. — 2. Eius nomen Ss. cathalogo adscribendum censet Martinus. — 3. Indulgentias eius sepulchrum visitantibus elargitur. — 4. Bona nonnulla fabricae eius Ecclesiae addicit. — 5. Rectori huiusmodi bona ad hoc applicandi dat facultatem. — 6. Clausulae.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Sedis Apostolicae circumspecta benignitas devotorum consuevit iustis annuere

(1) Hasce litteras datas cum censuerim hoc anno 1424, in iis siquidem Martinus meminit alterius constitutionis a se anno pontificatus sui sexto datae, quam non secus ac supervacaneam omisi, post finem anni VII positas volui (Cocquelines).
(2) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

volis, et illis, per quae divini cultus ac status Ecclesiarum omnium, aliorumque piorum locorum ad divini Nominis propagationem erectorum adaugeri valeant, ipsis etiam fervor christianae religionis accrescat, sui vices officii libenter intromittit, et ea, quae devotionis causa Romanorum aliorumque Pontificum auctoritate et ordinatione rite processisse comperit, ut illibata persistent, libenter apostolici muniminis perstringit firmitate.

§ 1. Sane pro parte dilectorum filiorum consulum et proconsulum ac communitatis oppidi Nuremburgensis Bambergensis dioecesis nobis nuper exhibita petitio continebat, quod beatus Sebaldus, qui de regum Daciae prosapia genitus fuit, in oppido ipso, quod imperiale et inter alia illarum partium oppida multum solemne et insigne, famosumque existit, multis et innumeris in illo et eius circumvicinio coruscat miraculis, adeo quod pro sancto et patrono oppidi eiusdem per quingentos annos et ultra palam ab omnibus fuit reputatus, prout et in illo eiusque circumvicinio dictum reputatur, praedictique Beati corpus gloriosum in quodam solemni sarcophago auro et argento decorato in Ecclesia, quae dicti oppidi Ecclesia parochialis principalis est, clausum honorifice conservatur, ac ipsa et nonnullae aliae Ecclesiae, cappellae et altaria in praedicto oppido et locis aliis ad laudem et gloriam Dei omnipotentis, eiusque Genitricis gloriosae beatae Virginis ac omnium superiorum civium sub vocabulo ipsius beati Sebaldi sumptuose et magnifice fundata et erecta venerabiliter conspiciuntur: quae etiam multiplicibus dotata fructibus, aliisque indulgentiarum et gratiarum muneribus auctoritate diversorum Romanorum, aliorumque Pontificum praedecessorum nostrorum Sedisque Apostolicae legatorum, necnon locorum ordinariarum pro visitantibus Ecclesias, cappellas et altaria praedicta ac eorumdem conservatione et constructione

manus inibi adiutrices porrigentibus existant adornata: quodque etiam dicti Beati Sebaldi in oppido eodem, anno quolibet, in die, qua illum, post devictum triumphantumque mundum, in perpetuas aeternitates praesens vita parturit, videlicet quarto decimo kalendas septembris, festum ipsius et officium proprium et speciale una cum legenda sui historia etiam speciali, sicut pro uno Confessore non Pontifice diversorum ordinariarum loci auctoritate extitit celebrari annis singulis institutum, prout etiam die illa ab illarum partium christicolis devote et solemniter celebratur, ita quod propterea eius nomen gloriosum in plerisque breviariis et aliis orationum libris inter alia sanctorum nomina adscriptum reperitur.

§ 2. Quare pro parte consulum, proconsulum et communitatis praedictorum nobis fuit humiliter supplicatum, ut pro divini Nominis huiusmodi propagatione, et ad dictum Beatum fidelium illarum partium ferventiori devotione, ac Ecclesiarum, cappellarum et altarium praedictorum statu, necnon visitatione, conservatione, constructione et erectione eorumdem, praemissis omnibus et singulis pro eorum subsistentia firmiori robur apostolicae confirmationis adicere de benignitate apostolica dignaremur; nos igitur, qui divini Nominis propagationem, statum et indemnitate Ecclesiarum, cappellarum, altarium et locorum ecclesiasticorum quorumlibet, nostris potissime temporibus, adaugeri intensius optamus affectibus, ac de praemissis fama publica ac fide dignorum relatibus certiorati, ipsa veritate fulciti, praedictumque beatum Sebaldum sanctum esse, et ut talem haberi et reputari, eiusdemque festum in dicta die, videlicet quartodecimo kalendas septembris, ab omnibus christifidelibus per universum orbem annis singulis celebrandum et recolendum, ac eius nomen cathalogo aliorum Sanctorum Patrum adscribendum fore declaramus: necnon omnia et singula praemissa, ac concessionem, indulgentias, pri-

Quibus de causis Nurembergenses B. Sebaldum canonizari petierint.

Eius nomen Ss. cathalogo adscribendum censet Martinus.

Prooemium

vilegia et indulta parochiali et aliis Ecclesiis, cappellis et altaribus praedictis sub vocabulo dicti Sancti Sebaldi erectis per quoscumque Romanos et alios Pontifices concessa ante obitum fel. rec. Gregorii Papae XI praedecessoris nostri, ac inde secuta, rata habentes et grata, illa auctoritate apostolica ex certa scientia confirmamus et approbamus ac praesentis scripti patrocinio communimus; supplet omnes defectus, si qui forsan intervenerint in eisdem.

Indulgentias
eius sepul-
chrum visitan-
tibus largitur.

§ 3. Et ut ad venerabile sepulchrum ipsius Sancti ardentius ac affluentius christifidelium confluat multitudo, et eiusdem Sancti celebrius colatur festivitas, et eius nomen celebrius recolatur, auctoritate praedicta omnibus vere poenitent. et confessis, qui sepulchrum eius apud dictam Ecclesiam in eiusdem festi die devote visitaverint, annuatim septem annos et totidem quadragenas de iniunctis eis poenitentiis misericorditer relaxamus.

Bona nonnulla
fabricae eius
Ecclesiae addi-
cunt.

§ 4. Et insuper omnia et singula bona mobilia ad incertas causas, ac ad quae veri haeredes non supersunt, nec pro tempore legitimi reperiuntur successores, in parochia aut apud rectorem et parochianos eiusdem Ecclesiae quomodolibet reperta, deposita vel relicta, necnon etiam illa, quae ad similes causas in praedicta parochia, dicto praecedente tempore, modo praemisso relinqui, deponi, ac deputari aut reperiri contigerit, pro fabrica Ecclesiae Sancti Sebaldi praedicti deputamus.

Rectori huius-
modi bona ad
hoc applicandi
d. l. facultatem.

§ 5. Ac volumus et ordinamus quod rector ac alii in Ecclesia et parochia praedictis, pro tempore in divinis ministrantes, omnibus utriusque sexus hominibus, apud quos praemissa bona consistunt, reperta tunc fuerunt, ut illa ad fabricam Ecclesiae praedictae tradant et assignent, in remissionem suorum peccaminum in foro poenitentiae auctoritate apostolica iniungant, super quibus eisdem plenam et liberam concedimus tenore praesentium de specialis dono gratiae facultatem, non obstantibus constitutionibus et

ordinationibus apostolicis ac aliis contrariis quibuscumque; proviso tamen, quod bona tradenda et assignanda huiusmodi ad fabricam Ecclesiae praedictae integre convertantur.

Clausula.

§ 6. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationis, confirmationis, approbationis, communionis, suppletionis, relaxationis, deputationis, voluntatis, ordinationis et concessionis infringere, etc.

Datum Romae apud Sanctos Apostolos, septimo kalendas aprilis, pontificatus nostri anno octavo.

Dat. die 26 martii 1425, pont. anno viii.

XV.

Reintegratio antiqui officii et iurisdictionis magistrorum viarum Urbis eiusque districtus.

SUMMARIUM

Exordium. — Causae huius dicti restituendi officii. — 2. Restituitur. — 3. Magistri creantur. — 4. Qualis eorum sit iurisdic-
dictio. — 5. Notarii eis dati. — 6. Offi-
cialibus caeteris praecipitur ut eis obe-
diant. — 7. Syndicari et molestari in
officio non debent. — 8. Contrariorum
derogatio.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, dilectis filiis nobilibus viris Baptistae Petri Matthaei, et Socio de Stinchis, civibus Romanis, viarum Urbis nostrae Rom. magistris, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium

Etsi in cunctarum orbis provinciarum, iuxta commissum nobis desuper officium, decore atque florentia delectemur, dignum tamen non immerito reputamus et congruum, ut Urbis nostrae Rom., quam Principes apostolorum Petrus, et in sortem similem vocatus Paulus, fidei orthodoxae cardines, alique victoriosi innumeri martyres sui sanguinis aspersione inundarunt, amplior nos cura perstringit,

ut Urbs ipsa, quae divinis et humanis legibus perantea floruit, illiusque districtus, nostris in temporibus, divina favente clementia, bonis assurgat moribus, et salutaribus in antea successibus commendetur.

Causae huius
dicti restituendi
officii.

§ 1. Cum itaque (sicut rei evidentia palam edocet) Urbs districtusque praedicti, quos paterno amplectimur affectu, ex defectu officii magistrorum, quod antiquitus pro viarum, stratarum, platearum et locorum aliorum tam publicorum quam privatorum, necnon aedificiorum lapideorum et ligneorum, parietum tignorum, banchorum, tectorum, tabulatum, mignanorum, apothecarum et pontium, portarum, passorum, aquarum decursuum, canalium et meatuum, necnon urbanorum et rusticorum praediorum, pratorum, hortorum atque vinearum, finium, restorationum, servitutum et libertatum administratione, institutum et ordinatum extitit, in praemissis et eorum singulis grandem deformitatem seu ruinam potius abhominabilem patiantur et iacturam. Et (sicut accepimus) nonnulli ex civibus, habitatoribus et incolis Urbis et districtus praedicti, macellarii videlicet, piscarii, sutores, palamantellarii, diversique artifices, loca ac etiam ergasteria Urbis inhabitantes, suasque inibi artes exercentes, viscera, intestina, capita, pedes, ossa, cruores, necnon pelles, carnes et pisces corruptos, resque alias foetidas atque corruptas in viis, stratis, plateis et locis publicis atque privatis huiusmodi prolicere atque occultare: nonnulli etiam ex civibus, habitatoribus et incolis eiusdem (quos aequae fatigat ambitio et repudianda conduit temeritas) mala malis invenientes, vias, stratas, plateas, loca publica, privata et ecclesiastica, ausu temerario atque sacrilego occupare, diripere, alienare et in usus proprios deducere, de illis quoque pro suo nutu disponere non verentur, intelligere nolentes, quantum huiusmodi sui excessus humanorum cor-

porum sanitatem, aeris puritatem et animarum salutem impediunt.

Restituitur.

§ 2. Nos igitur praemissas deformitates et excessus huiusmodi sub dissimulatione ulterius praeterire non valentes, attendentes propterea, quod in eadem Urbe, multo temporis decursu, neglectum fuit, in usum plurimum pullulasse, et praemissis incommodis possetenus occurrere cupientes; officium magistratus huiusmodi, iuxta illius antiquam institutionem, auctoritate apostolica renovamus, suscitamus et reintegramus atque restituimus.

Magistri creantur.

§ 3. Vobis quoque, quos nostros et Urbis praedictae zelatores existere non ambigimus, quosque fides, legalitas et prudentia, circumspectio atque multiplicia virtutum merita apud nos efficaciter recommendavit, magistratus officium huiusmodi, usque ad nostrum beneplacitum, cum solitis ab antiquo iurisdictionibus, potestatibus, honoribus, privilegiis, libertatibus atque oneribus universis, et cum potestate ad opus vestrum quoties et iuxta modum, qui vobis videbitur, submagistros faciendi et ordinandi, eadem auctoritate conferimus, et de illo etiam vobis providemus; vos quoque in praemissis et ea quomodolibet concernentibus ac ab illis dependentibus et eis annexis, magistratos facimus, constituimus, ordinamus, et etiam deputamus.

Qualis eorum
sit iurisdic-
tio.

§ 4. Ut exinde omnes et singulas deformitates et excessus, in praemissis vel circa ea, pro tempore quomodolibet occurrentes, absque cuiusvis vocatione seu citatione, sed per viam regiam, iuxta datam vobis a Domino prudentiam, etiam per demolitionem quorumcumque aedificiorum aut rerum aliarum, seu modum alium, quaecumque reparandi, corrigendi et commendandi, necnon praemissorum seu eorum occasione gravatos, ut praemittitur, absque lite, sed summarie, simpliciter et de plano (oppositione seu contradictione aut quacumque temporis etiam centenali praescriptione, legibus et consuetudinibus

generalibus quibuscumque, caeterisque contrariis non obstantibus) relevandi, restituendi et etiam reponendi, contradictores quoque quoslibet et rebelles privandi, bandiendi, arrestandi, incarcerationi atque omnia et singula faciendi et exercendi, quae magistri praedecessores vestri, qui fuerunt pro tempore, facere, gerere et exercere potuerunt seu etiam debuerunt, vobis, huiusmodi durante beneplacito, mandatum damus ac etiam potestatem.

Notarii eis dant.

§ 5. Et, ut officii vestri huiusmodi liberior et facilius sit exercitatio, Nardum de Bustachiis, procuratorem, necnon ipsum et Nicolaum de Mutis, nobiles viros cives romanos, notarios vestri officii, eadem auctoritate, facimus et ordinamus.

Officialibus caeteris praecipitur ut eis obediunt.

§ 6. Mandantes exinde omnibus et singulis nostri Capitolii marescallis, caeterisque officialibus, ut vobis et submagistris vestris atque vestrum cuilibet, in similibus, quae vestri exercitationem officii concernunt, pareant et obediant pariter et intendant. Insuper quascumque excommunicationis aut interdicti sententias, poenas et multas alias per nos seu praedecessores nostros in magistros pro tempore existentes forsitan promulgatas (quarum formam et tenorem volumus haberi pro expressis) auctoritate praedicta cassantes et irritantes.

Syndicari aut molestari id officio non debent.

§ 7. Vobisque, et occasione per vos in vestro officio factorum, ordinatorum seu quomodolibet administratorum aut quavis occasione gerendorum, fundorum (1) seu administrandorum nullibi locorum in causam trahi, syndicari aut alias quovis modo per quemcumque, etiam auctoritate apostolica, molestari valeatis, eadem auctoritate concedimus.

Contrariis derogatio.

§ 8. Antedictis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon statutis et consuetudinibus Urbis, caeterisque contrariis non obstantibus quibuscumque; decernentes exinde irritum et inane quicquid contra praemissa seu aliquod pra-

(1) Leg. forsitan flendorum.

missorum a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctos Apostolos, secundo kalendas aprilis, pontificatus nostri anno octavo.

Dat die 31 martii 1425, pont. anno viii.

XVI.

Iudaeis, ut a christifidelibus secernantur, signum deferendum decernit cum poenarum praefinitione contra non deferentes (1).

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Iudaeorum nonnulla scelera enumerat. — 2. Signum, ut a christianis distinguantur, ab eisdem deferri mandat. — 3. Poenas contra huiusmodi signum non deferentes statuit. — 4. Has leges publicari praecipit. — 5. Obstantibus derogat. — Clausulae.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Sedes Apostolica pietatis et clementiae suae gremium Iudaeis continuo reserans, quo ad gratiam recolligat, si viam velint agnoscere veritatis, adversus illos ex eis, qui religionem et profitentes eandem offendere non verentur, eo gravius dedignatur et dedignantius commovetur, quo benignius et favorabilius illos in terris christianorum, sub spe conversionis eorumdem, noscitur sustinere.

§ 1. Ad audientiam siquidem nostram fide dignis relatibus nuper, non sine gravi nostrae mentis turbatione, pervenit quod nonnulli Iudaei utriusque sexus, qui in Caffensi et Cannensi ac aliis ultramarinarum partium civitatibus, terris et locis christianorum ditioni subiectis commorantur, de eorum obstinatione non contenti, sub fraudis et malitiae palliatione, tamquam nullum in eorum habitu speciale signum, quo pro Iudaeis agnosci

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

valeant, deferentes, quamplurimis etiam utriusque sexus christianis civitatibus, terrarum et locorum praedictorum eos minime noscentibus se christianos ostentare, multaque exinde atque varia enormitates et scelera detestabilia temerariis ausibus committere non formidant, et inter alia, quod utique solo auditu horrendum est, Zichorum, Rossorum, Alanorum, Mingrellorum et Anogusiorum, sub christiani nominis professione iuxta Graecorum ritum baptizatorum, personas utriusque sexus, quotquot possunt, emunt, et emptas Saracenis aliisque infidelibus, eiusdem nominis perpetuis et immanissimis hostibus, etiam pro decuplo pluri quam eas emerunt pretio, crudeliter vendunt ac exactissimas mercantias de eis faciunt, personas ipsas nonnunquam ad eorumdem Saracenorum et infidelium terras, ob eam causam, corporaliter abducendo, ex quo inde sequitur quod Saraceni et infideles ipsi personas easdem sic eis venditas fidem catholicam abnegare compellunt, eisque, etiam per enorme et nefarium sodomitium, abutuntur, in earum perpetuae supplantationis et perditionis miserabilem iacturam, christianae religionis opprobrium ac scandalum fidelium plurimorum.

Signum, ut a christianis distinguantur, ab eisdem deferri mandat.

§ 2. Quare christifidelium indemnitatibus, prout nostra interest, salubriter providere, et Iudaeorum talia patrantium praedictorum fraudibus atque nequitias resistere intendentes, auctoritate apostolica, tenore praesentium, statuimus et etiam ordinamus quod quilibet dictorum Iudaeorum utriusque sexus in habitu suo aliquod speciale et eminens signum, sibi, vigore praesentium, per locorum ordinariorum, ut a christifidelibus discernantur, induendum seu imponendum deinceps in perpetuum deferant, quo in oculis omnium Iudaeus, si masculus, et si foemina fuerit, Iudaea evidenter appareat, et absque illo nunquam incedere, nec ullus ipsorum aliquam vel aliquas personam seu personas huiusmodi, per se vel alium,

seu etiam pro se vel alio, publice vel occulte, aliqua ratione vel causa, praefatis Saracenis seu infidelibus vendere, dare, tradere, accommodare, donare seu alienare, aut alias ipsis infidelibus auxilium vel favorem in christianorum dispendium praestare quoquomodo praesumant.

§ 3. Nos vero quemlibet ex ipsis Iudaeis, qui huiusmodi sibi indicium vel impositum signum deferre neglexerit, eo ipso poenas et sententias contra Iudaeos in civitatibus et terris et locis nobis et Romanae Ecclesiae immediate subiectis commorantes, signum eis indictum vel impositum non deferentes inflicta incurere, illisque puniendos fore decernimus: et quod quicumque ex eis, qui contra huiusmodi constitutionem et ordinationem nostram, in personae vel personarum venditione seu alias auxilii vel favoris infidelibus praestatione huiusmodi, venire praesumpserit, res et bona sua omnia, in quibuscumque et ubicumque, ac quibusvis pondere, numero et mensura consistant, prorsus amittat, ea in redemptionem ipsius vel ipsarum venditae seu venditarum personae vel personarum, si redimi poterit aut poterunt, alioquin in fabricam, reparationem et conservationem ecclesiarum, hospitalium et aliorum piorum locorum, aut in defensionem praelibatae fidei contra eius inimicos, seu civitatis, terrae vel loci, cuius idem contraveniens incola vel habitator fuerit, fortificationem et utilitatem integre convertenda; quodque idem contraveniens a civitate, terra vel loco huiusmodi expellatur, et ab illa vel illo perpetuis temporibus exulet, nec in aliqua alia civitate, terra vel loco christianorum morari valeat: si inde capi possit, debite puniatur et castigetur, iuxta canonicas sanctiones.

§ 4. Monentes et in Domino exhortantes venerabiles fratres nostros Caffensem et Cannensem episcopos ac alios

Poenas contra huiusmodi signum non deferentes statuit.

Has leges publicari praecipit.

huiusmodi aliorum locorum ordinarios, necnon dilectos filios venerabiles viros gubernatores, consules, potestates, capitaneos, rectores, officiales, communitates et universitates civitatum, terrarum et locorum praedictorum; eis universis et singulis nihilominus per apostolica scripta mandantes ut omnia et singula supradicta in eisdem civitatibus, terris et locis, auctoritate nostra, solemniter publicent et faciant per alios publicari, ne aliquis Iudaeorum praefatorum imposterum valeat de praemissis ignorantiam praetendere seu etiam allegare, necnon indicent Iudaeis ipsis huiusmodi signum per eos, ut praemittitur, deferendum, ac faciant huiusmodi constitutionem et ordinationem nostram inviolabiliter observare: ac eam in omnibus et per omnia, cum necesse fuerit, studeant per se vel per alios executioni debitae demandare. Contradictores quolibet et rebelles, videlicet episcopi et ordinarii per censuram ecclesiasticam, si ei locus fuerit, gubernatores vero et alii saeculares praedicti districtione, qua convenit, temporali, postposita appellatione, compescant, et in praesentibus contentas litteris in favorem fidei catholicae diligenter et efficaciter exequantur.

§ 5. Non obstantibus privilegiis et litteris eisdem Iudaeis, per quoscumque, quavis auctoritate fungentes, seu dignitate fulgentes ecclesiastica vel mundana, concessis, ac municipalibus et aliis statutis, necnon consuetudinibus ibidem hactenus observatis, caeterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis, monitionis, exhortationis et mandati infringere, etc.

Datum Romae apud Ss. Apostolos, tertio nonas iunii, anno octavo.

Dat. die 3 iunii 1425, pontif. anno VIII.

XVII.

Contra ementes, rapientes seu alias quomodolibet allicientes christicolos, ut infidelibus vendant, mercesque eorum loco recipiant, excommunicationis aliasque poenas decernit (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae edendae constitutionis. — 2. Christianos Saracenis et infidelibus vendi prohibet. — 3. Inobedientes percellit anathemate. — 4. Hanc legem publicari mandat.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Pastoralis sollicitudinis debitum in hoc praecipue exsolvere nos convenit, ut his, quae in christianae religionis emergunt offensam, quantum nobis ex alto conceditur, salubriter occurramus, eoque solertius et diligentius, quo remotioribus in partibus illa committuntur, ubi difficilius nobis est adhibitio remedii super eis.

§ 1. Sane lamentabilis querela multorum nostrum nuper turbavit auditum quod nonnulli iniquitatis filii baptismatis fonte renati, christianum nomen contemnentes, propriaeque salutis immemores, qui in partibus ultramontanis, praesertim in Caffensi et Cannensi civitatibus ac aliis illis circumvicinis locis pro tempore conversantur, Zichorum, Rossorum, Alano- rum, Mingrellorum et Anogusiorum etc. (prout in praecedenti Constit., § 1).

§ 2. Quare tam graves et detestabiles excessus nullatenus sustinere, sed illis, prout nostra interest, resistere efficaciter intendentes, felicitis recordationis Nicolai Papae quarti et nonnullorum aliorum Romanorum Pontificum, praedecessorum nostrorum, qui quoscumque arma, equos, ferrum, lignamina, victualia et alia quaecumque mercimonia infidelibus deferentes in nonnullas poenas et sententias incidere statuerunt, vestigiis inhaerentes, auctori-

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic. Consule Raynaldum, ann. 1425.

Exordium

Causae edendae constitutionis.

Christianos Saracenis et infidelibus vendi prohibet.

tate apostolica, tenore praesentium, statuimus, volumus et ordinamus quod nullus aliquam vel aliquas personam seu personas ex Zichis, Rossis, Alanis, Mingrellis et Anogusiis seu aliis sub Christi nomine baptizatis huiusmodi, per se vel alium, seu etiam pro se vel alio, publice vel occulte, aliqua ratione vel causa, praefatis Saracenis sive infidelibus vendere, dare, tradere, accommodare, donare seu alienare aut alias ipsis infidelibus auxilium vel favorem in christianorum dispendium praestare quoquomodo praesumat.

§ 3. Nos vero quemlibet, qui contra huiusmodi constitutionem, voluntatem et ordinationem nostram ausu temerario venire praesumpserit, excommunicationis sententiae decernimus subiaceri, a qua sententia idem contraveniens, nisi tantum de bonis propriis in ipsarum venditarum personarum redemptionem, si redimi poterit, alioquin in Ecclesiarum, hospitalium et aliorum piorum locorum dedicatum sub nomine Iesu Christi fabricam, reparationem et conservationem, aut in praefatae fidei contra eius inimicos defensionem integre convertendum exolverit et erogaverit cum effectu, quantum detrimenti et damni propterea eisdem venditis personis intulerit, aut absque mandato nostro vel Sedis Apostolicae speciali, praeterquam in mortis articulo constitutus, absolvi non possit, et sit inhabilis ad quaecumque per eum imposterum prosequenda.

§ 4. Monentes et in Domino exhortantes venerabiles fratres nostros archiepiscopos et episcopos, necnon dilectos filios nobiles viros duces, marchiones, comites, gubernatores, consules, potestates, capitaneos, rectores, officiales, communitates et universitates quarumcumque civitatum, terrarum et locorum, quae per christianos tenentur ultramarinarum partium praedictarum, eis universis et singulis nihilominus iniungentes, ut videlicet archiepiscopi et episcopi omnia et singula supradicta in civitatibus eorum et in locis

singulis suarum dioecesium coram populo publicent et faciant per alios solemniter publicari, iubeantque et procurent illa ab omnibus ducibus, marchionibus, comitibus, gubernatoribus, consulibus, potestatibus, capitaneis, rectoribus, officialibus, communitatibus et universitatibus praedictis, ac personis singularibus civitatum, terrarum et locorum eorundem auctoritate nostra inviolabiliter observari: districtius insuper inhibentes universis Christifidelibus, ne contra praemissa quidquid attentare praesumant, quod si secus scienter egerint, praedictis poenis et sententiis, conditionibus et praeceptis iuxta constitutionem eandem noverint se ligatos.

Nulli ergo omnino etc.

Datum Romae, apud Sanctos Apostolos tertio nonas iunii, anno octavo.

Dat. die annoque eodem.

XVIII.

Homicidas in terris baronalibus in districtu Urbis existentibus recipi minime posse, poenasque contra receptatores decerni, omnemque iurisdictionem senatori Urbis circa illorum punitionem deberi declarat (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Causa edicti. — 2. Baronibus, ut bannitos senatori Urbis puniendos tradant, praecipit. — 3. Inobedientes poenis addicit. — 4. Hasce litteras valvis Capitolii iubet affigi. — 5. Clausulae.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Improbis quorundam conatibus et ausibus temerariis, qui horrenda inhumanitate mortem sitiunt aliorum, tanto est propensiori studio per Apostolicae Sedis providentiam occurrendum, quanto ipsorum detestanda et inordinata voluntas

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Prooemium

praeberet aliis execrabilis exempli perniciem sine poenae formidine similia perpetrandi.

Causa edicti.

§ 1. Cum itaque, sicut fide digna relatione didicimus, nonnulli barones, potestates, communitates ac alii civitates, oppida, castra, fortalitia, terras et alia loca quaecumque obtinentes seu regentes aut custodientes, homicidas etiam condemnatos receptare et, neglecta iustitia, in suis libertatibus confovere praesumant in reipublicae laesionem ac abhominabilis criminis defensionem et periculum plurimorum.

Baronibus, ut bannitos senatori Urbis puniendos tradant, praecipit.

§ 2. Nos igitur, ne dictorum homicidarum horrenda temeritas quoquomodo transeat impunita, et sine vindicta crescat audacia malignandi, ut saltem formidine poenae ab huiusmodi temeritatis audacia refragentur, tanto periculo paternae sollicitudinis studio occurrere cupientes, volumus et auctoritate apostolica tenore praesentium statuimus, constituimus et etiam ordinamus, quod omnes et singuli barones, potestates, communitates et aliae quaecumque personae ecclesiasticae vel saeculares cuiuscumque dignitatis, gradus, status et conditionis aut cuiuscumque praeminentiae fuerint, omnes et singulos homicidas, seu de homicidio convictos vel condemnatos, quaecumque ecclesiastica vel mundana praefulgeant dignitate, in eorum civitatibus, oppidis, castris, fortalitiis, terris et aliis locis quibuscumque, infra quinquaginta milliaria ab Urbe constitutis, a duobus annis proxime praeteritis citra receptatos et imposterum receptandos capi, detineri et carceribus mancipari, illosque manu forti detentos senatori eiusdem Urbis pro tempore existenti ad omnem ipsius senatoris vel alterius eius nomine requisitionem praesentari procurent, qui senator, si homicidam praedictum clericum esse contigerit, eum ad iudicem competentem remittere procurabit.

§ 3. Et ne statutum, constitutio et ordinatio praedictae fiant ludibrio, debitoque frustrentur effectui, et nedum verbis, sed etiam rebus et executione seu (sic) ipsa imposita censeatur, baronibus, potestatibus, communitatibus, universitatibus, officialibus et aliis quibuscumque personis ecclesiasticis vel saecularibus praedictis homicidas praedictos receptantibus et imposterum receptaturis sub poena perditionis civitatis, terrae, castri seu loci in quo dictum homicidam receptaverint, necnon mille florenorum auri, quos Camerae Apostolicae, dum secus actum fuerit, applicari volumus, per apostolica scripta praecipimus et mandamus, ut homicidas huiusmodi iuxta tenorem et formam statuti, constitutionis et ordinationis praedictorum ad omnem senatoris praedicti vel alterius ipsius nomine requisitionem absque morae dispendio, praesentare festinent cum effectui.

Hae litterae valvis Capitolii iubet affigi.

§ 4. Ut autem praedicta ad communem singulorum notitiam deducantur, ne de eis ignorantia praetendi valeat seu etiam allegari, praesentes litteras valvis Capitolii almae Urbis mandavimus fecimusque affigi, ut quasi quodam sonoro praeconio et patulo indicio ad omnium notitiam valeant pervenire, decernentes auctoritate praedicta, ut huiusmodi litterae, ut praefertur, affixae et publicatae omnes, quos concernunt, perinde arceant, ac si eis forent personaliter et praesentialiter intimatae, cum non sit verisimile apud eos remanere incognitum, quod tam patenter extitit omnibus intimatum.

Clausulae

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, constitutionis et ordinationis infringere etc.

Datum Romae, apud Sanctos Apostolos, kalendis septembris, pontificatus nostri anno octavo.

Dat. die 1 septembris 1425, pont. anno viii.

Inobedientes poenis addicti.

XIX.

Institutio Studii generalis in oppido Lovanii, tunc Leodiensis, nunc Mechliniensis dioecesis, et ducatus Brabantiae, cum privilegiorum et gratiarum elargitione, ac nonnullorum statutorum praefinitione.

SUMMARIUM

Prooemium. — 1, 2. Ducis Brabantiae petitio pro Lovaniensi erigenda Universitate. — 3. Domum aptam ad hoc eligit cum rebus omnibus opportunis. — 4. Ducis Brabantiae petitioni addita nonnulla de rectoris auctoritate et scholarium. — 5. Ac doctorum privilegiis. — 6. Martinus studium ibidem in qualibet facultate, theologica excepta, instituit. — 7. Magistris et scholaribus caeterarum Universitatum privilegia elargitur. — 8. De licentiandis. — 9. Licentiati ubique docere possunt. — 10. Scholastico data facultas quascumque cognoscendi causas ad doctores scholaresque pertinentes. — 11. Obstantium derogatio. — 12. Nisi dux et communitas promissis infra annum steterint, has litteras irritas vult.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Prooemium.

Sapientiae immarcescibilis, cuius inextinguibile eradiat lumen, cuiusque infinitus est thesaurus omnem habens vigorem, et virtutis Altissimi dispensator, omniumque chrismatum elargitor ipse Dominus ad hoc suae miserationis dignatione nobis, licet immeritis, sponsae suae universalis Ecclesiae regimen pia dispensatione commisit, et nostrae debilitatis oculo iugum imposuit apostolicae servitutis, ut in Petri specula positi, tamquam de supremo vertice ad infima mundi prothoplastique posteros, qui non nativitatis deponunt fructus, sed intelligentiae spiritu eandem, cuius initium verissima est disciplina, concupiscentia, perstringendi sapientiam, divinis adducantur eloquiis, reflectentes intuitum, quid pro indisciplina errantium curandis mentibus pro huiusmodi illustranda Ecclesia ad fidei

propagationem conferat orthodoxae, quid statui conveniat fidelium quorumlibet prospiciamus attentius; et qualiter a fidelibus ipsis, profugatis ignorantiae tenebris, illi, post supereminetissimam Summi Opificis notionem, per eiusdem sapientiae donum in via mandatorum directi veri luminis pertingant claritatem, solertius intendentes, eo ad quaerendum ipsius sapientiae alimenta litterarum studia, per quae divini Nominis et eiusdem fidei cultus pro tenditur, militantis Ecclesiae respublica in spiritualibus et temporalibus cum animarum salute geritur, pax et tranquillitas ubilibet solidantur, omnisque conditionis humanae dilatatur prosperitas, nostrae provisionis, sollicitudinis ope, apostolicisque favoribus propensius excitemus.

§ 1. Sane pro parte dilectorum filiorum nobilis viri Ioannis ducis Brabantiae ac praepositi, decani, scholastici et capituli Ecclesiae S. Petri, necnon burgimagistrorum, scabinorum et communitatis oppidi Lovaniensis, Leodiensis dioecesis, nobis nuper exhibita petitio continebat, quod licet in ducatu Brabantiae et aliis dominiis ipsius ducis, necnon etiam in Leodiensi, Cameracensi, Traiectensi, Morinensi et Tornacensi dioecesis, caeterisque ibidem circumvicinis partibus et dominiis multa famosa et insignia loca populo christiano, et rerum copia admodum opulenta existant, nullus tamen in illis locus esse noscitur, in quo saltem generale existat Studium litterarum, unde partium illarum plerique commodo et usu studii carentes, vel huiusmodi litterarum imperitiae subiacent, vel in remotis partibus degere habent, scientiae huiusmodi in eis sectantes incrementum. Verum oppidum praefatum, quod de temporali dominio ipsius ducis existit; adeo rerum copia, aeris temperie, multitudinis capacitate atque domorum et aliarum rerum necessariarum commoditate per Dei gratiam est refertum quod ad huiusmodi receptandum, confovendum-

Ducis Brabantiae petitio pro Lovaniensi erigenda Universitate.

que studium aptum plurimum et idoneum existere perhibetur.

§ 2. Quapropter ipsi dux, praepositus, decanus, scholasticus, capitulum, burgimagistri, scabini et communitas considerantes attentius quod, inter caetera virtutum opera, quae tamquam accepta summo rerum Auctori sacrificia, quae per manus offeruntur humanas, illa divinae Maiestati grata plurimum nullatenus ambiguntur, per quae ad suscipiendum singulare virtutum diadema illis, qui scientiarum earumdem sitiunt acquirere margaritam, opportunis remediis et auxiliariis commodis subventionis praesidium efficaciter impertitur, generale litterarum Studium in eodem oppido ordinari desiderant, ut inibi disciplinae atque sapientiae se studiis exercentes, sibi et aliis meliores effici valeant, et partium illarum prosperitatis, auctore Domino, facilius incrementum sequatur.

Domum aptam ad hoc eligi cum rebus omnibus opportunis.

§ 3. Et nihilominus dux ipse una cum burgimagistris, scabinis et communitate huiusmodi, domos aptas et loca convenientia illic cum scamnis et aliis necessariis officinis pro magistris, doctoribus et scholaribus, ac aliis pro tempore legentibus, docentibus, disputantibus et audientibus disputare, necnon eisdem magistris et doctoribus legentibus de salario competenti annis singulis vel alias de beneficiis ecclesiasticis providere.

Dux Brabantiae petitioni addita nonnulla de rectoris auctoritate et scholarium.

§ 4. Necnon quod rector universitatis Studii huiusmodi pro tempore existens super omnia membra Universitatis eiusdem et illorum servitores tam in civilibus, quam in criminalibus et aliis quibuscumque causis, negotiis et excessibus, sine impedimentis quibuscumque, iurisdictionem, coercionem et emendationem dictis duci, praeposito, decano, scholastico, capitulo, burgimagistris, scabinis et communitati communiter vel divisim in eodem oppido quomodolibet competentes exercere valeat, concedere, et iurisdictionem, coercionem et correctionem huiusmodi a se penitus

abdicare et in rectorem ipsum plenarie transferre, singulis quoque doctoribus, magistris et scholaribus causa studii ad dictum oppidum accedentibus vel de illo excedentibus pro tempore quaecumque sua res et bona secum asportandi, et ea pro suae voluntatis libito deportandi, sive ibidem vendendi, libertatem tribuere intendunt pariter et proponunt.

§ 5. Quare pro parte dictorum ducis, praepositi, decani, scholastici, capituli, burgimagistrorum, scabinorum et communitatis desiderantium etiam, quod magistris, doctores et scholares supradicti pro potiori dicti Studii incremento condignis privilegiis se communitos sentiant, quibuscumque libertatibus, immunitatibus et exemptionibus aliorum generalium Studiorum, quantum in ipsis ducis, praepositi, decano, scholastico, capitulo, burgimagistris, scabinis et communitate, et aliis ipsius ducis subditis fuerit, gaudentes utantur, nobis fuit humiliter supplicatum, ut in dicto oppido generale litterarum Studium in qualibet licita facultate erigere et ordinare de benignitate apostolica dignemur.

Ac doctorum privilegia.

§ 6. Nos igitur, relatione fida, post informationem diligentem super habilitate loci et aliis circumstantiis praemissis de mandato nostro receptam, oppidum ipsum aeris temperie politum, singularumque rerum humano usui necessariorum ubertate refertum et alias pro huiusmodi Studio locum aptum didicimus, pium, meritorium eorumdem ducis, praepositi, decani, scholastici, capituli, burgimagistrorum, scabinorum et communitatis desiderium, per quod scientiarum fons, ex quo ad Dei laudem et gloriam haurire possint singuli viri consilii maturitate perspicui, virtutum et dogmatum ornatibus redimiti, succrescat, plurimum commendantes, huiusmodi supplicationibus inclinati, auctoritate apostolica praesentim serie statuimus et etiam ordinamus, quod amodo in dicto oppido generale in facultate qualibet,

Martinus Studium ibidem in qualibet facultate, theologica excepta, instituit.

praeterquam in theologia, sit studium, illudque perpetuis futuris temporibus ibidem vigeat et observetur.

Magistris et scholaribus litterarum Universitatum privilegia elargitur.

§ 7. Quodque omnes et singuli doctores, magistri et scholares inibi omnibus et singulis libertatibus, immunitatibus et indulgentiis, quibusvis doctoribus, magistris et scholaribus Coloniae, Viennae ac Lipsiensis, Pataviensis et Merseburgensis dioecesium oppidis studii causa commorantibus, per Sedem Apostolicam vel alias qualitercumque concessis, gaudeant pariter et utantur.

De licentia ducis.

§ 8. Singuli vero, qui cursu feliciter consummato in ea facultate, ita inhaesere Studio ut bravium obtinere meruerint, sibi etiam pro aliorum erudimento docendi licentiam, ac doctoratus sive magisterii honorem petierint elargiri, per ipsorum inibi doctores sive magistros praeposito, quem cancellarium Studii in oppido huiusmodi esse perpetuo volumus, si hic praesens fuerit, alioquin decano dictae Ecclesiae, pro tempore existentibus, sive aliis ab eis deputandis praesententur, et ab illis, si servatis consuetudine et modis super talibus in dictis Studiis generalibus observari solitis, ad hoc extiterint idonei sufficientesque reperti, licentiam et honorem sortiantur et reportent antedictos.

Licentia ubique docere possunt.

§ 9. Qui quidem praesentati quam primum illos adepti fuerint, absque ulterioribus ab eis habendis examine et approbatione in ipsa facultate, qua licentiam et honorem attigerint, in eisdem legere et docere libere et licite ubique possint et valeant.

Scholasticus data facultas quascumque cognoscendi causas ad doctores et scholares pertinet.

§ 10. Rursus quoque omnium et singulorum causarum et negotiorum cognitio atque decisio doctorum, magistrorum, scholarium, membrorum ac servitorum eorumdem, sive clerici sive laici fuerint, et etiam de quibuscumque criminibus et excessibus correctio et punitio, ac omnimoda super illis iurdictio ad rectorem Studii in eodem oppido Lova-

nien. dictum scholasticum per primum quinquennium esse, et ex tunc annis singulis inibi iuxta consuetudinem studiorum huiusmodi eligi volumus, et non ad ducem, seu eius successores duces Brabantiae, praepositum, decanum, scholasticum, capitulum, burgimagistros, scabinos et communitatem praefatos, aut aliquem ex eis ipsorumve officiales pertinere omnimodo dignoscantur, praefatisque duci, successoribus, praeposito, decano, scholastico, capitulo, burgimagistris, scabinis, communitati et officialibus et aliis quibuscumque de causis et negotiis huiusmodi cognoscendi, sive illa dirimendi, aut membra et servitores huiusmodi vel ex eis aliquem pro criminibus et excessibus eisdem, aut quomodolibet corrigendi vel puniendi, seu aliquam in eos superioritatem vel iurisdictionem exercendi facultate et auctoritate penitus interdictis.

Obstantium derogatio.

§ 11. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, et aliis contrariis quibuscumque.

Nisi dux et commun. promissis infra annum steterint, has litteras irritas vult.

§ 12. Volumus autem, quod nisi infra annum, a data praesentium computandum, dux et praepositus, decanus, scholasticus et capitulum, ac burgimagistri, scabini et communitas supradicti, prout eos communiter vel divisim contingere censetur, privilegia et libertates concesserint, ac iurisdictionem a se abdicaverint, et eam in rectorem ac Universitatem praedictos transulerint antedicta realiter et cum effectu, praesentes litterae et quaecumque inde secuta nullius existant roboris vel momenti.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis, ordinationis et voluntatis infringere etc.

Datum Romae apud Ss. Apostolos quinto idus decembris, pontificatus nostri anno nono.

Dat. die 9 decembris 1425, pont. anno ix.

XX.

De sacramento Eucharistiae laicis sub una tantum specie iuxta Constantiensis sancti concilii ministrando.

SUMMARIUM

Martini PP. pro Constant. canonum observatione sollicitudo. — 1. Procurator causarum fidei decretum de Communionem sub una specie ministranda ex registris actorum concilii extrahi petit. — 2, 3. Tenor laudati decreti. — 4. Copiae decreti fidem addit Papa. — 5. Clausulae.

Martinus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Apostolicae Sedis praecellens auctoritas ad hoc libenter intendit, ut ea, quae per Constantiense concilium, praesertim pro extirpandis haeresibus provide et salubriter statuta sunt, ad notitiam Christi fidelium deducantur et firmiter observentur.

§ 1. Hinc est, quod nos tenore quarundam literarum a dicto concilio super quandam constitutionem dudum per ipsum concilium editam emanatarum, et in quodam libro in eodem concilio conscripto, in quo etiam aliae ipsius concilii constitutiones et literae registratae inveniuntur, quas nos in primordio assumptionis nostrae ad summum apostolatus apicem, ex certa scientia auctoritate apostolica approbando, duximus innovandas, repertum et registratum, ut de ipso etiam alibi, ubi opportunum fuerit, plena certitudo habeatur, ad dilecti filii magistri Michaelis de Brodetheutumcali rectoris parochialis Ecclesiae Sancti Adalberti sub Oderass Pragensi, procuratoris causarum fidei, asserentis se de ipso tenore pro stabilitate eiusdem fidei in Romana Curia et extra illam indigere, supplicationis instantiam de libro ipso extrahi et praesentibus annotari fecimus, qui sequitur per omnia in haec verba.

§ 2. Sacrosancta universalis synodus Constantiensis in Spiritu Sancto legitime congregata, catholicam Ecclesiam reprae-

sentans, ad perpetuam rei memoriam. Apostolica docet sententia de matrice sancta et universali Ecclesia, quod Christus tradidit semetipsum pro Ecclesia, ut exhiberet sibi eam gloriosam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquod huiusmodi; quia vero in moribus et consuetudinibus partis dissentio universitatis Ecclesiae parit maculam, quae prorsus purganda est (turpis enim est omnis pars universo suo non congruens, qualis turpitudine est quorundam assertio contra universalem Ecclesiae consuetudinem tradens, quod laici tenentur venerabile Eucharistiae sacramentum sumere sub utraque, scilicet panis et vini, specie); quamobrem scientes Christi sponsam, ut immaculate conservaretur, nobis singulariter et fidenter esse commissam; Sponso dicente: Curam illius habere, et quodcumque supererogaveris, ego cum rediero, reddam tibi, statuimus praefatam maculam abstergere, et laudabilem Ecclesiae consuetudinem, qua laici hactenus non sumpserunt sacramentum Eucharistiae sub vini specie, decreto venerabiliter roborare, constitutionem nostram super hoc in nostra publica sessione promulgando, cuius tenor sequitur in haec verba:

§ 3. In nomine Sanctae et Individuae Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen. Cum in nonnullis mundi partibus quidam temerarie asserere praesumant, populum christianum debere sacrum Eucharistiae sacramentum sub utraque panis et vini specie suscipere; et non solum sub specie panis, sed etiam sub specie vini populum laicum passim communicent, etiam post coenam, et alias non ieiunium communicandum esse pertinaciter asserant, contra laudabilem Ecclesiae consuetudinem rationabiliter approbatam, quam tamquam sacrilegam damnabiliter reprobare conantur; hinc est, quod hoc praesens sacrum Constantiense generale concilium in Spiritu Sancto legitime congregatum, adversus hunc errorem salutis fidelium providere satagens, matura plurium

doctorum, tam divini quam humani iuris deliberatione praehabita, declarat, decernit et definit, quod licet Christus post Coenam instituerit, et suis discipulis ministraverit sub utraque specie panis et vini hoc venerabile Sacramentum; tamen, hoc non obstante, sacrorum canonum auctoritas laudabilis et approbata consuetudo Ecclesiae servavit et servat, quod huiusmodi Sacramentum non debet confici post coenam, neque a Christi fidelibus recipi non ieiunis, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis a iure vel ab Ecclesia concessio vel admissio. Et sicut haec consuetudo ad vitandum aliqua pericula et scandala rationabiliter introducta est, quod licet in primitiva Ecclesia huiusmodi Sacramentum reciperetur a fidelibus sub utraque specie, et a laicis tantummodo sub specie panis suscipiatur, cum firmissime credendum sit et nullatenus dubitandum integrum Christi Corpus et Sanguinem tam sub specie panis, quam sub specie vini veraciter contineri. Unde cum huiusmodi consuetudo ab Ecclesia et Sanctis Patribus rationabiliter introducta et diutissime observata sit, habenda est pro lege, quam non licet reprobare, aut sine Ecclesiae auctoritate pro libito innovare. Quapropter dicere, quod hanc consuetudinem aut legem observare sit sacrilegum aut illicitum, censi debet erroneum; et pertinaciter asserentes oppositum praemissorum tamquam haeretici arcendi sunt et graviter puniendi per dioecanos locorum sive officiales eorum, aut inquisitores haereticae pravitatis in regnis seu provinciis, in quibus contra hoc decretum aliquid forsitan fuerit attentatum aut praesumptum, iuxta canonicas et legitimas sanctiones in favorem catholicae fidei contra haeticos et eorum fautores salubriter adinventas. Item ipsa sancta synodus decernit et declarat super ista materia reverendissimis in Christo patribus et dominis patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis et eorum in spiritualibus

vicariis ubilibet constitutis, processus esse dirigendos, in quibus eis committatur et mandetur auctoritate huius sacri concilii sub poena excommunicationis, ut effectualiter puniant contra hoc decretum excedentes eos, qui communicando populum sub utraque specie exorbitaverunt et sic faciendum esse docuerunt; si ad poenitentiam redierint, ad gremium Ecclesiae suscipiantur, iniuncta eis pro modo culpae poenitentia salutaris. Qui vero ex illis ad poenitentiam redire non curaverint animo indurato, per censuras ecclesiasticas per eos ut haeretici sunt coercendi: invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis. Ut autem nostrae constitutionis huiusmodi, ubicumque exhibita vel ostensa fuerit, ab omnibus adhibeatur maior fides, eam praesentibus fecimus annotari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Constantiae decimo septimo kalendas iulii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo decimo septimo, Apostolica Sede vacante.

§ 4. Volentes igitur et eadem auctoritate decernentes, quod idem tenor plenam vim, plenumque robur per omnia habeat, et ei, quodcumque et ubicumque, sive in iudicio vel alibi exhibitus fuerit, stetur firmiter et adhibeatur plena fides ac si literae originales suprascriptae exhibitae fuerint vel ostensae.

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae voluntatis et constitutionis infringere, etc.

Datum Romae apud Sanctos Apostolos, octavo kalendas februarii, anno nono.

Dat. die 25 ianuarii 1426, pont. anno ix.

Martini PP. pro Constant. canonum observatione sollicitudo.

Procurator causarum fidei decretum de Communionem sub una specie ministranda ex registris actorum concilii extrahi petit.

Tenor laudati decreti.

Copiae decreti fidem addit Papa.

Clausulae

XXI.

Prohibitio trahendi personas ecclesiasticas ad forum saeculare.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Abusus nonnullos hac in materia subortos dolet, tum ex parte iudicum, — 2. Tum ex parte officialium laicorum. — 3. Sub poenis itaque hic expressis causas, personasque ecclesiasticas ad laicalia tribunalia trahi vetat: — 4. Laicosque officiales, complicesque talia attentantes excommunicationi addicit: — 5. Et contra eosdem agi mandat. — 6. Contrariis derogat.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ad reprimendas insolentias transgressionum, eorumque praesumptionem refragandam, si nervus ecclesiasticae disciplinae lentescat, eorum voluntas proclivior sit ad peccandum, et exemplum impunitatis periculosius in alios derivatur. Propter quod ad praesidentis officium pertinet sic debitam executionem adhibere iustitiae, quod commissam iam puniat et committendorum in posterum audaciam interdicat.

§ 1. Sane, sicut displicenter accepimus, nonnulli diversorum regnorum et terrarum iudices, alique officiales laici et laicales personae, iurisdictionem in temporalibus exercentes, exercerique facientes, non attendentes, quod laicis in clericos et ecclesiasticas personas et illorum bona nulla sit attributa potestas; praetextu huiusmodi, quod asserant in suis dominiis ad se pertinere coercere via facti, quae vere et fide attentata asseruntur, etiam in quocumque loco sacro vel religioso quantumcumque Deo dicato, ex quacumque causa, etiam si ratione delationis Corporis Christi, collationis sacramentorum et beneficiorum ecclesiasticorum, venditionis factarum aut aliarum rerum et bonorum ad Ecclesias et ecclesiasticas personas pertinentium quomodo-

cumque, etiam si sola negatione vel affirmatione turbatio facti interveniat et ad eos recurratur, cognitionem ad se spectare, pro eo quod factum et novitas, quae praetenduntur, etiam sine alia violentia, quamvis in loco spirituali et in loco sacro sive religioso, eo quod immediate, ut praetenduntur, spiritualia non existant; propterea ministros Ecclesiae et personas ecclesiasticas, quantumcumque res, causa vel occasio unde dependeat et derivatur, pia, sacra vel ecclesiastica sit aut spiritualis, ad forum suum et ipsarum cognitionem trahunt et respondere cogunt.

§ 2. Necnon procuratores fiscales in curiis temporalibus multotiens agere procurant, ad quos (quod deterius est) nonnulli praelati et personae ecclesiasticae in superbiam et elationem dati, ad superandum et sibi subiiciendum per tales inventiones et cautelas alias personas ecclesiasticas et religiosas habent plerumque recursum, et propterea in eisdem regnis et terris, civitatibus, castris et locis, auctoritas et iurisdicatio ecclesiastica peritus absorbentur, et nihilominus ipsi laici iudices, alios laicos respondentes in foro ecclesiastico super rebus quantumcumque ecclesiasticis vel spiritualibus, et concernentibus immediate ecclesiasticas personas, ne respondeant, et iudicibus ecclesiasticis, ne cognoscant, inhibitiones fieri sub gravibus poenis temporalibus faciunt et procurant, et si secus fecerint, emendam pecuniariam excessivam exigere, ac vastatores in domibus et piis aliis locis ecclesiasticis et religiosis inducere, ac loca ipsa, personasque ecclesiasticas iocalibus et paramentis ecclesiasticis et bonis mobilibus ac aliis spoliare, illaque vendere et alienare, fructus quoque et proventus ad temporalitatem ad manus suas ponere, necnon diversas iniurias et molestias reales et personales eisdem personis ecclesiasticis inferre non verentur, in Dei offensam, animarum suarum periculum, ecclesiasticae libertatis vilipen-

Tum ex parte officialium laicorum.

Sub poenis itaque hic expressis causas personasque ecclesiasticas ad laicalia tribunalia trahi vetat.

dium et plurimorum gravamen, praeiudicium et iacturam.

§ 3. Nos igitur adversus talia praesumentium temeritatem remedia apponere et super his salubriter providere cupientes, ac concilii Milevitani ac fel. record. Innocentii Papae III, praedecessoris nostri, constitutionibus super hoc editis, auctoritate apostolica, ex certa scientia ac nostra irrefragabili constitutione perpetuo duratura, tenore praesentium statuimus, decernimus ac etiam ordinamus, quod omnes et singulae personae ecclesiasticae saeculares et regulares Ordinum quorumlibet, quacumque exceptione suffultae, etiam patriarchali, archiepiscopali, episcopali, abbatiali vel alia quavis praeferantur dignitate, quae aliam personam ecclesiasticam, collegium vel conventum, in actione reali, mixta vel personali, civili vel criminali, etiam occasione cuiuscumque submissionis, etiam iuramento vallatae, vel alias, ad forum sive iudicium laicale, directe vel indirecte (de qua in foro ecclesiastico ordinari consueverit, possit vel debeat, de iure vel de consuetudine aut alias cognosci) trahere praesumpserit, causam ipsam et omne ius ei sive eis, in possessorio vel petitorio, in re vel ad rem, causa vel occasione huiusmodi quomodolibet competentes, eo ipso perdant penitus et amittant, et singulares personae, excommunicationis; capitula vero et conventus, suspensionis et interdicti sententias incurrant ipso facto, et si personae ipsae et eis in praemissis adhaerentes et servientes in aliquo rebelles fuerint, et incontinenti non obediunt, omnes illas per privationem suorum beneficiorum ecclesiasticorum quorumcumque, quae obtinebant et in quibus et ad quae ius quomodolibet competit, et inhabilitationem ad alias in posterum obtinenda, coerceri et compelli volumus antedictas.

§ 4. Et nihilominus omnes et singulos iudices et executores, communitates, dominia, laicos et laicales personas, post-

Laicosque officiales complicesque talia at-

quam exceptum fuerit de non iurisdictione eorum, aut evidenter appareat huiusmodi cognitionem ad eos de iure non spectare, talia praesumentes et ea fieri mandantes, seu eorum nomine et mandato facta rata habentes, vel eis faciendis dantes auxilium, consilium vel favorem, cuiuscumque praeminentiae, dignitatis, gradus, ordinis vel conditionis existant, saeculares personas, eorum videlicet singulos officiales, quocumque nomine censeantur, et consiliarios et privatas personas, quae praemissorum principales perpetratores existerent, excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto, nullusque ab eisdem sententiis, per alium quam per Romanum Pontificem, praeterquam in mortis articulo constitutus, absolvi valeat sive possit, et praemissa omnia, non tantum ad futura, sed etiam ad praesentia et pendentia extendimus auctoritate memorata.

§ 5. Quodque etiam procurator fiscalis causarum Curiae Camerae Apostolicae contra culpabiles in praemissis desuper, summaria informatione praehabita, per se vel alium seu alios agere et procedere possit et valeat, nihilominus concedentes.

§ 6. Non obstante si aliquibus communiter vel divisim a Sede Apostolica sit indultum, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de eorum propriis nominibus ac indulto huiusmodi mentionem, et quibuslibet constitutionibus, privilegiis, indultis et literis apostolicis, de quibus etiam plena et expressa ac de verbo ad verbum in nostris literis habenda est mentio specialis, caeterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo, etc.

Datum Romae apud Sanctos Apostolos, kalend. februarii, pontificatus nostri anno undecimo.

Dat. die 1 februarii 1428, pont. anno XI.

tentantes excommunicationi addicit.

Et contra eosdem agi mandat.

Contrariis derogat.

XXII.

Iesuati, qui sub tutela Sedis Apostolicae suscipiuntur, a molestia qualibet inquisitorum haereticae pravitatis liberantur.

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Iesuati cum ab inquisitoribus et eorum officialibus molestarentur: — 2. A Martino sub Sedis Apostolicae protectione suscipiuntur: — 3. Et inquisitoribus iurisdictionem quamlibet contra eosdem procedendi, locorum ordinariis incon-sultis, adimit.

Martinus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Piae postulatio voluntatis, qua dilecti filii nonnulli Pauperes Christi, Iesuati communiter nuncupati, voluntariam paupertatem ducentes, dediti studio piae vitae, in diversis Italiae oratoriis, domibus sive locis, mundanis abiectis illecebris, cum adoptione voluntariae paupertatis et virtutum Domino famulantur, non indigne merentur, ut Apostolica Sedes eos, eorum domos, oratoria atque loca benignis favoribus confoveat et specialibus gratis prosequatur, in iis praesertim, quae animarum suarum salutem, statumque respiciunt et quietem.

§ 1. Sane pro parte dictorum Pauperum nobis nuper exhibita petitio continebat, quod licet ipsi cupientes suos in coelestibus thesauros collocare, et ut ex eorum laudabilibus actionibus ad bene recteque vivendum traherentur alii per exemplum; in diversis locis sive domibus, quae pro eorum usu et habitatione perpetuis piis christifidelium elemosynis et suffragiis construxerunt, ut devotum sedulumque impendant Domino famulatum, ad quos plurimi, ob eorum laudabilem vitam et opera virtuosa, gerunt specialis devotionis affectum, tamen nonnumquam contingit, Pauperes ipsos per inquisitores haereticae pravitatis in illis partibus pro tempore residentes et deputatos ab eis sub diversis praetensis oc-

casionibus, fictisque coloribus indebite molestari. Quare pro parte Pauperum eorundem nobis fuit humiliter supplicatum ut ipsorum paci et tranquillitati super iis paterna caritate consulere de benignitate apostolica dignaremur.

§ 2. Nos igitur cupientes, ut dicti Pauperes eo quietius et devotius in humilitatis spiritu Altissimo famulentur, quo se noverint Sedis eiusdem uberiori gratia communitos, huiusmodi supplicationibus inclinati, praefatos Pauperes praesentes, eorumque oratoria, domos atque loca constructa et construenda ubicumque fuerint constituta, cum personis, iuribus, pertinentiis, necnon possessionibus, terris, rebus et bonis suis, quae in quibusvis locis in praesentiarum legitime possident et in posterum, dante Domino, similibus fidelium suffragiis aut alias iustis titulis poterunt adipisci, sub beati Petri ac ipsius Sedis, necnon ordinariis locorum, in quorum civitatibus et dioecesibus, domus, oratoria, atque loca praedicta consistunt, protectione, usque ad eiusdem Sedis beneplacitum, auctoritate apostolica, tenore praesentium suscipimus, atque nostra.

§ 3. Volentes, atque auctoritate praefata decernentes, quod, huiusmodi durante beneplacito, inquisitores praedicti nullam possint in dictos Pauperes, domos, loca, iura et bona huiusmodi, quacumque occasione, causa vel praetextu, iurisdictionem vel potestatem, sine praesentia et voluntate ordinariis praedictorum, exercere, sed dumtaxat coram dicta Sede vel eius delegatis aut ordinariis supradictis teneantur respondere, felicitis recordationis Innocentii Papae quarti, praedecessoris nostri, et qualibet alia constitutione apostolica contraria non obstante. Decernentes insuper ex nunc omnes et singulos excommunicationum, suspensionum et interdicti processus et sententias, quos et quas contra effectum praesentium et tenorem promulgari contigerit vel haberi, irritos pariter et inanes.

Nulli ergo etc.

A Martino sub Sedis Apostolicae protectione suscipiuntur.

Et inquisitoribus iurisdictionem quamlibet contra eosdem procedendi, locorum ordinariis inconsultis adimit.

Datum Romae apud Sanctos Apostolos, undecimo kalendas novembris, pontificatus nostri anno undecimo.

Dat. die 22 octobris 1428, pont. anno xi.

XXIII.

Quod festivitas Sanctissimi Corporis Christi etiam per octavam celebrari possit, apertis ecclesiarum ianuis, tempore interdicti; et qui eam piis operibus venerantur, indulgentias consequantur (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Hoc festum ab Urbano IV institutum, nonnullis concessis indulgentiis. — 2. Huiusmodi indulgentias ampliat Martinus. — 3. Festum hoc in locis interdicto suppositis quomodo celebrandum. — 4. Hanc Bullam dominica festum hoc praecedente publicari mandat. — 5. Transumptis danda fides.

Martinus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Exordium

Ineffabile Sacramentum, quod Sacerdos in aeternum Christus Dominus, instante, quam pro peccatoribus subire voluit, suae mortis tempore, nobis, ut digne eo refecti, divinitatis ipsius participes simus, in memoriale reliquit gloriosi Corporis et Sanguinis eius mysterium, praecipuis a fidelium quolibet attollendum fore recensentes honoribus, ac devotissimis laudum studiis amplectendum, mystica dispensatione thesauri fideles eosdem, quo tam pretiosissimi venerationi Sacramenti sinceris affectibus et dignis obsequiis ferventer intendant, excitare satagimus, ut huiusmodi in eis fructum mors afferat, et illis caelesti pabulo vegetatis ipsius institutio sacramenti prosit iugiter ad salutem.

Hoc festum ab Urbano IV institutum, non-

§ 1. Sane dudum felicitis recordationis Urbanus Papa quartus, praedecessor noster, ad orthodoxae corroboracionem et

(1) De institutione huius festivitatis, eiusque indulgentiis, vid. in Urbano IV, Const. xix, Transiurus, vol. III, pag. 705.

exaltationem fidei, digne ac rationabiliter statuens ut de tanto Sacramento, praeter illam, quae dietim in Ecclesia fit, annuatim memoria solemnior et specialior haberetur, et ad celebrandum eius tam excelsum tamque gloriosum festum quintam post octavas Pentecostes feriam designans, ipsosque fideles ad colendum illud donis spiritualibus animarum volens, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui in matutinali officio festi eiusdem, in ecclesia, in qua illud celebraretur, interessent, centum; qui vero missae, totidem; et qui in primis ipsius festi vespers, similiter centum; qui autem in secundis, totidem. Illis vero, qui primae, tertiae, sextae et nonae ac completorii horarum officiis, pro qualibet ipsarum, quadraginta. Is autem qui, per octavas ipsius festi, matutinalibus, vespertinis, missae ac praedictarum horarum officiis interessent singulis octavarum ipsarum diebus, etiam centum dies de iniunctis sibi poenitentibus misericorditer relaxavit.

§ 2. Nos vero qui, huius verricula mundi, superstitiosis haeresum fomentis, guerrarum turbinibus, necnon pestis et aliarum, quae dietim, ex Divinae Maiestatis, ut formidamus, offensa, circumstrepunt calamitatum dispendiis fines (pro dolor!) adducere cernimus passim deteriores, amplioribus spiritualis recompensationis impendiis fideles eosdem ad impertienda pro veneratione Sacramenti huiusmodi, et ut illud, quo pascantur et serventur ipsorum corda, perlustrent, portiora reverentiae et devotionis exercitia firmare summopere cupientes, singulis ex eis vere poenitentibus et confessis, qui et quoties in ipsius Sacramenti profesto ieiunium vel, loco illius, aliud pium, iuxta suorum consilia confessorum, opus fecerint, centum; et qui praemissa, in ecclesiis quibus illa celebrari contigerit, officiis interfuerint, necnon episcopis et aliis praelatis superioribus, qui dictis officiis libenter interessent, sed quo minus eis in ipsius ecclesiis interesse possint pro

nullis concessis indulgentiis.

Huiusmodi indulgentias ampliat Martinus.

conservandis suarum dignitatum iuribus et aliis legitime tunc impeditis, pro matutinali, ducentos, et pro missae officiis, totidem, ac pro qualibet vesperrarum, etiam ducentos: reliquarum vero, videlicet primae, tertiae, sextae, nonae ac completorii festi, octuaginta. Rursus autem in quibusdam octavarum diebus, pro singulis matutinalium missarum et vesperrarum, similiter centum, necnon reliquarum horarum officiorum huiusmodi, quadraginta. Illi praeterea qui processiones, in quibus ipsius vivificum Sacramentum, dicto festo, iuxta praefatarum ritus Ecclesiarum, deferretur, continuo secuti fuerint, a quibuslibet, in festo et octavarum diebus huiusmodi, pro pace et tranquillitate Ecclesiae missas devote celebrantibus, pro singulis ipsarum necnon aliis in eodem festo Eucharistiae sacramentum devote sumentibus, etiam centum, singulis annis. Profecto vice qualibet eis qui, dum Corpus Dominicum communicandis defertur infirmis, illud cum incenso luminari praecedendo vel sequendo venerantur, similiter centum, et qui tunc illud alias devote secuti fuerint, etiam quinquaginta dies de Omnipotentis Dei misericordia ac beatorum apostolorum eius Petri et Pauli auctoritate confisi, de iniunctis eis poenitentiis misericorditer relaxamus.

Festum hoc in locis interdicto suppositis quomodo celebrandum.

§ 3. Quodque in festo et diebus octavarum huiusmodi, in terris et locis ecclesiastico, quavis auctoritate, suppositis interdicto, pulsatis campanis, ianuis apertis et alta voce excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis, ut citius reconciliari studeant, admissis; et illis, qui causam vel occasionem huiusmodi interdicti dederint altari tunc nullatenus appropinquantibus, missae et officia praemissa licite celebrari possint, auctoritate apostolica, concedimus per praesentes, aliis, quae circa observationem interdictorum a nostris sunt instituta praedecessoribus, in suo robore duraturis.

§ 4. Et insuper universos patriarchas,

archiepiscopos, episcopos et alios Ecclesiarum praelatos monemus et hortamur in Domino, ac eisdem per apostolica scripta, in virtute sanctae obedientiae, districte praecipiendo mandamus, et in remissione peccaminum iniungimus, ut, per se vel alios, eorum subditis, per singulas suarum civitatum et dioecesium Ecclesias, in dominica feriam et festum praedicta proxime praecedente, salutaribus ad venerationem potissime Sacramenti huiusmodi monitis et exhortationibus, praesentium literarum continentiam et effectum publicare et insinuare procurent, ut, eodem suffragante mysterio, subditi et fideles ipsi, gratiarum uberiori fulciantur augmento et ab Illo, qui se pro ipsis immolavit hostiam, post huius vitae cursum, ad gloriam perducantur aeternam.

§ 5. Verum, quia difficile foret praesentes literas singulis exhiberi, volumus et eadem auctoritate decernimus quod ipsarum transumpto manu publica et sigillo alicuius episcopalis vel superioris ecclesiasticae Curiae munito, tamquam praefatis, si originales exhiberentur literae, plena fides adhibeatur, et perinde stetur ac si praedictae originales literae forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud Sanctos Apostolos, septimo kalendas iunii, pontificatus nostri anno duodecimo.

Dat. die 26 maii 1429, pontif. anno xii.

XXIV.

Declarationes Regulae Fratrum Minorum Conventualium S. Francisci ad ipsius Ordinis reformationem.

SUMMARIUM

Cardinalem S. Petri ad Vincula futuri capituli generalis praesidem facit. — 1. Opportunas ei dat facultates. — 2. Obedientiam ei vult exhiberi. — 3. Obstantibus derogat. — *Cardinalis praedicti literae.* — Bona reformationis exponit. — Quam sit in Ordine Minoritarum necessaria. — Has igi-

Hanc Bullam dominica festum hoc praecedente publicari mandat.

Transumptis danda fides.

tur reformationes servari praecipit. — CAP. I. Regulae. — Ad quae consilia evangelica fratres teneantur. — De pluralitate tunicarum. — Testamento B. Francisci. — Obedientia Sedi Apostolicae. — Et praelatis Ordinis debita. — Paupertate. — Castitate. — CAP. II. De recipiendis intra Ordinem. — Qualitatibus recipiendorum: — Vestium humilitate. — CAP. III. De officii divini recitatione: — Ieiunio et equitatione. — CAP. IV. De pecuniis recipiendis, — Et infirmorum cura. — CAP. V. De labore manuum, laborisque mercede. — CAP. VI. De proprietate rerum. — CAP. VII. De poenitentia culparum. — CAP. VIII. De electione ministri generalis: — Eius sociis: — Eius auctoritate. — CAP. IX. De praedicatoribus: — Eorum examine et approbatione: — Qualitatibus approbandorum. — Quae ab ipsis cavenda sint. — De licentia praedicandi extra loca Ordinis. — CAP. X. De sociis ministrorum provincialium: — Contributionibus nec dandis, nec accipiendis: — Studiorum reformatione: — Caeremoniarum ecclesiasticarum observatione: — Aere alieno solvendo: — Fratrum correctione: — Reformatorum Ordine: — Conventuum aedificandorum modo: — Recursu ad praelatos Ordinis. — CAP. XI. De ingressu monasteriorum monialium, — Et horum clausura. — CAP. XII. De regimine locorum Terrae Sanctae. — Quoad expensas FF. inquisitoris munere fungentium. — Nihil solvendum pro gradibus recipiendis. — Obedientia a fratribus suis exhibenda praelatis. — Ad quid obligent praecepta Regulae. — De hisce constitutionibus observandis: — Quae propterea in generali capitulo lectae et publicatae fuerunt: — Et fratres inibi existentes easdem servare promiserunt. — Hinc publicum instrumentum confectum: — Et eadem publicatae constitutiones.

Martinus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Ioanni tituli S. Petri ad Vincula presbytero cardinali, salutem et apostolicam benedictionem.

Cardinalem S. Petri ad Vincula futuri capituli generalis praesidem facit.

Cum generale capitulum Fratrum Minorum in civitate nostra Assisinate sit de proximo celebrandum, nos, qui eorum Ordinem, inter caeteros religiosos Ordines,

ob singularem devotionis ardorem, quem erga beatum Franciscum gerimus, paternali caritate prosequimur, cupientes ut, per ministros, officiales et fratres in dicto capitulo congregatos, iuxta praedicti Ordinis instituta, talis reformatio fiat, quae Deo accepta, nobis grata, et ipsi Ordini conveniens existat ac christiano populo fructuosa, de tua circumspectione et sapientia, in nonnullis arduis nostris et Romanae Ecclesiae negotiis comprobata, sursum in Domino fiduciam specialem, etiam de consilio venerabilium fratrum nostrorum eiusdem Romanae Ecclesiae cardinalium, tibi, tenore praesentium, committimus et mandamus, quatenus te personaliter conferens ad civitatem praedictam, ipsi capitulo, auctoritate nostra, praesis, ipsumque pro tua prudentia dirigas, ordines et disponas, ac salubri maturitate provideas quod omnia et singula salubriter et sincere statuuntur et ordinentur ad honorem Dei eiusque Ecclesiae ac nostrum et Apostolicae Sedis obsequium debitum et devotum, ipsius quoque Ordinis bonum regimen, tranquillitatem et pacem.

§ 1. Nos enim tibi dirigendi, disponendi, statuendi, praecipendi, mandandi et quoscumque transgressores mulctandi, puniendi, corrigendi, privandi, absolvendi, ponendi, deponendi, approbandi, reprobandi, procedendi, iudicandi et exequendi, voces quoque ministrorum et custodum caeterorumque dicti Ordinis officialium absentium, aut alias commode interesse non valentium, supplendi, ac dictum Ordinem reformandi tam in capite quam in membris, contradictores, per censuram ecclesiasticam et alia iuris remedia, appellatione postposita, compescendi, omniaque alia et singula faciendi, quae in praemissis vel quolibet praemissorum necessaria seu quomodolibet opportuna tibi videantur, auctoritate apostolica, plenam et liberam per praesentes concedimus facultatem.

Opportunas ei dat facultates.

Obedientiam ei
vult exhiberi.

§ 2. Mandantes, in virtute sanctae obedientiae et sub poenis excommunicationis, suspensionis et privationis officiorum et omnium actuum legitimorum, dilectis filiis generali et provincialibus ministris, caeterisque officialibus et fratribus in dicto capitulo congregatis, quatenus tibi in omnibus pareant et intendant. Nos enim sententias sive poenas quascumque inflixeris seu tuleris in rebelles, ratas habebimus et faciemus, auctore Domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari.

Obstantibus de-
rogat.

§ 3. Constitutionibus apostolicis ac statutis dicti Ordinis iuramento, confirmatione apostolica vel quacumque firmitate alia roboratis, necnon privilegiis, indultis ac concessionibus per sacrum generale concilium Constantiense praefatis fratribus concessis, caeterisque contrariis non obstantibus quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctos Apostolos, octavo idus iunii, pontificatus nostri anno terdecimo.

Dat. die 6 iunii 1430, pontif. anno xiii.

Cardinalis praedicti literae.

Ioannes miseratione divina tituli S. Petri ad Vincula sacrosanctae Romanae Ecclesiae presbyter cardinalis, reformator Ordinis fratrum Minorum ac legatus a latere, cum plenaria potestate, ad capitulum generale eiusdem Ordinis Assisii celebratum, sub anno Domini mccccxxx de mensis iunii die 15, in festo Corporis Christi a Sede Apostolica specialiter deputatus, venerabilibus fratribus generali, provincialibusque ministris ac universis et singulis fratribus Ordinis Minorum salutem et sinceram devotionem (1) in Domino Iesu Christo. Non est novum si pro reparatione rerum ac temporum exigentia, leges innoventur humanae, quoniam etsi nihil sub caelo novum, plus tamen timeri solet quod specialiter iniungitur, quam quod generaliter inhibetur. Et centies

(1) Waddingus legit dilectionem.

repetita placebunt, ac diversa in unum collecta, facilius breviate servantur, et quae usu vilescent antiquo, pariter renovata delectant. Renovamini, inquit ille praeco refulgens, spiritu mentis vestrae, et induite novam hominem, qui secundum Deum creatus est, in iustitia et sanctitate veritatis; et nolite conformari huic saeculo, sed reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis quae sit voluntas Dei bona, beneplacens et perfecta. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo Iesu, qui est caput nostrum, creator, dux, redemptor, dominus et magister. Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, quos non vocavit Deus in immunditiam, sed in sanctificationem, ut veritatem annuncietis Illius, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum, evangelicae scilicet perfectionis Iesu Christi filii Dei, qui suae dilectissimae sponsae tenerimus praedilector et vagus, non cessat quotidie providere de remediis et auxiliis opportunis, novellis enim floribus fulciendo pulcherrimis, sanctis scilicet desideriis divinorum chrismatum gratiarum, copiosius irrigando fructibus operum foecundorum, tribuens incrementa virtutum germine verbi. Sponsa siquidem Christi Ecclesia sancta est; sed in proposito nostro Minorum religio vertitur reformanda, quam altissimus Iesus Christus Dei filius sibi quodam singulari anulo mirifice desponsavit, quum eiusdem religionis institutorem et ducem, suae sanctissimae passionis privilegio decoravit, ac specialibus sigillis, sacris videlicet stigmatibus mirabiliter insignivit. Quae quidem sacra religio, licet plantata sit super illo firmissimo fundamento, praeter quod nemo aliud ponere potest, quod est suum sanctissimum Evangelium, quasi ad modum fluctuantis naviculae, procellis agitata ventorum, temptationum scilicet pulsibus vulnerata quamplurimis, tot indiget semper almae matris

Quam sit in
Ordine Minorum
latum necessa-
ria.

Has igitur re-
formationes, ser-
vari praecipit.

Ecclesiae providentiis et favoribus, quot quatur impulsibus et vitiorum (1) vulneribus sauciatur.

Quum nuper igitur proximis temporibus retroactis nonnullae querulosae reclamationes, tum de scandalosis praedicatoribus, tumque de aliis discurrentibus et infectis fratribus eiusdem Ordinis sanctissimi domini Martini divina providentia Papae quinti saepius propulsaverint pias aures et auditum, hinc est quod pro universali reformatione Ordinis praelibati, infrascripta statuta recollegimus, ordinavimus, et qua supra apostolica auctoritate confirmamus, authenticamus et roboramus, ac ab omnibus et singulis fratribus eiusdem Ordinis volumus et mandamus inviolabiliter observari, tam a capitibus quam a membris, discurrentes secundum ordinem et processum dictae Regulae per duodecim capitula districte et particulariter ordinatae.

Capitulum primum Regulae.

Quoad primum capitulum regulae, quod incipit: Regula et vita fratrum Minorum, haec est, scilicet sanctum Evangelium Domini nostri Iesu Christi observare etc.

Quia diu dubitatum et haesitatum extitit inter fratres, ad quae consilia Evangelica tenerentur;

Dicimus et declaramus, quod ad illa consilia fratres tantummodo obligantur, quae in ipsa regula praeceptorie vel inhibitorie seu sub verbis acquipollentibus sunt expressa, iuxta declarationem felicis rec. Clementis quinti in § 1 suae declarationis, *Exiri de Paradiso*, cuius verba et tenorem hic inseri mandavimus, videlicet: Declaravimus quod illud, quod ponitur in regula de non habendo plures tunicas, quam unam cum caputio, et aliam sine caputio: item, de non portandis calceamentis, et de non equitando extra causam (2) necessitatis: item, quod fratres

(1) In Wadd. leg. vitiosorum vulneribus. (2) Wadd. casum.

Ad quae con-
silia evangelica
fratres teneantur.

humiliter induantur: item, quod ieiunare a festo Omnium Sanctorum usque ad Natale Domini et in sextis feriis teneantur: item, quod clerici faciant divinum officium secundum ordinem sanctae Romanae Ecclesiae: item, quod ministri et custodes pro necessitatibus infirmorum, et fratribus induendis sollicitam curam gerant: item, quod si quis fratrum in infirmitatem ceciderit, alii fratres debeant ei servire: item, quod fratres non praedicent in episcopatu alicuius episcopi, quum ab eo fuerit eis contradictum: item, quod nullus audeat populo penitus praedicare, nisi a generali ministro vel aliis quibus, secundum declarationem praedictam, id competit, fuerit examinatus et approbatus et ad hoc institutus: item, quod fratres, qui cognoscerent se non posse regulam spiritualiter observare, debeant et possint ad suos ministros recurrere: item, omnia quae ponuntur in regula ad formam habitus, tam novitiorum quam etiam professorum, necnon ad modum receptionis ad professionem spectantia, sunt ab ipsis fratribus sicut obligatoria observanda, nisi recipientibus, quoad habitum novitiorum, sicut dicit regula, secundum Deum aliter videatur. Haec, inquam, omnia sunt a fratribus tamquam obligatoria observanda. Item, Ordo communiter sensit et sentit, tenet et tenuit ab antiquo, quod ubicumque ponitur in regula hoc vocabulum, *teneantur*, obtinet vim praecepti et servari debet a fratribus sicut tale.

Post quae quidem verba declaratoria, nos Ioannes praefatus declaramus de tunicis ipsorum fratrum secundum quatuor magistros fratres, videlicet Gaufredum, Alexandrum de Ales, Ioannem de Rupella et Rigaldum (1), quod ministri et praelati possint plures concedere quum viderint necessarium, secundum loca et tempora et frigiditas regiones.

Sciant etiam fratres se non obligari ad testamentum patris B. Francisci secundum declarationes Summorum Pontificum

(1) Wadd. Richardum.

De pluralitate
tunicarum

Testamento B.
Francisci

Bona reforma-
tionis exponit.

fel. record. Gregorii IX, Innocentii IV, Alexandri IV, Nicolai III et Clementis V.

Obedientia Sedi Apostolicae

Et quod omnes fratres, ut dignum et iustum est, reverentiam exhibeant et honorem, humilem obedientiam et firmissimam fidelitatem sanctissimo domino nostro Papae et sacrosanctae Sedi Apostolicae, prout in principio, medio et in fine regulae obligantur.

Cæterisque praelatis et clericis, prout congruum est, et intentio fuit sanctissimi patris B. Francisci, qui presbyteros monuit prae cunctis revereri.

Si praelatis Ordinis debita

Item statuimus et ordinamus, quod omnes et singuli fratres Gallici, Itali, Hi panii et Theutonici, et quicumque alii per orbem terrarum constituti, obedire teneantur et debeant suis praelatis, scilicet generali ministro, provincialibus, custodibus, guardianis et quibuscumque aliis praelatis Ordinis secundum regulam datis, non obstante quocumque privilegio seu indulto, quomodocumque et qualitercumque concessio in generali vel speciali, in concilio Constantiensi, in Curia Romana, vel alibi ubicumque cassando, revocando et annullando, et nullius decernendo valitudinis, ac si numquam concessa fuissent. Et si quæ monasteria monialium ex aliqua bulla apostolica commissa fuerint aliquibus particularibus fratribus, ex nunc praedicti fratres, sive in Hispania sive alibi resignare debeant ea ministris provincialibus, nisi eisdem per praedictos denovo fuerit commissa, sub poena inobedientiae contumacis.

Paupertate

Item quoad votum paupertatis, videlicet vivendo sine proprio, et quod fratres nihil sibi approprient; statuimus et ordinamus illud inconcusse tenendum, quod fel. rec. Nicolaus tertius declaravit in sua decretali: *Exiit qui seminat* (De verbor. signif., lib. 6). Porro successive et seriatim per ordinem usque ad § *Verum, quia expresse continetur in regula*. Et quod quilibet conventus habeat suum procuratorem secundum declarationem et

privilegium dicti Nicolai III et Martini IV et sanctissimi D. N. Martini V.

Castitate

Item quoad votum castitatis; statuimus et ordinamus, servandum fore statutum Guilelmi Farinerii factum in capitulo generali Assisii celebrato anno Domini mccccliv (1), cap. 7, ubi sic habetur: Fratres evidenter notati de suspectis consortiis et colloquiis mulierum, quae in regula prohibentur, si admoniti et correcti sufficienter, se non correxerint, si in officiis fuerint, ab omnibus officiis absolvantur et suspendantur. Nec taliter suspensi seu absoluti restituantur, nisi in capitulo provinciali per ministrum. Si vero in officiis non fuerint, priventur libris et omni actu legitimo. Et cui haec poena non competit, privationis (2) caputio et aliis poenis gravibus puniantur ad arbitrium ministrorum. Et ad hoc ministri firmiter teneantur. Et intelliguntur suspecta consortia non solum de mulieribus, sed etiam de suspectis familiaritatibus quibuscumque. Quicumque frater consuetus fuerit a socio suo fratre cum mulieribus sequestrari, de quibus iudicio praelati sui merito possit oriri suspicio, si canonice monitus et correctus, non se emendaverit, tamquam suspectus de mulieribus, omnibus officiis Ordinis et actibus legitimis sit privatus. Et si taliter punitus, iterato duobus fide dignis testibus convincatur de sequestratione praedicta, vel si sequestrationes huiusmodi suspicionem multum violentam facerent, sui praelati iudicio, et consilio discretorum, probentur legitime, absque admonitione vel punitione praemissa, arctetur ad veritatem dicendam. Si vero unus testis fide dignus de sequestratione praedicta appareat contra eum, et alius de lapsu carnis, arctetur gravius in domo disciplinae. Si vero aliquis de innominabili crimine, propter quod ira Dei venit in filios diffidentiae, fuerit (quod absit) notatus et convictus, carceri perpetuo mancipetur. Ubi omni die igne circa ipsum

(1) Wadd. hic legit mccciv. (2) Wadd. probationis.

accenso, corpore denudato, disciplinatus, panem et aquam quotidie comedens, defleat vitam suam in amaritudine et dolore: circa quod si praelati fuerint negligentes, ipso facto suis officiis sint privati.

Cap. II Regulae.

Quoad secundum capitulum regulae. Qualiter volentes venire ad Ordinem recipiantur.

De recipiendis intra Ordinem

Statuimus et ordinamus illud servandum fore, quod fel. rec. Nicol. Papa III declaravit in praedicta Decretali, *Exiit qui seminat*, § *Sed quoniam*, ubi sic dicit: Sed quoniam in desideriis nostris hoc geritur ut ad Dei gloriam salus proficiat animarum, ac dictus Ordo, per quem iugiter ad amorem divinum affectio christianae religionis accenditur, et merito et numero augeatur, concedimus et praesenti statuto firmamus, licere non solum generali, sed etiam provincialibus ministris, personas fugientes a saeculo in fratres recipere, quae ministrorum provincialium licentia per ipsum generalem, siquidem expedire viderit, possit arctari. Vicarii vero provincialium ministrorum ex officio vicariae licentiam hanc sibi noverint interdictam, nisi per ministros eosdem, quibus hoc committere posse vicariis et aliis licere decernimus, hoc ipsis vicariis specialiter committatur. Caveant tamen ipsi provinciales, quod hoc non indiscrete, non passim, sed sic considerate committant, sicque illos, quibus hoc committi contigerit, fidelibus consiliis folciant, quod omnia discrete procedant. Nec indifferenter omnes admittantur ad Ordinem, sed illi tantum, qui, suffragantibus eis literaturae idoneitate vel aliis circumstantiis, possint utiles esse Ordini, sibi per vitae meritum ac aliis proficere per exemplum. Haec Nicolaus.

Qualitatis recipiendorum

Statuimus insuper et ordinamus quod nullus recipiatur ad Ordinem nisi annum quartumdecimum compleverit, etiam si oblatus fuerit a parentibus, nisi pro scandalo evitando, ut si forsitan foret filius militis vel superioris dignitatis. Non recipiatur

aliquis ad professionem, nisi annum compleverit probationis. Et venientes ad Ordinem diligenter examinentur de fide catholica et de ecclesiasticis sacramentis, ut in regula continetur, ita quod sint fideles catholici, et de nullo errore suspecti, matrimonio non ligati per copulam carnalem, corpore sani, animo prompti, legitime nati, debitis expediti, conditione liberi, nulla vulgari infamia notati, competenter literati, vel ad alios labores fratribus honestos et utiles apti, aut talis conditionis existentes, quod eorum receptio clero et populo non modicam aedificationem afferat.

Et quod venientes ad Ordinem de bonis suis faciant quicquid Dominus inspiraverit eis, secundum regulam et declarationem Clementis V in § *Cæterum quia Christi confessor*, ibi versiculo: Quum vero facere de rebus suis quod Dominus inspirabit eis, ipsam regulam ingredientibus liberum velit esse, non videtur prohibere quin liceat eis recipere, consideratis scilicet eorum necessitatibus et moderaminibus declarationis iam dictae, si quid de bonis suis intrans, sicut et caeteris pauperibus per modum eleemosynae libere velit dare.

Vestium humilitate

Item de qualitate habitus, quum regula dicat: Quod fratres omnes vestimentis vilibus induantur: statuimus et ordinamus, ut in generalibus Statutis praedicti Guilelmi continetur, cap. 2, quod vestimentorum vilitas attendatur in pretio pariter et colore, ita quod semper in vestimentis reluceat asperitas, vilitas et paupertas; et ut ignorantia nemini sit occasio delinquendi, ordinamus quod omnes fratres vestimentis talibus induantur, quod nec sint adeo pretiosa, ut videntes ea de curiositate et vanitate notare debeant, nec ita vilia et grossa, quod ipsa videntes in horrorem inducant, et provocent ad derisum. Longitudo autem habitus, ultra longitudinem fratris deferentis, talis sit, quod nec plica ultra quatuor digitos protendatur, nec ita brevis quin corda ex ea valeat operiri. Latitudo vero decem et

octo palmorum non excedat mensuram, nec sit minor quinddecim. Caputium vero tali modo fiat, quod existens in capite, extremitas per longitudinem duorum digitorum cingulum non excedat, nec per duorum digitorum altitudinem super cingulum debeat remanere, cui longitudini correspondeat proportionabiliter latitudo secundum corporis quantitatem. De mantellis autem, de modo dormiendi, de camisiis, de cingulo et de calceamentis, in omnibus servetur generale Statutum praedicti Guilelmi in 2 cap.

Cap. III Regulae.

Quoad tertium capitulum regulae. De divino officio.

Statuimus et ordinamus servandam esse constitutionem Benedicti XII, cap. 1, ubi sic dicit: In primis, circa agendum officium divinum in eodem Ordine, auctoritate apostolica ordinamus, quod ante missarum et horarum principia fratres dicti Ordinis omnes, quos causa rationabilis non excusat, ad chorum concurrant, praeparaturi Domino corda sua, ibique sine risu, murmure, discursu, et absque vagis et vanis aspectibus, sub silentio, in pace, cum debita gravitate permaneant, cantent et orent, et usque in finem unanimiter perseverent. Quia vero ecclesiasticus cantus, divinae laudis sacrificium, fructusque laborum canentium, non solum eorum, qui psallunt, sed etiam auditorum aedificatio esse debet, eosdem fratres hortamur in Domino, ut divinas laudes integre, attente, honeste ac religiose persolvant, gestus leves et cantus dissolutos et fractos omnino declinent, sed tractim psallant, debito more incaepta, quae simul canenda fuerint, simul concinant, simul pausent, et caetera, ut in d. cap. habetur.

Hoc addito, quod de cantu in locis ubi pauci sunt fratres, qui non sufficerent ad cantandum, vel alia rationabili causa, praelati possint dispensare, quum viderint expedire.

Item de ieiunio illa serventur, quae in regula continentur. Idem fiat de non equitando, praeterquam in casu necessitatis, attentis etiam verbis divi Bonaventurae in sua declaratione super hoc passu, qui dicit: Quod non debeant equitare, nec bigare, neque quadrigare, nisi manifesta necessitate, scilicet prolixi vel impediti itineris, vel negotii urgentis, vel infirmitate cogantur.

Cap. IV Regulae.

Quoad capitulum quartum regulae. Quod fratres non recipiant pecuniam.

Statuimus et ordinamus, iuxta declarationem Nicolai III et Clementis V, Martini IV et V, quod quilibet conventus sive locus habeat suum procuratorem, oeconomum (1), syndicum et actorem, cui omnes eleemosynae pecunariae et alia, quae ad pecuniam reduci possunt, integraliter consignentur, qui easdem dispensare debeat legaliter et fideliter in reparationem conventuum et locorum, aliasque necessitates fratrum pro tempore occurrentes, et quod fratres nullo modo denarios vel pecuniam recipiant. Si quis autem contrarium attentaverit, ipso facto omni actu legitimo sit privatus, et poena carceris puniatur.

In omnibus autem, quae ultra haec magis arctarent fratres dicti Ordinis, sive ex declaratione Clementis quinti, sive alia quacumque declaratione Summorum Pontificum vel aliorum quorumcumque, apostolica nobis auctoritate commissa, misericorditer dispensamus, non adstringentes propterea eos, qui voluerint praedictas declarationes servare, quin suo voto satisfaciendo servare valeant et tenere.

Item ministri et praelati pro necessitatibus infirmorum sollicitam curam gerant, eis diligenter de necessariis providendo, ordinando infirmarios, vel alios fratres deputando servitiis eorumdem, qui deputati si culpabiles inventi fuerint vel notabiliter negligentes, praesidentium arbitrio puniantur.

(1) Wadd legit procuratorem idoneum, syndicum etc.

Ieiunio et equitatione.

De pecuniis recipiendis.

Et infirmorum cura.

bitrio puniantur; et alia fiant circa praedicta, sicut in generalibus Statutis Ordinis praedicti Guilelmi 4 cap. continetur.

Cap. V Regulae.

Quoad quintum capitulum regulae. De modo laborandi.

Statuimus et ordinamus, quod fratres habentes gratiam laborandi laborent fideliter et devote, et caet., prout in regula continetur. Mercesque laboris, si pecuniaria fuerit, per solventem statim consignetur procuratori conventus sive loci; quod si pecuniaria non fuerit, consignetur praelato eiusdem loci, de qua possit omnibus fratribus ibidem commorantibus communiter, prout necessitas exegerit, providere. Per hoc tamen nullus fratrum praesumat puerorum scholas regere in conventu, vel extra, saecularium personarum, sub poena privationis actuum legitimorum.

Cap. VI Regulae.

Quoad sextum capitulum regulae. Quod fratres nihil sibi approprient.

Statuimus et ordinamus ab universis observandum, prout regula dictat. Et qui contrarium fecerit puniatur, ut supra dictum est de pecuniariis. Item quod omnes fratres vadant pro eleemosyna confidenter, iuxta discretionem praelati praecipientis, cuius arbitrio committimus discernendum, quicongrue mittendi sunt pro eleemosyna, vel qui non.

Cap. VII Regulae.

Quoad septimum capitulum regulae. De poenitentia fratribus peccantibus imponenda.

Statuimus et ordinamus, quod nullus frater provinciali ministro inferior, nisi ex speciali generalis vel provincialis licentia ministrorum, possit aliquem absolovere fratrem a peccato inobedientiae contumacis, proprietariae rerum detentionis, carnis lapsus, furti rei notabilis, in-

De labore manuum, laboris, que mercede.

Poenitentia culpae.

iectionis manuum violenter, falsi testimonii in iudicio facti, compositionis vel projectionis aut publicationis libelli famosi, falsificationis sigilli cuiuscumque personae notabilis, falsae criminationis (1) in infamiam cuiuscumque. Si autem quis contrarium attentaverit, ipso facto actibus legitimis sit privatus. Et si legitime fuerit deprehensus, carceri mancipetur.

Cap. VIII Regulae.

Quoad octavum capitulum regulae. De electione generalis ministri. Quia, languesciente capite, caetera membra dolent.

Statuimus et etiam ordinamus, quod electio generalis ministri canonice celebretur in capitulo Pentecostes a ministris et custodibus, ut regula dictat: ipsi autem electores talem in tanta religione studeant habere pastorem, qui scientia, vita, moribus et exemplo, merito valeat magis prodesse, quam ambitiose praeesse ovibus sibi commissis, omni postposito amore, odio, timore, prece, pretio vel rancore: quod si secus factum fuerit, electio nulla sit, et electores voce activa et passiva perpetuo sint privati.

Item statuimus et ordinamus, quod generalis minister non habeat secum plures duobus sociis notabilibus, uno cismontano et alio ultramontano, addito socio scriptore et alio servitore, cum uno famulo.

Et quod de caetero si generalis sit ultramontanus, cismontanus socius teneat sigillum Ordinis; et e contra, si generalis sit cismontanus, ultramontanus socius teneat sigillum Ordinis. Nec possit eos generalis ad libitum commutare, nisi morte interveniente, vel alia causa legitima, et casu notabili coarctante; tunc enim in loco illius substitutionem alterius socii facere possit de consilio discretorum.

Item, quod secundum declarationem quatuor magistrorum, generalis non possit immutare aliqua ordinata per ipsum et capitulum generale ipsius, sine capituli generalis assensu, in his quae tangunt regulae pu-

(1) Wadd. testificationis.

De electione ministri generalis.

Etiam socius.

Ris auctoritate.

ritatem, nec possit aliquem licentiarum ad cursum magisterii, nisi fuerit praesentatus per ministrum provincialem, qui neminem audeat praesentare, nisi de consilio et assensu ipsius capituli provincialis.

Item, quod praedictus generalis nullam exactionem pecuniariam facere possit, nec pro confirmatione ministrorum, neque pro visitatione provinciarum, neque pro magisterio, aut vestiario, vel literis officiorum aut suffragiorum, sive quaecumque occasione vel colore quaesitis; quod si secus fecerit, ipso facto suo officio sit privatus, nec teneantur fratres sibi ulterius obedire. Et si exinde in posterum praesumpserit generalatus officium retinere, quod ipso facto sit periurus, infamis et inhabilis ad quaecumque officia vel beneficia, honores et dignitates, tam in Ordine, quam extra Ordinem obtinenda.

Item, quod non faciat vicarios in provinciis, nisi in casibus necessariis et opportunis, quibus expletis, vicariatus officium ipso facto volumus expirare.

Caput IX Regulae.

Quoad capitulum nonum regulae. De praedicatoribus.

De Praedicatoribus:

Statuimus et ordinamus quod fratres non praedicent in episcopatu alicuius episcopi, quum ab eo fuerit illis contradicendum, sed cum omni humilitate et reverentia praelatos Ecclesiae debeant venerari.

Eorum examine et approbatione:

Item, quod nullus praesumat populo praedicare, nisi a generali ministro vel a provincialibus, in capitulis provincialibus, vel ab aliis, quibus per generalem ministrum fuerit commissum, examinatus extiterit et approbatus, et officium praedicationis sibi concessum. Possint nihilominus praefati ministri concessam praedicandi licentiam revocare, suspendere et arctare quoties, sicut et quando eis videbitur expedire, iuxta declarationem praedicti Nicolai tertii in praefata Decretali, *Exiit qui seminat*, § *Et quia in eodem*.

Et quod praedicti, quibus committitur auctoritas praedictam licentiam concedendi,

nullum ad praedicationis officium admittere debeant, nisi extiterit admittendus sacerdos vel diaconus, aetatis ad minus vigintiquinque annorum, competentis literaturae, vita et moribus comprobatus, cuius doctrina merito populi aedificari valeant, sine scandalo.

Caveant autem praedicatores praedicti omnino, ne quando praedicant, praesumant quicquam contra libertatem sacrosanctae Romanae Ecclesiae, vel ecclesiasticis personis detrahere, vel (quod absit) scandalum contra clerum vel Religionem aliquam excitare, aut personam aliquam praesentem criminaliter nominare; sed potius contra haereses et schismata populos digne et fideliter animare, et in orthodoxae fidei veritate firmare. Maxime contra praesentem satanicam et damnatam haeresim Hussitarum; contra quos, in aliqua parte sermonis, prout videbitur expediens, invehatur. Si quis autem temerarie contra statum, honorem, dignitatem et ecclesiasticam libertatem praesumpserit praedicare, ipso facto, praedicationis officio et omni actu legitimo sit privatus: quod si, post praedictam privationem, praesumpserit praedicare, per suos praelatos, omni appellatione postposita vel alio subterfugio, carceribus mancipetur. Qui praelati, si in praedictis fuerint negligentes, in eandem poenam se noverint incidisse, nisi rationabili et legitima causa de impotentia se valeant excusare. Super quos et praedictos praedicatores delinquentes ordinarii locorum plenam iurisdictionem habeant puniendi et carcerandi sine alio processu. Ad quod, quum opus fuerit, praedicti ordinarii invocare valeant brachium saeculare.

Item, quod nullus frater audeat in alienis Ecclesiis praedicare (1), ad scandalum et dedecus Ordinis, nisi in his terris, ubi pro tempore fuerit consuetum, ut in Quadragesima, processionibus et similibus (2) et tunc nec sine licentia praelatorum Ordinis,

(1) Wadd. hic legit: *absque licentia Ordinarii, ne gignat scandalum aut perturbationem Ordinis; liceat tamen eisdem fratribus in iis terris etc.* (2) Wadd. hic addit *praedicare*.

Qualitatibus approbandorum.

Quae ab ipsis cavenda sunt.

De licentia praedicandi extra loca Ordinis.

nec praedicent novitates, vel materias quae scandalum possint verisimiliter generare.

Cap. X Regulae.

Quoad capitulum decimum regulae. De admonitione et correctione fratrum.

De sociis ministrorum provincialium:

Statuimus et ordinamus quod praedictum capitulum diligenter per ministros executioni debita demandetur; addentes insuper, quod minister quilibet in sua provincia uno provideo et honesto socio sit contentus cum uno servitore.

Contributionibus nec dandis, nec accipiendis:

Et quod nullus minister, custos, guardianus vel lector vel quicumque alius frater quidquam exigat aliquo colore vel causa; quod si secus fecerit, ipso facto, suo officio sit privatus, et subditi deinceps obedire sibi minime teneantur. Et si quid aliquis ministrorum generali ministro praesumpserit contribuere, ipso facto, ut supra, suo officio sit privatus.

Studiorum reformatione:

Statuimus insuper, quod ministri diligenter et sollicitate instent et invigilent reformationi Studiorum per quaslibet suas provincias, ita et taliter, quod cuilibet studenti pro posse provideatur de suis necessariis, tam pro libris, quam pro reliquis opportunis, de communibus elemosynis per procuratorem receptis, pro quolibet conventu sive loco nato fratris ad Studium promovendi. Exhortantes strictissime in visceribus Iesu Christi caeteros fratres aliorum locorum, quod cum viderint idoneos ad Studia promovendos, totis viribus eisdem impendant auxilium, consilium et favorem in quibuslibet opportunis, quaerendo pro eis elemosynas, recommendando valentibus subvenire, eisque serviendo in visceribus caritatis. Quum scientia donum Dei sit armatura ad defendendam sanctam fidem catholicam, corona Ordinis, lumen veritatis et via in tenebris ambulantium populorum.

Caeremoniarum ecclesiasticarum observatione:

Similiter attendant praedicti ministri, cum omni vigilantia et circumspectione, quod caeremoniae Ordinis, tam quoad divinum officium, quam quoad silentium, et alias caeremonias utriusque communitatis,

spiritualis et temporalis, secundum antiquas consuetudines Ordinis, observentur.

Et si quae sunt debita de praeterito contracta, solvantur de expropriatione fratrum vel locorum, de vineis et possessionibus caeterisque rebus in Ordine repositis, quarum possessio, secundum puritatem nostri status, non potest Ordini convenire. Et si quid superesse poterit de pretio talium rerum vendendarum, vel ex reddenda ratione quorumcumque fratrum vel ministrorum vel aliorum subditorum, assignetur procuratoribus locorum quorumcumque per quaslibet provincias, pro communi utilitate et commoditate eorundem fratrum vel locorum.

Ministri autem et alii praelati corrigant subditos suos humiliter, et caritative eos visitent secundum regulam, delinquentes misericorditer puniendo, iuxta tenorem septimi capituli Statutorum generalium praedicti Guilelmi, et vigesimiseptimi capituli Statutorum Benedicti XII, vel alias, prout eisdem ministris et praelatis melius videbitur expedire.

Item, cum in eodem Ordine aliqui fratres fuerint et sint excellentes in devotione et observantia strictiori huius professionis, ordinamus quod tales sic viventes per praelatos suos bene tractentur, et favorabiliter in suis devotionibus nutrantur in suis eremitoriis et locellis. Caveant autem praedicti praelati ne fratres aliquos ad eremitoria mittant, pro residentia ibidem facienda, nisi maturos, solidos et probatos in observantia (1) regulari, ubi fieri poterit bono modo.

Item, quod de caetero nullus audeat conventus aut loca seu eremitoria multiplicare, aut de novo aedificare seu aedificari facere, non solum pro fratribus, quin etiam pro sororibus, sine auctoritate D. N. Papae, dominorum dioecesanorum, generalis vel provincialium ministrorum licentia, sine praedictis conventuum propinquorum, in quorum terminis haec contigerit attentari. Salva etiam Decretali

(1) Wadd. in obedientia regulari.

Ere aliena solvendo:

Fratrum correctione:

Reformatorem Ordinis:

Conventuum aedificandorum modo:

Bonifacii VIII Cum ex eo, in c. De excessibus praelatorum, lib. 6.

Recursu ad
praelatos Ordinis.

Item, ubi regula dicit quod ubicumque sunt fratres, qui scirent et recognoscerent se non posse regulam spiritualiter observare, declaramus iustam esse causam recurrendi ad ministrum, cum tali loco est annexa proprietas vel cura animarum, pueros baptizandi et alia parochialia faciendi; aut quia ibi, domino reclamante, morantur fratres; aut quia, propter necessarium penuriam, oportet eos in congregationibus vel quaestionibus (1) inhonestis, contra regulae puritatem et usum Ordinis generalem, excedere, aut propter societatem inhonestam vel importabilem fratribus, praesertim rudibus et infirmis; propter huiusmodi autem causas et similes, fratres debent et possunt ad suos ministros recurrere, per eosdem iude pie et paternaliter amovendi, et in locis devotis et spiritualibus collocandi.

Cap. XI Regulae.

Quoad undecimum capitulum regulae. Quod fratres non ingrediantur monasteria monachorum.

De ingressu
monasteriorum
monialium.

Statuimus et ordinamus illud esse servandum, quod praefatus Nicolaus III decrevit in eadem sua Decretali, *Exiit qui seminat*, § Denique quia continetur: ubi determinat prohibitum esse fratribus ne ingrediantur monasteria monachorum quorumcumque, intelligens nomine monasterii claustrum, domos et officinas interiores, pro eo quod ad alia loca, ubi homines saeculares conveniunt, possunt fratres ipsi, causa praedicationis vel eleemosynae petendae, accedere, quibus id a superioribus suis, pro sua maturitate vel idoneitate, fuerit concessum, exceptis semper praedictarum monasteriorum inclusarum, ad quae nulli datur accedendi facultas, sine Sedis eiusdem licentia speciali. Quod etiam Gregorius IX determinavit.

Addentes nihilominus quod, si quis, sine ministrorum licentia, aliquod monasterium

(1) Wadd. quaestibus inhonestis.

intrare praesumpserit, ipso facto, carceri mancipetur. Et diligenter attendant ministri, quod moniales sibi commissae debitam clausuram servant, tam fratrum quam saecularium accessus ad se compescendo, sub interminatione maledictionis aeternae.

Et horum clausura.

Item, statuimus et ordinamus quod nullus frater de caetero praesumat fieri compater virorum vel mulierum, et qui iam compaternitatem contraxerint, quantum in eis est, hoc nomine se a nemine nominari permittant, nec ipsi alios nominent. Et qui contrafecerit, carceri mancipetur.

Cap. XII Regulae.

Quoad duodecimum capitulum regulae. De euntibus inter Saracenos.

Statuimus quod servetur regula, et in praesenti capitulo et in quibuscumque aliis capitulis generalibus, quantum possibile est, provideatur et disponatur de bono regimine locorum Terrae Sanctae, tam quoad guardianum, quam quoad alios fratres, ita quod semper pro gubernatione illorum locorum eligantur in capitulis generalibus de melioribus et devotioribus fratribus Ordinis, qui vita, moribus et doctrina probati, lucis exemplum praebent et aedificationem pariter infidelibus, cum quibus contigerit conversari.

De regimine
locorum Terrae
Sanctae.

Item, statuimus et ordinamus quod procuratores Ordinis in Curia Romana nihil exigant vel extorquere praesumant a fratribus advenientibus undecumque: quod si secus fecerint, ipso facto, suo officio sint privati. Et procurator cismontanus tractet negocia cismontanorum; fratrum ultramontanus autem tractet negocia ultramontanorum.

Item, statuimus et ordinamus, sub eadem poena, quod inquisitores haereticae pravitatis teneantur restituere communitati conventuum, ubi officium inquisitionis exercent, quicquid sibi advenire poterit vel competere ex officio inquisitionis, usque ad condignam satisfactionem expensarum, quas in praedictis conventibus perceperint dum officium inquisitionis exercent. Et si

Quoad expensas FF. inquisitorum munerum fungentium.

Nihil solvendum pro gradibus recipiendis.

Obedientia a fratribus suis exhibenda praelatis.

Ad quod obligent praelati Regulae.

eisdem inquisitoribus a communitate vel ab alia persona spirituali competenter provisum fuerit de expensis, non teneantur praedicti conventus providere eisdem de victu vel vestitu: quod si quid superfuerit, ultra praedictum victum vel vestitum, de eo quod sibi competeret ex officio, suo conventui nativo reddatur, distribuendum communiter inter fratres. Et quod nullus inquisitor eiusdem Ordinis in officio inquisitionis remaneat ultra duos annos, secundum eiusdem Ordinis generalia Statuta dicti Guilelmi, c. 6, § finali.

Item, statuimus et ordinamus, quod de caetero nullus praelatorum, minister vel magister aliquem fratrem eiusdem Ordinis praesumat adstringere vel compellere ad aliquam pecuniariam solutionem, ratione cuiuscumque gradus scholastici, videlicet magisterii, lectoratus, baccalariatus vel alterius cuiuscumque, sub poena privationis gradus, tam in exigente, quam in contribuente.

Iusuper, quia parum est leges condere, nisi executioni debitae demandentur, volumus et mandamus, ac stricte praecipimus universis ac singulis fratribus eiusdem Ordinis, ubicumque fuerint et intererint, cuiuscumque gradus seu conditionis existant, quod in his omnibus supradictis suis praelatis teneantur firmiter obedire, scilicet generali in toto Ordine, ministris provincialibus in provinciis, custodibus in custodiis, guardianis in guardianatibus, caeterisque praelatis in his et aliis licitis et honestis, quae non sunt contra animam suam et regulam dicti Ordinis. Et si quis, quod absit, contrafecerit, trina admonitione praemissa, factis congruis intervallis, post quam, si rebellis et inobediens extiterit, carceri mancipetur.

In omnibus autem aliis statutis, constitutionibus, ordinationibus et declarationibus tam Summorum Pontificum, quam aliorum quorumcumque, sive de non edendo carnes in festivitatibus Nativitatis, Resurrectionis et Ascensionis Dominicae, Pentecostes, Apostolorum Petri et Pauli, Assumptionis gloriosae Virginis, S. Fran-

cisci, S. Antonii et S. Ludovici episcopi, vel quibuscumque aliis temporibus per regulam vel per Ecclesiam non prohibitis (1), sive de quibuscumque aliis in aliis constitutionibus positis, quae non sunt contra legem Dei vel statutum Ecclesiae generale, auctoritate apostolica dispensamus. Nolentes aliquem dicti Ordinis ex praedictis statutis seu constitutionibus, ordinationibus vel declarationibus, de quibus in his praesentibus non fit mentio, mortalis peccati vinculo alligari, nisi tales essent casus vel excessus, qui divina lege, seu sacrosanctae Romanae Ecclesiae generali statuto, merito inducerent ad mortale. Et ubicumque in aliis constitutionibus eiusdem Ordinis, papalibus vel generalibus (2) poena excommunicationis imponitur, quatenus in aliam poenam temporalem valeat commutari, arbitrio praesidentium reservamus. Sententias vero excommunicationis inibi contentas, auctoritate praefata ex nunc tollimus, remittimus et laxamus, in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque.

Praedicta autem statuta, constitutiones, ordinationes seu declarationes et revocationes volumus ab omnibus tam praelatis, quam subditis integre et inviolabiliter observari. Mandantes et districte praecipientes omnibus praelatis, tam generali et provincialibus ministris, quam aliis praelatis Ordinis quibuscumque, quod omnia et singula supradicta servant, et faciant ab omnibus inviolabiliter observari. Quod si in praedictis fuerint negligentes, ipso facto, suis officiis sint privati. Et ne alicui ignorantia sit occasio delinquendi, sub interminatione divini iudicii mandamus praelatis praedictis, quatenus ea per quemlibet conventum et locum, ad minus semel in mense, legi faciant (3).

Has autem constitutiones, reformationes et ordinationes, per nos Ioannem, card. legatum et reformatorem praefatum,

(1) Wadd. hic addit et ieiuniis. (2) Wadd. legit papalibus vel conventualibus. (3) Wadd. hic addit: et intelligibiliter divulgari.

Quae propterea in generali capitulo lectae et publicatae fuerunt.

auctoritate apostolica factas et ordinatas, alta et intelligibili voce, in pleno capitulo, ad sonum campanae, ut moris est, congregato, coram multitudine copiosa fratrum eiusdem Ordinis propterea ibidem existentium, de verbo ad verbum, per organum venerabilis et religiosi viri fratris Ioannis de Capistrano, eiusdem Ordinis professoris, legi et publicari fecimus, et, ad perpetuam rei memoriam, per generalem et provinciales ministros, custodes, discretos et omnes ac quoscumque fratres et religiosos dicti Ordinis praesentes, absentes et futuros, in omnibus et per omnia, prout superius late scriptae sunt, sub poenis in eisdem contentis inviolabiliter teneri et observari mandavimus, et per praesentes mandamus.

Et fratres inibi
existentes eas-
dem servare
promiserunt

Post quarum quidem constitutionum, reformationum et ordinationum publicationem et lecturam, omnes et singuli ministri, custodes, custodum discreti et alii in dicto capitulo existentes, tam nominibus suis propriis, quam suorum conventuum et fratrum praesentium et futurorum, dictis constitutionibus, ordinationibus et reformationibus, tamquam legitime, sancte, iuste factis et ordinatis, non coacti nec circumventi, libere et sponte, sine contradictione aliqua, in pleno capitulo acquieverunt, et in eisdem et eorum singulis, in omnibus et per omnia, consenserunt, alta et intelligibili voce unanimiter clamando et dicendo: Consentimus in eisdem in omnibus et per omnia, et volumus stare, vivere et mori in isto Ordine sancte, fraternaliter, secundum constitutiones et reformationes praedictas.

Hinc publicum
instrumentum con-
fectum

In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium praemissorum, praesentes nostras literas, sive praesens publicum instrumentum constitutiones, reformationes et ordinationes huiusmodi in se continentes, sive continens, exinde fieri, et per secretarium nostrum, notarium publicum infrascriptum, subscribi et signari mandavimus, nostrique sigilli car-

dinalatus iussimus et fecimus appensione communiri.

Lectae et in scriptis publicatae fuerunt hae constitutiones, reformationes et ordinationes supradictae per nos de mandato nostro, modo supradicto, Assisii, in monasterio fratrum Minorum, tempore generalis capituli in pleno capitulo, nobis ibidem de praefati D. N. PP. mandato praesidentibus. Sub anno a nativitate Domini 1430, indict. 8, die vero Mercurii 21 mensis iunii, pontificatus praefati D. N. PP. anno 13, praesentibus ibidem reverendo patre domino Bernardo Montis Albanensis episcopo, et Guilielmo Panze et Ioanne Abgeroloes (1), alias Frances, notariis apostolicis familiaribus nostris, et pluribus aliis, tam clericis quam laicis, quam fratribus dicti Ordinis testibus, ad praemissa vocatis specialiter et rogatis.

Et ego Rodericus Gundisalvi de Mocu-
culeos, clericus Baganensis dioecesis, publicus auctoritate apostolica notarius, dictique reverendissimi in Christo patris et domini mei domini Ioannis cardinalis legati et reformationis praefati, praemissis etc. Amen.

XXV.

Declaratio et modificatio constitutionum nuper editarum super reformatione fratrum Minorum Conventualium Sancti Francisci.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Factas a cardinali S. Petri ad Vincula legato Ap. S. reformationes — 2. Confirmat PP. et modificat — 3. Circa monialium curam, — 4. Prohibitumque ad eas ingressum: — 5. Divini Officii recitationem: — 6. Socios ministri generalis: — 7. Potestatem eiusdem generalis licentiandi fratres ad magisterium: — 8. Eleemosynas exigendi: — 9. Fratrum vestimenta: — 10. Exactionem praelatis interdictam: — 11. Iuramentum a generali

(1) Nomina haec Waddingus sic legit: *Bernardo Montis Albani episc., Guilielmo Pacize et Ioan. Meroloes*; et infra: *Robertus Gundisalvi de Mocu-
cleos, clericus, Baganensis dioecesis, etc.*

Et eadem pu-
blicate con-
stitutiones.

praestitum de observandis dictis constitutionibus. — 12. Contrariorum derogatio. — 13. Clausulae.

Martinus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Proemium

Pervigilis more pastoris Romanus Pontifex animadvertens commissum sibi gregem dominicum, per laudabilia religiosorum exempla, in semitam mandatorum Altissimi dirigi, et ad salutarium actionem operum provocari, nonnunquam super his, quae, medio suae provisionis, ad commendabilem sacrae religionis reformationem processerunt, adiicit, declarat, modificat, ordinat et disponit, prout, rerum et temporum qualitate pensata, id in Domino conspicit salubriter expedire.

Factas a car-
dinali S. Petri
ad Vincula le-
gato Apost. S.
reformationes

§ 1. Cum itaque pridem dilectus filius noster Ioannes tituli Sancti Petri ad Vincula presbyter cardinalis, cui de ven. fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio, per alias nostras literas super hoc plenae legationis officium commisera-
mus, ac omnimodam concesseramus facultatem, vigore commissionis, concessionis et literarum huiusmodi generali capitulo fratrum Minorum, quod tunc in civitate nostra Assisii celebrabatur, praesidendo, nonnullas super reformatione Ordinis dictorum fratrum Minorum salubres et honestas constitutiones in eodem capitulo edidisse noscatur, prout in literis suis, eius sigillo munitis, vidimus plenius contineri.

Confirmat PP.
et modificat

§ 2. Nos constitutionum et literarum earundem tenores praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illasque, harum serie, approbantes et confirmantes, super eis, ut prosperioribus in posterum successibus gratulemur, motu proprio, non ad alicuius instantiam, sed de nostra mera providentia, additiones, declarationes et modificationes auctoritate apostolica ordinamus, edimus et facimus, quae sequuntur.

§ 3. Primo videlicet, quod ubi fratres

Bull. Rom. Vol. IV.

94

particulares dicti Ordinis monialium et sororum Ordinis Sanctae Clarae, Sancti Damiani et Minorissarum, ac alia quaecumque monasteria sive loca regularia mulierum, per quascumque etiam apostolicas literas sibi commissas, sub certis poenis adstringuntur ministris provincialibus, ut illorum iurisdictioni subsint, prout convenit, resignare, nisi per illos eis denovo fuerint recommissa, adiciendo decernimus, volumus et mandamus, sorores et moniales easdem, etiamsi in contrarium habeant quaevis privilegia vel indulta, necnon eisdem particularibus fratribus concessas literas huiusmodi, quae quoad hoc cassamus, irritamus et annullamus, ad subtrahendum se a subiectione et obedientia ipsorum particularium fratrum, et aliorum quorumcumque, nisi de novo illis recommittantur, ut praefertur, seque omnino ipsorum ministrorum, et per eos deputandorum visitorum iurisdictioni et obedientiae submitendum, per eandem constitutionem pari modo adstringi, et poenis similibus obligari.

§ 4. Praeterea decernimus, quod exceptis iis, de quibus in constitutionibus felicitis recordationis Benedicti Papae duodecimi praedecessoris nostri fit mentio, nulli omnino hominum tam regularium, quam saecularium, cuiuscumque status, gradus, praeminentiae, dignitatis, excellentiae, nobilitatis et conditionis fuerit, praetextu sibi desuper quavis auctoritate concessae cuiuscumque licentiae, quam similiter cassamus, irritamus et annullamus, monasteria sive loca sororum et monialium huiusmodi, sive aliquod ex eis ingredi, neque etiam protectori aut generali ministro dicti Ordinis Minorum pro tempore existentibus, seu praefatis provincialibus ministris et quibuscumque visitoribus licentiam super ingressu huiusmodi, aliis ab exceptis antedictis, incon-sulto Rom. Pontifice, concedere liceat quoquomodo.

(1) Vide cap. 2 superioris bullae.

Circa monia-
lium curam:

Prohibitumque
ad eas ingres-
sum 1

§ 5. Item, ubi cavetur de divino officio secundum Ordinem dictae Romanae Ecclesiae peragendo, statuimus, quod de omnibus commemorationibus, et festis trium lectionum, festa novem lectionum fieri, et utrumque festum Sanctae Crucis sub duplici officio, sine commemorationibus sanctorum eisdem diebus occurrentium, celebrari, prout a pia memoriae Gregorio Papa undecimo, praedecessore nostro, fuit ordinatum. Quodque super rubrica de festis occurrentibus infra octavas, festa ipsa non de praecedentibus, sed solum infra easdem octavas existentibus, sicut etiam nonnulli alii Romani Pontifices, similiter praedecessores nostri declaraverunt, intelligi debeat.

§ 6. Item, ubi praefato generali ministro duo socii notabiles, unus videlicet citramontanus et alius ultramontanus, ad ius socio scriptore et alio servitore, cum uno famulo dumtaxat decreti sunt, adiciamus eidem duos famulos, et unum eleemosynarium saecularem vel alterius religionis. Qui quidem eleemosynarius a procuratoribus provinciarum aut provincialium ministrorum conventuum vel domorum et locorum dicti Ordinis Minorum, omnia illa, quae pro victu, vestitu, equis, famulorum salario et aliis, quae ipsi generali ministro, eiusque comitivaee necessaria et opportuna fuerint, exigere, et exacta pro huiusmodi necessariis exponere habeat. Quique de praemissis exactis et expositis, eidem ministro generali, primum, et deinde capitulo generali, loco et tempore celebrationis eiusdem, ut inibi per totum Ordinem secundum provincialium numerum dividantur, rationem reddere teneatur. Adiciamus etiam, quod singuli duorum sociorum provincialium generalis ministri praedictorum, singulos servitores fratres, vel alias, personarum suarum et equorum sibi assignatorum, servitiis institutos famulos quibus, sicut caeteris de familia eiusdem generalis ministri, provideatur, habere valeant atque

(1) Vid. cap. 3. (2) Vid. cap. 8.

possint. His tamen et aliis eis similibus eiusdem generalis ministri, prout secundum loca et tempora ac longas vel breves moras expedire viderit, moderationi relictis. Cuius etiam generalis ministri, vel per eum ad hoc deputandi, coercitioni et compulsioni, praefatos procuratores et principales eorum, necessaria dicto eleemosynario forsitan solvere vel exhibere recusantes, aut solutionem huiusmodi longius debito differentes, super hoc omnino volumus subiacere.

§ 7. Item, ubi praefato generali ministro interdicitur potestas licentiandi aliquem ad cursum magisterii, nisi praesentatus fuerit a ministro suae provinciae, qui neminem audeat praesentare, nisi de consilio et assensu capituli provincialis, modificando declaramus, hoc fore intelligendum in illis provinciis, in quibus solet provinciale capitulum, vel congregatio habens vim capituli, singulis annis celebrari; alias idem generalis minister, de proborum consilio, ad magisterii cursum licentiarum valeat atque possit.

§ 8. Item, ubi dicto generali ministro pecuniarum exactio prohibetur, declaramus, quod pro suis necessitatibus possit eleemosynas a quibuscumque recipere, qui sponte illas sibi voluerint erogare, dummodo ab exigendo et extorquendo penitus absteineat (5).

§ 9. De vestimentis autem per ministros et custodes debita, secundum regulam et constitutiones praefati Benedicti praedecessoris, provisio observetur.

§ 10. Item, ubi generali et provincialibus ministris ac custodibus et guardianis, caeterisque fratribus praedictis inhibetur, ne ullatenus quidquam exigant aliquo colore vel causa; qui si secus fecerint, eo ipso, suis officiis sint privati, sibi

(1) Vid. cap. 4. (2) Vid. cap. 8. (3) Wadd. hic addit: Idemque per provinciales ministros in suis provinciis, et procuratores dicti Ordinis Minorum in Romana Curia, ac alios ipsius Ordinis fratres, tam pro expensis et aliis necessariis, quam pro eleemosynarum receptionibus, volumus observari. (4) Vid. c. 8.

Potestatem eiusdem generalis licentiandi fratres ad magisterium.

Eleemosynas exigendi.

Pratum vestimenta.

Exactionem praefatis interdicitur.

que eorum subditi deiiceps obedire minime teneantur; et si aliquis ministrorum generali ministro quidquam contribuere praesumpserit, ipso facto, suo officio sit privatus; volumus et etiam declaramus, contributiones huiusmodi intelligi debere, si in modum exactionum vel extorsionum, tam ex parte dantium quam recipientium factae fuerint, non autem in modum eleemosynarum supradictum, quem volumus in suo robore permanere. Quod si forsitan taliter observatum non extiterit, huiusmodi privationum, in quocumque dictarum constitutionum, per eundem cardinalem, ut praefertur, editarum, loco tangantur, definitionem et determinationem solum spectare ad Summum Pontificem quoad ministrum generalem, ad generalem ministrum quoad ministros provinciales, et ad provinciales ministros, quoad alios fratres antedictos. Quas quidem omnes et singulas additiones, declarationes et modificationes per nos, ut praemittitur, factas, a quibuscumque fratribus dicti Ordinis Minorum et aliis, quorum intererit seu interesse poterit, perpetuo et irrefragabiliter observari volumus et mandamus.

§ 11. Rursus per iuramentum, quod dilectus filius Guillelmus de Casali, eiusdem Ordinis Minorum generalis minister, de dispensationem ullam super dictis constitutionibus per eundem cardinalem editis, vel earum aliqua non petendo, vel obtenta non utendo, in praefato capitulo Assisi celebrato, ut accepimus, praestitit, quamplurima eidem Ordini Minorum, cuius prosperi status directionis onus ipsi Guillelmo ministro principaliter incumbit, fructuosa et utilia, ingruentibus casibus, pro tempore impediri, aut in ipsius Ordinis praerudicium differri posse; necnon eundem Guillelmum ministrum, qui est caput, arctius quam membra ligari, minus congruum fore recensentes, sibi iuramentum huiusmodi, cuius formam praesentibus haberi volumus pro sufficienter expressa, eadem auctoritate, motu simili,

barum serie penitus relaxamus, eumque ad illius observantiam decernimus et volumus non teneri.

§ 13. Praemissis, necnon constitutionibus apostolicis, et aliis contrariis non obstantibus quibuscumque. Aliis tamen constitutionibus antedictis per praefatum cardinalem editis, in omnibus semper salvis.

§ 13. Nulli ergo, etc.

Datum Romae apud Ss. Apostolos, sexto kal. augusti, pontificatus nostri anno tertiodecimo.

Dat. die 27 iulii 1430, pontif. anno xiii.

XXVI.

Indictio generalis concilii Basileensis, cui praeses datur Iulianus diaconus cardinalis S. Angeli.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. A concilio Constantiensi statutum ut certis temporibus generalia concilia indicantur. — 2. In concilio itaque Senensi decretum ut Basileae haberetur concilium. — 3. Martinus Iulianum cardinalem S. Angeli ad illud legatum facit. — 4. Quae in eo agenda sint, significat, opportunas concedendo facultates. — 5. Etiam quoad rebellium punitionem. — 6. Iulianum, ut de mandato sibi munere optime fungatur, admonet.

Martinus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Iuliano S. Angeli diac. card., Apost. Sedis legato, salutem et apostolicam benedictionem.

Dum onus universalis gregis dominici, superna dispositione nobis iniunctum, diligenter attendimus, et quod singulis christianae reipublicae occurrentibus per nos ipsum debitum apost. servitutis exequi non possumus, animo nostro revolvimus, nonnunquam viros fide ferventes, dignitate ac scientia praeditos et rerum agendarum experientia conspicuos, in partem nostrorum et Ecclesiae Romanae negotiorum assumimus, ut, dum tempus po-

Contrariis derogatio

Latuit

Exordium

stulat, eorum operationibus vices nostras supplentes, ministerium nobis commissum, divina assistente gratia, iuxta vires nobis ex alto concessas, exequi valeamus.

A concilio Constantiensi statutum et certis temporibus generalia concilia indicantur.

§ 1. Dudum siquidem sacrum generale Constantien. conc., ex certis causis tunc expressis, statuit et decrevit, primum generale concilium in quinquennium ex tunc proxime futurum; secundum vero a fine illum immediate sequentis concilii in septennium, et deinceps decennio in decennium perpetuo fore celebrandum, in locis per Romanum Pontificem per mensem ante finem cuiuslibet concilii, approbante et consentiente concilio, vel in defectum ipsius, per ipsum concilium deputandis et assignandis; ut illa, quae circa statum et bonum publicum Ecclesiae sanctae Dei agenda et expedienda restabant, matura possent deliberatione compleri.

In concilio itaque Senensi decretum ut Basilem haberetur concilium.

§ 2. Prout, quantum in nobis fuit, in concilio Senis ultimo celebrato, factum extitit, in quo per nostros et Sedis Apostolicae nuncios, tunc in dicto concilio Senensi praesidentes, eodem approbante concilio, civitas Basileensis, pro loco proxime futuri tunc in septennium celebrandi concilii, deputata extitit, prout in decreto praefati Senensis concilii, et aliis nostris literis desuper confectis, plenius continetur.

Martinus Iulianum cardinalem S. Angeli ad illud legatum facit.

§ 3. Cum autem finis huiusmodi septennii, quo concilium ipsum in eadem civitate Basileensi tenendum et celebrandum fore statutum fuit, instare noscatur, cumque propter notoriam aegritudinem nostram in ipso futuro Basileensi concilio, Deo auctore, celebrando, iuxta desiderium cordis nostri, interesse non possimus; te, vitae integritate et sapientia praeclearum, et magnitudine consilii conspicuum, ac in maximis nostris et praefatae Ecclesiae negociis diuturna experientia comprobatum, legatum cum plena et omnimoda potestate legati de latere, de fratrum nostrorum consilio, auctoritate apostolica tenore praesentium, facimus, constituimus et etiam ordinamus.

§ 4. Teque ad civitatem Basileensem praedictam, pro futuro ibidem, auctore Domino, tenendo et celebrando concilio generali, iuxta deliberationem et ordinationem praefatas, tamquam angelum pacis, destinandum providimus. Et cum super omnia in ipso futuro concilio ad reformandum statum ecclesiasticum, qui hoc tempore indigere videtur, abundante nequitia et frigesciente caritate hominum, suscitatis inter fideles bellis et discordiis, ac invalescente in pluribus mundi partibus haeretica pravitate, ad huiusmodi haerese extirpandas, et pacem inter catholicos principes et caeteros christianos componendam, animum efficaciter intendamus; super qua re, quantum in nobis fuit, dedimus operam efficacem, tibi, nomine et auctoritate nostris, ipsi concilio praesidendi, ac in illo pro tua sapientia illa proponendi, deliberandi, ordinandi, statuendi et decernendi, quae ad laudem et honorem Dei et conservationem et augmentum religionis, fidei christianae, statum Ecclesiae, reformationem quoque totius cleri et ecclesiastici status in moribus et vita, necnon reductionem Orientalis Ecclesiae, et quorumlibet aliorum oberrantium ad gremium Ecclesiae militantis, ac conservationem ecclesiasticae libertatis, salutem quoque, quietem et pacem regnorum, regum, ducum, principum et quorumlibet fidelium populorum noveris pertinere, ac etiam ibidem cum debita maturitate et deliberatione, prout in tanta re convenit, ea omnia proponendi, decernendi, concludendi et exequendi, per quae haerese et errores, tam de Bohemia, quam de aliis quibuscumque regnis, provinciis, terris, locis in quibus sunt, penitus extirpentur; et nihilominus de praemissis haeresum et quibuscumque aliis causis, fidem catholicam concernentibus, quomodolibet cum consilio dicti concilii cognoscendi, aliaque per te vel per alium seu alios a te deputandos audiendi, decidendi et fine debito cum praefato concilio terminandi.

Quae in eo agenda sint significat, opportunas concedendo facultates.

Etiam quoad rebellium punitionem.

§ 5. Et contradictores quoslibet et rebelles, cuiuscumque status, gradus, praeminentiae vel conditionis existant, et quavis ecclesiastica vel mundana, etiamsi regali vel pontificali praefulgeant dignitate, auctoritate nostra per censuram ecclesiasticam et alia iuris remedia, appellatione postposita, compescendi, et super his, quoties opus fuerit, auxilium brachii saecularis invocandi; omniaque alia et singula in eodem Basileensi concilio agendi, tractandi, disponendi, statuendi, declarandi, decernendi et concludendi, quae in praemissis et circa ea, pro statu nostro et eiusdem Ecclesiae ac salute animarum fidelium, extirpatione haeresum et errorum de agro dominico, reductione quoque oberrantium populorum, et conservatione ecclesiasticae libertatis, ac pro quieto statu reipublicae christianae, necnon reformatione in omnibus membris suis, noveris profutura, plenam et liberam, auctoritate praedicta tenore praesentium, concedimus potestatem; ratum et gratum habituri, quicquid super praemissis, per te, una

cum eodem Basileensi concilio, ordinatum, statutum, deliberatum et decretum fuerit et conclusum; idque faciemus, auctore Domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari.

§ 6. Quocirca circumspectioni tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus tibi iniunctum ministerium laboris huiusmodi pro divina et dictae Sedis ac nostra reverentia, sic in eodem futuro concilio dicto nomine pro tempore praesidens, ad honorem Dei, Ecclesiae atque nostrum; salutem quoque et pacem populorum fidelium, iuxta datam tibi a Domino prudentiam, laudabiliter exequaris, quod ex tuis fructuosis operibus fructus optati proveniant, quos speramus: tuque deinde illam, quae pias causas agentibus superna retributione impenditur, gloriam consequi merearis felicitatis aeternae.

Datum Romae apud Ss. Apostolos, kalendis februarii, pontificatus nostri anno decimoquarto.

Dat. die 1 februarii 1431, pont. anno xiv.

Iulianum, ut de mandato tibi munere optime fungatur, admonet.